

**ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ І ПРИКЛАДНЕ
НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**
(міжнародна наукова конференція)

* Fundamental & applied scientific research | International scientific conference

Місце проведення: Київ, Україна
25 вересня 2022 року

Venue: Kyiv, Ukraine
September 25, 2022

УДК 001.1

ББК 29

UDC 001.1

BBK 29

**ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ І ПРИКЛАДНЕ
НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**
(міжнародна наукова конференція)

---

* Fundamental & applied scientific research | International scientific conference

Місце проведення: **Київ, Україна** | Venue: **Kyiv, Ukraine**

25 вересня 2022 року | September 25, 2022

ОФОРМЛЕННЯ ЦИТАТИ:

Батюченко В.А., Дудар З.В., Мазурова О.О. Дослідження методів рішення транспортних задач лінійного програмування // Фундаментальне і прикладне наукове дослідження (міжнародна наукова конференція). Видавництво ACADEMCONF.COM // Київ, Україна, 25 вересня 2022. с. 4 - 13.

ISBN 978-966-8700-90-6

© 2022 Видавництво ACADEMCONF.COM | Publisher ACADEMCONF.COM

© 2022 Автори статей | Authors of the papers

Адреса електронної пошти: info@academconf.com

Адреса видавця (редакції): **LV-1007, Рига, Латвія**

Операційний офіс: **65039, Одеса, Україна**

ЗМІСТ (CONTENT)

ЮРИДИЧНІ НАУКИ (LAW SCIENCES)

1. Байрак Катерина Сергіївна, Кислякова Єлизавета Ігорівна НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ.....	6-9
2. Байрак Катерина Сергіївна, Кислякова Єлизавета Ігорівна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	10-14
3. Байрак Катерина Сергіївна, Олексенко Володимир Григорович ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ТА НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ: ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	15-21
4. Бережницький Олександр, Савенко Вікторія СУЧАСНИЙ СТАН КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	22-25
5. Бразалук Вадим Павлович, Бублик Надія Сергіївна ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	26-29
6. Бразалук Вадим Павлович, Бублик Надія Сергіївна УГОДА ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	30-34
7. Варич Валерія Юріївна, Корогод Світлана Володимирівна КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗМІНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ.....	35-38
8. Василенко Олександр Олександрович, Савенко Вікторія Петрівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	39-43
9. Вергій Ігор Сергійович, Савенко Вікторія Петрівна НЕОБХІДНІСТЬ ВНЕСЕННЯ ПОНЯТТЯ СЕРІЙНЕ ВБИВСТВО ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	44-47
10. Дзюба Анна Сергіївна ФОТОЗЙОМКА ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	48-51
11. Дрозд Владислав Володимирович, Шендрик Юлія Володимирівна ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ.....	52-55
12. Жернаков Денис Максимович, Шендрик Юлія Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ВИГЛЯДІ АРЕШТУ МАЙНА.....	56-59
13. Жернаков Денис Максимович, Савенко Вікторія Петрівна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ.....	60-63
14. Задорожня Ілона Ігорівна, Шендрик Юлія Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ.....	64-68
15. Задорожня Ілона Ігорівна, Резворович Кристина Русланівна ПРАВО ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	69-73
16. Зайцев Данило Андрійович, Шендрик Юлія Володимирівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	74-77

17. Зеленський Андрій Володимирович, Корогод Світлана Володимирівна КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ВИЯВІВ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....	78-81
18. Івоніна Анна Олександрівна, Березняк Василь Сергійович ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	82-85
19. Карелін Єгор Дмитрович, Шендрик Юлія Володимирівна ДОСТАТНІСТЬ ЯК ОДНА З ОЗНАК ДОКАЗІВ.....	86-89
20. Коляда Дар'я Володимирівна, Шендрик Юлія Володимирівна ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	90-93
21. Коляда Дар'я Володимирівна, Савенко Вікторія Петрівна ПОНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО ТА ВОЄННОГО ЗЛОЧИНУ ТА ЇХ ВІДМІННІСТЬ ОДИН ВІД ОДНОГО.....	94-97
22. Макаренко Владислав Ігорович, Корогод Світлана Володимирівна МОТИВ ЯК ОСНОВНА КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА УМИСНОГО ВБИВСТВА.....	98-102
23. Наумов Назарій Едуардович, Скиба Елеонора Костянтинівна ГЕНДЕР В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	103-106
24. Наумов Назарій Едуардович, Цуркаленко Дмитро Петрович ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	107-110
25. Новіков Данилю Олексійович, Савенко Вікторія Петрівна ФАКУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	111-114
26. Новіков Данилю Олексійович, Тінін Дмитро Геннадійович ПЕРЕНАВАНТАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	115-118
27. Первак Олександр Сергійович, Савенко Вікторія Петрівна ПСИХІЧНИЙ РОЗЛАД ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ОЗНАКА ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ.....	119-122
28. Расторгуєв Нікіта Олегович, Савенко Вікторія Петрівна ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	123-128
29. Рибалко Марія Дмитрівна, Нагорна Олена Олександрівна УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ.....	129-133
30. Сопілюк Анна Павлівна, Корогод Світлана Володимирівна КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ТА ПРАВОПОРУШЕННЯ: ШЛЯХИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ.....	134-139
31. Фісун Наталія Олександрівна, Шендрик Юлія Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	140-144
32. Черкасова Олеся Миколаївна, Березняк Василь Сергійович ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	145-149
33. Черкасова Олеся Миколаївна, Нагорна Олена Олександрівна ОСНОВНІ ПИТАННЯ ЩОДО СУДОВИХ ВИТРАТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, ПОВ'ЯЗАНІХ З ДОКАЗУВАННЯМ.....	150-153
34. Чурілова Анна Сергіївна, Корогод Світлана Володимирівна ПРОГНОЗУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ: ХАРАКТЕРИСТИКА ДАНИХ МЕТОДІВ.....	154-159

- 35. Чурілова Анна Сергіївна, Приловський Володимир Володимирович**
ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ЗАГРОЗ КІБЕРНЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЇЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 160-165
- 36. Щербина Дар'я Віталіївна, Корогод Світлана Володимирівна**
ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ПРОБЛЕМАТИКА
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ..... 166-170
- 37. Щербина Дар'я Віталіївна, Приловський Володимир Володимирович**
ГАБІТОЛОГІЯ В КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 171-175
- 38. Яковенко Максим Дмитрович, Савенко Вікторія Петрівна**
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 176-181

ЮРИДИЧНІ НАУКИ (LAW SCIENCES)

УДК 343.9

Байрак Катерина Сергіївна

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Кислякова Єлизавета Ігорівна

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ

***Анотація:** задля розкриття злочинів та встановлення особистості правопорушника застосовуються різні методи ототожнення та обліків, їх розвиток та удосконалення полегшать роботу правоохоронним органам для боротьби із злочинністю.*

***Ключові слова:** злочин, міжнародний конгрес, дактилоскопічний метод, ДНК-аналіз.*

Свій початок криміналістичні обліки беруть із кінця XIX століття, коли французький поліціан та біометрист Альфонс Бертільйон у 1882 році запровадив антропологічний спосіб реєстрації злочинців. У картках, де реєструвалися злочинці зазначалися їх зріст, вага, розмір голови, рук та ніг. Згодом у 1887-1889 роках антропологами Вільямом Гершелем, Генрі Фулдсом та Френсісом Гальтоном було започатковано дактилоскопічну реєстрацію злочинців, яку використовують і до сьогодні. Дослідження цих трьох антропологів-науковців вперше було використано у Лондоні у 1895 році. За підрахунками було

встановлено, що можливість зустріти два однакові візерунки папілярних ліній - 1 на 64 млн. Згодом у квітні у 1914 році на Першому міжнародному конгресі кримінальної поліції у Монако, розуміючи відносну простоту і достовірність дактилоскопічного способу пошуку злочинців, було запропоновано використовувати даний метод по всьому світу [1].

Таким чином, дактилоскопічний метод використовується уже протягом більш ніж ста років, оскільки майже завжди на місці вчинення злочину можна знайти сліди відбитків папілярних ліній. Проте правопорушники з метою запобігання залишення власних слідів почали опікати пальці, пересаджувати шкіру та навіть ампутувати деякі чи усі пальці.

Саме тому із розвитком нових технологій, кібернетики та біокібернетики можливо реєструвати та вести облік злочинців за їх візерунком сітківки ока та генетичних матеріалів (ДНК).

Щодо методу реєстрації злочинців за візерунком сітківки ока, то його було винайдено ще у 1924 році завдяки віденському криміналісту доктора Тюркеля. Завдяки лікарям-окулістам, які могли пригадати пацієнта за його візерунком сітківки ока, оскільки у кожної людини він індивідуальний. Проте на той час не було техніки та засобів, які могли б фіксувати цей візерунок і розвиток цього методу призупинився [2].

Але у XXI столітті метод фіксації візерунків сітківки ока став можливий, завдяки сучасним сканерам, які можуть одержувати якісні рисунки візерунків сітківки ока у кольоровому зображенні, а також відображати на комп'ютерах відсканований візерунок. А завдяки комп'ютерним базам даних, які можливо поширити за допомогою мережі по усім регіональним центрам, можливе фіксування, зберігання та доповнення такої бази. База даних, у якій зберігається візерунок сітківки ока можливо використовувати будь де для ідентифікації живих осіб та трупів.

Щодо методу реєстрації осіб за допомогою ДНК, то він є достатньо новий, оскільки перші бази даних, де зберігається генетичний матеріал особи було створено у 2014 році у США [3].

ДНК-аналіз є набагато перспективнішим, оскільки для його дослідження не треба мати чіткі відбитки пальців, потрібну кількість крові чи інших рідин тіла. ДНК присутній у кожній живій клітині організму, його можливо знайти у будь-якій краплині рідини тіла чи у будь-якому зразку тканини тіла. Чимало науковці, які вивчають питання дослідження генетичного матеріалу, вважають, що цей метод є найбільш ефективним при пошуці злочинців, оскільки завдяки певним хитрощам правопорушники не залишають відбитки пальців на місці вчинення злочину, проте мікрочастинка шкірних покривів чи голівки волосся недалеко від місця скоєння злочину чи на самій жертві допоможе виділити ДНК і таким чином знайти особу, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення.

Основним напрямком використання баз даних ДНК-зразків - випадки розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, наприклад зґвалтування. На жертві зґвалтування не залишиться слідки відбитків пальців злочинця, але залишиться його біологічні сліди (рідина тіла), з яких можна буде у подальшому виділити ДНК для порівняльної експертизи [4].

В Україні також можливе створення баз даних, де буде зберігатися генетичний матеріал злочинців, оскільки чимало регіональних центрів мають власне бюро судово-медичних експертизи, де можливе проведення судово-медичних генетичних експертиз.

Отже, у зв'язку із розвитком новітніх технологій та відкриттю нових засобів пізнання людини світу, стало можливе і вдосконалення криміналістичної науки. Для пошуку злочинців можливе використання не тільки дактилоскопічного методу, який на разі не таким ефективними, оскільки злочинці при скоєнні злочину все рідше завдяки хитрощам не залишають відбитки пальців. Проте маленька волосина із голівкою чи маленька частинка

шкірних покривів людини допоможе ідентифікувати правопорушника, виділивши із залишених слідів ДНК. Даний метод на разі вивчається та розвивається, проте він є набагато кращим для розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, таких як зґвалтування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- 1-й Міжнародний конгрес судової поліції (Монако) // Архіви кримінальної антропології, юридичної медицини та нормальної та патологічної психології. — Ліон, Париж, 1914. — Т. 29, N 247. — С. 523-528
- Вислоух С. Ретиноскопія (сітчаста оболонка ока на службі криміналістики) // Робочий суд. - 1924. - No 3-4-5. - С. 36-39.
- 5-й Міжнародний пенітенціарний конгрес // Бюлетень Societe Generale des Prisons. — Париж, 1895. — Т. 19, N 7. — С. 982-1070
- Перепечина І. О. ДНК у питаннях та відповідях: Про дослідження ДНК у судовій медицині та криміналістиці. - М., 1999. - 58 с. 3.

Bayrak Kateryna Serhiivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Kislyakova Elizaveta Igorivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF FORENSIC RECORDS

***Abstract:** in order to solve crimes and establish the identity of the offender, various methods of identification and registration are used, their development and improvement will facilitate the work of law enforcement agencies to fight crime.*

***Keywords:** crime, international congress, dactyloscopic method, DNA analysis.*

УДК 343.3

Байрак Катерина Сергіївна

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Кислякова Єлизавета Ігорівна

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

***Анотація:** в умовах воєнного стану в Україні було обмежено певні права та свободи людини і громадянина. Як одне із обмежень доповнення Кримінального кодексу України ст.114-2, в якій передбачено покарання за розповсюдження певної інформації щодо Збройних сил України.*

***Ключові слова:** воєнний стан, право на свободу думки та слова, Кримінальний кодекс України, обмеження конституційних прав, таємна інформація.*

В Основному Законі України - Конституції України, зазначено, що права та свободи людини і громадянина гарантуються і не можуть бути скасовані (ст.22 Конституції України) [1]. Але 24 лютого 2022 року життя українців змінилося на “до” та “після”, оскільки російська федерація розпочала повномасштабну на території України. У зв’язку із цим в Україні було введено воєнний стан Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022

року № 64/2022 [2], затвердженим Верховною Радою України Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX [3]. Із цього часу можливе певне обмеження прав та свобод людини, що зазначено у статті 64 Конституції України, «конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України» [1], до таких випадків належить і введення воєнного стану, що передбачено ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4]. Права та свободи людини і громадянина, які можуть бути обмежені вказані у ст. 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України.

У ст. 34 вказано про те, що громадянину гарантується право на свободу слова, тобто на вільне вираження, зберігання та інформації, проте у випадках, коли це може загрожувати Національній безпеці України, територіальній цілісності, громадського порядку - право на свободу думки і слова може бути обмежене. [1]

У відповідності до цього 24 березня 2022 року Верховна Рада України ухвалила законопроект № 7189 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» (далі – Закон). [5]

Відтак до Кримінального кодексу України додалася ст.114-2 “Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану”. Відтепер поширення інформації щодо переправлень та транспортування зброї, бойових припасів, якщо така інформація попередньо не була опублікована на

офіційних джерелах Міністерства оборони, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України та Генерального штабу Збройних сил України, країн-партнерів карається позбавленням волі від трьох до п'яти років.

А поширення інформації щодо формувань та розташування Збройних сил України чи інших військових формувань, які передбачені Законами України, за умови можливості ідентифікації місцевості їх місцезнаходження, якщо попередньо не було поширено інформації в офіційних джерелах Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України або іншими уповноваженими державними органами, карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

І вище вказані кримінальні правопорушення вчиненні групою осіб або за попередньою змовою, або з корисливих мотивів, або з метою надання такої інформації державі-агресору, карається позбавленням волі на строк від восьми до двадцяти років. [6]

Такі обмеження були встановлені, після місячних активних бойових дій на території України, які призвели до чисельних жертв, як серед військових, так і цивільних. А також було зруйновано чимало інфраструктури та окуповано значну територію України.

Деякі громадяни, самі не розуміючи цього, допомагали ворогові, розповсюджуючи інформацію про направлення Міжнародної військової допомоги України та місцезнаходження Збройних сил України та інших військових формувань, які передбачені Законами України, та які допомагають у боротьбі із російською федерацією.

На чисельні заклики Збройних сил України про нерозголошення такої інформації продовжували активно публікувати інформацію, яка становить військову таємницю. Саме з метою запобігти публікації такої інформації було внесено зміни до Кримінального Кодексу України.

Треба зауважити, що в умовах воєнного стану відомості про дислокацію, систему охорони, оборони, організаційно-штатну структуру, чисельність

особового складу військових частин (установ) України в особливий період, належать до відомостей, що становлять державну таємницю (Розділ II Зводу відомостей, що становлять державну таємницю) [7].

Також слід звернути увагу, що публікація інформації у сьогоднішні відбувається дуже швидко - ЗМІ, радіо, інтернет-видання, інтернет-канали, соціальні мережі. Будь-яке розміщення інформації щодо переміщень Збройних сил України, а також переміщень зброї та бойових припасів на відкритих ресурсах - є розповсюдженням таємної військової інформації і передбачає покарання.

Тобто, у зв'язку із воєнним станом в Україні змінилося та доповнилося чимало Законів, а також певним чином обмежилися права та свободи людини і громадянина, але ці всі зміни потрібні для захисту Національної та громадської безпеки України, а також для захисту територіальної цілісності держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. № 30, ст.141. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
3. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Закон України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#n6>

6. Кримінальний кодекс України //Відомості Верховної Ради України. — 2001. № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Наказ Служби безпеки України №383 від 23.12.2020 “Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>

Bayrak Kateryna Serhiivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Kislyakova Elizaveta Igorivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**RESTRICTIONS ON RIGHT TO DISSEMINATE
INFORMATION UNDER CONDITION
OF MARITAL STATE IN UKRAINE**

***Abstract:** in the conditions of martial law in Ukraine, certain rights and freedoms of a person and a citizen were restricted. As one of the limitations of the addition of Article 114-2 of the Criminal Code of Ukraine, which provides punishment for the dissemination of certain information about the Armed Forces of Ukraine.*

***Keywords:** martial law, freedom of speech, Criminal Code of Ukraine, restrictions on constitutional rights, secret information.*

УДК 343.1

Байрак Катерина Сергіївна

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців

для підрозділів національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Олексенко Володимир Григорович

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ТА НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ
(РОЗШУКОВІ) ДІЇ: ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ
ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ**

***Анотація:** питання розмежування оперативно-розшукових заходів та негласних (слідчих) розшукових дій є актуальним достатньо довгий час, оскільки вони мають схожий порядок проведення та нормативно-правове регулювання.*

***Ключові слова:** оперативно-розшукові заходи, негласні слідчі, розшукові дії, суб'єкти оперативно-розшукових заходів, оперативно-розшукові діяльність, процесуальні дії.*

Головним завданням роботи правоохоронних органів є протидія злочинності та вчасне викриття злочинних намірів осіб, що передбачено ст. 1 Закону України “Про оперативну розшукову діяльність” та ст. 2 Кримінального процесуального кодексу. Саме тому законодавцем було запроваджено проведення оперативно-розшукових заходів (далі ОРЗ) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі НСРД), які спрямовані на конспіративне отримання

інформації про злочини, які готуються та які вже вчинені, з метою їх припинення та розкриття. НСРД є похідним від ОРЗ, оскільки до затвердження Кримінального процесуального кодексу (далі КПК) України у 2012 році, такого поняття як НСРД не існувало, і проводилася тільки ОРЗ у рамках оперативно-розшукової справи (далі ОРС), але з 2012 року КПК передбачено визначення НСРД - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК України (ч. 1 ст. 246 КПК України) [1].

Відповідно до чого НСРД та ОРЗ мають низку спільних ознак.

По-перше, проведення НСРД та ОРЗ має на меті забезпечення державної безпеки, досягнення справедливості та протидія злочинності, що вказано у ст. 2 КПК [1], та ст. 1 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” (далі - ЗУ “Про ОРД) [2].

По-друге, НСРД та ОРЗ мають деякі спільні принципи: конспіративність, що передбачає здійснення усіх дій таємно; негласність - збереження в таємниці інформацію щодо осіб, які були залучені до проведення цих дій.

По-третє, процес проведення ОРЗ та НСРД передбачено КПК. Наприклад, ЗУ “Про ОРД” передбачено, що у рамках оперативно-розшукової справи може проводитися контрольована закупка, яка, доречі, може проводитися і у рамках кримінального провадження, оскільки контрольована закупка є НСРД, що передбачено ст. 271 КПК України. І при проведенні цього заходу потрібно дотримуватись вимог КПК України.[1];[2].

Наступною спільною ознакою є те, що ОРЗ та НСРД застосовуються тільки у випадку вчинення чи готування тяжких чи особливо тяжких злочинів. Дана спільна ознака вказана у відповідних статтях 21 глави КПК України, де передбачено випадки у яких можуть проводитися НСРД, але як було вказано вище процедура проведення ОРЗ є однаковою із процедурою проведення НСРД.

Щодо відмінних ознак, то найперше, що слід зазначати, то ОРЗ спрямоване на попередження злочинів, тобто припиненню злочинів, які

готуються, а НСРД - на розкриття злочинів, тобто здійснюється тільки після злочину, який уже був.

Черговою відмінною ознакою є - суб'єкти, які мають право на проведення ОРЗ та НСРД. Суб'єктами ОРЗ є лише оперативні підрозділи Національної поліції, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, управління державної охорони, органів доходів і зборів, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, розвідувального органу Міністерства оборони України, Національного антикорупційного бюро України. передбачені ст. 5 Закону України "Про оперативну-розшукові діяльність" цей перелік є вичерпним [2].

Щодо суб'єктів, які мають право на проведення НСРД, то ним виступає слідчий, який проводить досудове розслідування і забезпечує проведення НСРД, або за дорученням слідчого ці повноваження покладаються на оперативні підрозділи [1]. Передбачені п. 17 ч. 1 ст. 3, ст. ст. 38,41, ч. 6 ст. 246 КПК України, п. 1.7 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих(розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затвердженої 16.11.2012 спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України №114/1042/ 516/1199/936/1687/5(далі – Інструкція), можна виділити суб'єктів, що уповноважені на проведення НСРД [3].

Тобто виходячи із вище вказаного, можна дійти висновку, що коло суб'єктів, які уповноважені на проведення НСРД є значно ширшим, аніж коло суб'єктів ОРЗ. А також, оперативні підрозділи мають більше повноважень під час проведення ОРЗ, аніж під час проведення НСРД (без доручення слідчого чи прокурора оперативні підрозділи не мають можливості здійснювати будь-які дії).

Крім спільних та відмінних рис ОРЗ та НСРД мають певні проблеми у нормативно-правову регулюванні. Як наприклад, використання доказів зібраних

під час проведення ОРЗ у кримінальному провадженні, яке проводиться у рамках досудового розслідування.

Як зазначено вище статтею 8 Закону України “Про ОРД” вказано, що оперативні підрозділи мають повноваження щодо проведення оперативних заходів відповідно до вимог і у порядку передбачено КПК; відповідно до ч.2. ст. 99 КПК матеріали, які були зібрані оперативними групами у ході оперативно-розшукових заходів, із дотриманням вимог передбачених цією є статтею; у статті 84 Кримінально-процесуального закону зазначено, що доказами у кримінальних справах є фактичні відомості, отримані в порядку, встановленому цим законом. Але ст. 214 КПК наголошує, що проведення попереднього розслідування до та без внесення відомостей до реєстру не дозволяється та включає покарання, передбачене законом. У невідкладних випадках огляд місця події може бути здійснений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудового розслідування (далі - ЄРДР). І докази отримання до внесення інформації щодо кримінального правопорушення до ЄРДР не вважаються такими, що є належними. [4]

Тому основною проблемою учасників кримінальних справ є не можливість використання матеріалів, виявлених у ході ОРЗ як доказів у кримінальних справах.

Отже, згідно зі статтею 10 Закону України “Про оперативно-розшукові дії” інформація, здобута у ході ОРЗ можуть використовуватися для розпочату досудового розслідування та отримання відомостей як доказів у кримінальних справах.

Відповідно до статті 7 цього ж закону, коли оперативні органи виявляє докази порушень, він повинен негайно надіслати зібрану інформацію, що містить відомості про протиправну діяльність окремих осіб і груп, до компетентних органів досудового розслідування. Ця стаття забезпечує можливість використання матеріалів оперативно-розшукової справи для

внесення даних до ЄРДР. Крім того, ОРС є закритою, і всі зібрані матеріали є основою для досудового розслідування. [4]

Все наче добре, проте, відповідно до статті 7 Закону України “Про оперативну-розшукову діяльність” передбачено наступне: у разі, якщо ознаки злочину виявлені під час проведення оперативно-розшукових заходів, що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину, закінчує проведення оперативно-розшукового заходу, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування.

Проте на практиці ефективність зводиться до нуля: через припинення проведення ОРЗ уся робота оперативних підрозділів щодо здійснення оперативної розшукової справи зводиться нанівець, а правопорушники мають можливість уникнути санкцій, оскільки продовження проведення заходів проти осіб та груп, які можуть бути винними у вчиненні злочинів, потребує згоди слідчого судді, на що треба виділити чималий час.

Нажаль, судова практика не дає чіткої поради у даному випадку, але відповідно до постанови Верховного суду України (ВСУ) № 671/463/15-к від 16.03.2017: необхідно приділяти підстави для проведення ОРЗ, якими, відповідно до вимог п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону, вважається таке: наявність достатньої інформації, яку одержано в порядку, встановленому законом, і яка потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів про злочини, що готуються; осіб, що готують скоєння злочину. [4]; [5]

Інформація про те, що особа скоює або вже скоїла злочин, може бути перевірена лише через проведення негласних слідчих (розшукових) дій після внесення відомостей до ЄРДР, тобто в межах кримінального провадження.

Виходячи із вищевказаного, можна дійти висновку, що негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи мають певні спільні риси, оскільки НСРД беруть свою основу від ОРЗ. Також слід зазначити, що НСРД та ОРД мають певну схожість у нормативно-правовому регулюванні, так порядок проведення цих двох заходів передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України.

Звісно ж НСРД та ОРЗ мають і відмінні ознаки, що у першу чергу виражається у суб'єктах, які уповноваженні на їх виконання, а по-друге - у колі застосування: НСРД проводяться для розкриття вчинених злочинів, а ОРЗ - для припинення злочинів, що готується.

Але саме через певну схожість НСРД та ОРЗ виникають певні прогалини у нормативно-правовому регулюванні щодо їх застосування, так наприклад при передачі інформації до органів досудового розслідування для відкриття кримінального провадження, яка була виявлена у ході ОРС, виникає питання законності цих доказів, оскільки вони були отримані до реєстрації провадження у ЄРДР. Верховний суд України надав певні роз'яснення, проте питання все одно залишається відкритим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р.- № 2135-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. ст. 303.
3. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Інструкція, затверджена наказом ГПУ, МВС, СБУ, АДПС, Мінфіну, Мін'юсту України від 16 листопада 2012 р. № 1 14/1042/516/1199/936/1687/5/.

4. Никифорчук Д.Й. Проблемні питання проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 17
5. Постанова Верховного суду України №671/463/15-к від 16.03.2017 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net>

Bayrak Kateryna Serhiivna

cadet of the Educational and Scientific Institute of Law
and Specialist Training for national police units
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Oleksenko Volodymyr Hryhorovych

Senior Lecturer of the Department of Operative
and Investigative Activities of the
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**OPERATIVE & SEARCH MEASURES
& SECRET INVESTIGATORS (SEARCH) ACTIONS:
THEIR RELATIONSHIP & LEGAL REGULATION**

Abstract: the issue of distinguishing operational investigative measures and covert (investigative) investigative actions has been relevant for quite a long time, as they have a similar procedure and legal regulation.

Keywords: operative-search measures, undercover investigators, search actions, subjects of operational-search measures, operational-search activities, procedural actions.

УДК 343.2

Бережницький Олександр

курсант 3 курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Анотація: у роботі проведено характеристику поняття та класифікації кримінальних правопорушень, окреслено основні риси та властивості, за допомогою яких класифікуються кримінальні правопорушення.

Ключові слова: кримінальне право, правопорушення, кримінальне правопорушення, класифікація.

Варто почати з того, що питання визначення класифікації кримінальних правопорушень залишається завжди актуальним. В цьому вченим та науковцям допомагає той факт, що в чинному кримінальному законодавстві закріплений лише єдиний критерій щодо класифікації кримінальних правопорушень.

Слід зазначити, що частиною 1 статті 12 чинного Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачено поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки [1].

У частині 2 статті 12 КК (кваліфікація злочинів) лінією відмежування злочинів визначено ступінь тяжкості. Роль формального класифікатора за цим критерієм відіграють покарання за статтями (частинами статей) особливої частини КК, а точніше — розмір покарання у вигляді позбавлення волі. Однак у санкції вказується лише типова (конкретного виду злочину) оцінка суспільної небезпеки; лише тоді суд уточнює їх відповідно до обставин конкретної вчиненої дії чи бездіяльності [1].

За ступенем тяжкості чинне кримінальне законодавство поділяє злочини наступним чином:

1) нетяжкі злочини. Вони караються позбавленням волі на строк до п'яти років;

2) тяжкі злочини. Санкція цих статей передбачає, що такі злочини караються позбавленням волі на строк до десяти років;

3) особливо тяжкі злочини, до яких відносяться суспільно шкідливі злочини, за які передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі [1].

Тяжкість кримінальних правопорушень значною мірою визначається об'єктом злочину, важкістю заподіяної шкоди та видом провини.

Наприклад, особливо тяжкі злочини – це, як правило, умисні дії, які порушують особливо високі цінності (людське життя, безпеку людини, безпеку держави і суспільства в цілому) і завдають їм найбільшої шкоди. Умисне вбивство є особливо тяжким злочином, вбивство з необережності – нетяжким кримінальним правопорушенням, а побої — кримінальним проступком [2, с.98].

Класифікація злочинів за тяжкістю є важливою для правильного застосування Кримінального кодексу. Конкретна кваліфікація правопорушень має важливе значення при вирішенні ряду інших правових питань, а саме: визначення виду колонії, в якій особа повинна відбувати покарання; наявність підстав для проведення оперативно-розшукових заходів, притягнення до кримінальної відповідальності, клопотань про амністію; визначення причини

застосування поліцією та іншими правоохоронними органами вогнепальної зброї; порядок розміщення затриманих; наявність підстав для встановлення адміністративного контролю за особами, звільненими з місць несвободи; надання або недопуск до державної таємниці; прийняття до громадянства України, поновлення в громадянстві України та надання статусу біженця; зняття з військового обліку тощо.

Інші класифікації злочинів можуть ґрунтуватися на інших критеріях. Серед науковців існує багато теорій та припущень про різні категорії класифікацій кримінальних правопорушень. Спробуємо обрати, на наш погляд, найбільш суттєві класифікатори [2, с.101].

Отже, за загальним об'єктом злочину - за найменуваннями розділів особливої частини КК можна виділити двадцять видів кримінальних правопорушень.

За видом суспільно небезпечних наслідків можна виділити кримінальні правопорушення з наслідками:

а) за матеріальним характером (злочини, в результаті яких завдано матеріальної чи фізичної шкоди);

б) нематеріальні (злочини, наслідками яких є моральна шкода особі або викликають дисфункції певних суспільних відносин - політичних, економічних, соціальних, правових тощо, — і тому мають дезорганізаційний характер).

За критерієм наявності потерпілого розрізняють кримінальні правопорушення, обов'язковими ознаками яких є:

а) є потерпілий;

б) немає жертви.

При цьому першу з цих категорій правопорушень за ознаками потерпілого можна поділити на злочини: із загальними потерпілими та злочини з окремими потерпілими, а за роллю потерпілого в застосуванні закону – на правопорушення: приватного характеру (згідно ст. 477 КПК); публічного обвинувачення (всі інші).

За критерієм міжнародного визнання їх кримінальним правопорушенням розрізняють:

- а) міжнародні злочини;
- б) інші правопорушення [2, с.103].

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що класифікація кримінальних правопорушень є досить об'ємним та цікавим кримінально-правовим інститутом, який може змінюватися в залежності від поглядів різних науковців або зміною чинного законодавства. Тому дослідження інституту класифікації кримінального інституту залишиться завжди актуальним в науковому колі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 05.04.2001, редакція від 07.03.2022, URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 17.09.2022)
2. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

Berezhnyskyi Oleksandr

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor: Savenko Viktoriia

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

CURRENT STATE OF CLASSIFICATION OF CRIMINAL OFFENSES

***Abstract:** the paper describes the concept and classification of criminal offenses, outlines the main features and properties by which criminal offenses are classified.*

***Keywords:** criminal law, offense, criminal offense, classification.*

УДК 343.1

Бразалук Вадим Павлович

курсант 4 курсу ННІП ПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Бублик Надія Сергіївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

***Анотація:** в роботі представлено правовий аспект та характерні особливості прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва на стадії досудового розслідування.*

***Ключові слова:** прокурорський нагляд, кримінальне провадження, досудове розслідування, повноваження прокурора.*

Актуальність теми обумовлена тим, що значення і роль прокуратури в правовому механізмі забезпечення прав і свобод людини у кримінальному провадженні важко переоцінити.

Відповідно ч. 2 ст. 36 КПК законодавчо закріплено, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

У Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 року, було зазначено, що процесуальне керівництво прокурором розглядається як «організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення дотримання у процесі розслідування вимог законів України» [1, с. 59].

Щодо правової природи повноважень прокурора на досудовому провадженні, а також співвідношення прокурорського нагляду і процесуального керівництва досудовим розслідуванням існує декілька позицій, зокрема: 1) процесуальне керівництво несумісне з прокурорським наглядом; 2) прокурорський нагляд і процесуальне керівництво – самостійні функції прокурора на досудовому провадженні; 3) прокурорський нагляд – основна функція, а процесуальне керівництво – додаткова функція; 4) процесуальне керівництво виступає формою реалізації прокурорського нагляду; 5) прокурорський нагляд і процесуальне керівництво – тотожні поняття [2, с.133].

О. М. Ларін зазначає, що ухвалювати рішення про скерування слідства та проведення слідчих дій, давати доручення та вказівки, виконання яких є обов'язковим, означає здійснювати процесуальне керівництво.

Незважаючи на те, що нагляд і процесуальне керівництво тісно між собою пов'язані, вважаємо за можливе досить умовно провести розмежування повноважень прокурора на наглядові і пов'язані з процесуальним керівництвом.

Аналіз кримінального процесуального законодавства, що регламентує повноваження прокурора, дає можливість стверджувати, що участь прокурора у досудовому провадженні забезпечує за допомогою наглядових повноважень – попередження, своєчасне виявлення і усунення можливих порушень закону, забезпечення законності всього досудового розслідування (мета нагляду); за допомогою повноважень, пов'язаних із процесуальним керівництвом, швидке,

повне і неупереджене досудове розслідування кримінального правопорушення (мета процесуального керівництва) [3, с. 179].

Специфіка прокурорського нагляду у кримінальному провадженні та повноваження прокурора, які мають владно-розпорядчий характер, дають можливість говорити про здійснення прокурором нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке має постійний та безперервний характер. Нагляд не може бути зведений до одного лише спостереження за виконанням законів під час здійснення досудового провадження. За допомогою своїх владно-розпорядчих повноважень прокурор не лише виявляє, а й безпосередньо усуває порушення закону та інші упущення слідчого та дізнавача, що є проявом процесуального керівництва з боку прокурора, яке дає змогу правильно визначити головний напрям діяльності слідчого у конкретному кримінальному провадженні.

Отже, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням – це передбачена кримінальним процесуальним законодавством діяльність прокурора, що здійснюється у процесуальній формі стосовно процесуального суб'єкта, пов'язана з організацією процесу досудового розслідування та його спрямуванням, визначенням напрямів розслідування, координацією процесуальних дій, забезпеченням дотримання у процесі розслідування вимог законодавства України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району. Методичний посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах.; П.М. Каркач. – Х.: Право, 2018. – С.76.
2. Каркач П. М. Основні конституційні функції прокуратури України: навч. посіб. Харків: Право, 2014. 246 с.

3. Каркач П. М. Функції прокуратури України: навч. посіб. Харків: Право, 2015. 247 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 28.08.2022).
5. Про прокуратуру: Закон України від 15 березня 2018 року №2337-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19> (дата звернення: 28.08.2022).

Brazaluk Vadim Pavlovich

cadet of

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Bublik Nadiya Serhiivna

Doctor of Law,

Associate Professor of the Department of

Criminal Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**PROSECUTOR SUPERVISION IN FORM OF PROCEDURAL
GUIDELINES AT STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION**

Abstract: the paper presents the legal aspect and characteristic features of prosecutorial supervision in the form of procedural guidance at the stage of pre-trial investigation

Keywords: prosecutor's supervision, criminal proceedings, pre-trial investigation, powers of prosecutor.

УДК 343.1

Бразалук Вадим Павлович

курсант 4 курсу ННІП ПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Бублик Надія Сергіївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

УГОДА ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

***Анотація:** в роботі представлено правові аспекти та характерні особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному процесуальному праві України.*

***Ключові слова:** угода про визнання винуватості, підстави застосування, прокурор, узгодження покарання.*

Актуальність теми обумовлена тим, що існує багато різноманітних поглядів та тлумачень, що стосуються угоди про визнання винуватості у кримінальному процесуальному праві України. Така угода зокрема використовується як певний компроміс, який забезпечує врегулювання конфлікту та задовольняє позиції та інтереси всіх учасників кримінального судочинства.

У кримінальному процесуальному законодавстві України підстави та умови застосування угоди про визнання винуватості визначені у ст. 469 - 472 Кримінального процесуального кодексу України.

Згідно ч.4 ст. 469 Кримінального процесуального кодексу України дана угода може бути укладена в провадженнях щодо:

1) кримінальних проступків, нетяжких злочинів, тяжких злочинів;

2) особливо тяжких злочинів, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України за умови викриття підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи у вчиненні злочину, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, якщо інформація щодо вчинення такою особою злочину буде підтверджена доказами;

3) особливо тяжких злочинів, вчинених за попередньою змовою групою осіб, організованою групою чи злочинною організацією або терористичною групою за умови викриття підозрюваним, який не є організатором такої групи або організації, злочинних дій інших учасників групи чи інших, вчинених групою або організацією злочинів, якщо повідомлена інформація буде підтверджена доказами [1].

Наступною з підстав щодо укладення угоди є безпосереднє волевиявлення та згода сторін процесу. В свою чергу ініціювання угоди може бути як у письмовій формі, так і в усній у вигляді клопотання. Прокурор повинен розглянути це клопотання не пізніше 3-ох днів з моменту його подання і за наявності усіх відповідних підстав задовольнити його (ст. 220 Кримінального процесуального кодексу України). У разі, якщо ініціатива укладання такої угоди надходить від сторони обвинувачення – прокурор має вирішити, чи є доцільним укладення угоди, враховуючи встановленні законодавством вимоги (ст. 470 Кримінального процесуального кодексу України).

У ст.472 Кримінального процесуального кодексу України, а саме в частині 2 визначено, що згода сторін на укладення угоди може бути усною та надалі підтверджуватися підписами сторін у документі угоди.

У ч.1 ст.472 Кримінального процесуального кодексу України вказується, що для того, аби укласти угоду про визнання винуватості, підозрюваний або обвинувачений має беззастережно визнати свою вину у вчиненні кримінального правопорушення. Визнання особою своєї вини у вчиненні кримінального правопорушення є різновидом показань підозрюваного, обвинуваченого, проте без відповідного інформативного навантаження не може враховуватися як доказ[2, с. 157].

В свою чергу підозрюваний або обвинувачений повинен не лише не заперечувати обвинуваченню, висунутому прокурором, а і визнати свою вину у вчиненні того чи іншого кримінального правопорушення. Адже, сенс угоди про визнання винуватості полягає в тому, що винна особа готова взяти на себе відповідальність за вчинене нею кримінальне правопорушення.

Однією з характерних ознак угоди про визнання винуватості є співпраця підозрюваного або обвинуваченого з викриття кримінального правопорушення, що було вчинено іншою особою, але ця умова не передбачена законодавством як обов'язкова.

Враховуючи також умови, що передбачені в ст. 470 Кримінального процесуального кодексу України, особа, що вчинила те чи інше кримінальне правопорушення, має усвідомлювати, що прокурор під час вирішення питання щодо укладання угоди повинен враховувати ступінь та характер сприяння у проведенні кримінального провадження щодо особи, що вчинила кримінальне правопорушення або інших осіб[3, с. 411].

Досить проблемними і зовсім непоодинокими є випадки, коли в угоді визначені домовленості про співпрацю, але не зазначено конкретних дій і способу їх вчинення. Це суттєво ускладнює і становище прокурора, який контролює виконання угоди, і становище підозрюваного чи обвинуваченого, оскільки в наслідок цього виникають певні складнощі, що стосуються забезпечення захисту його прав та виконання обов'язків.

Також, однією з умов застосування угоди про визнання винуватості є узгодження покарання та згода підозрюваного, обвинуваченого на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням (ст. 472 кримінального процесуального кодексу України). Таким чином, можна стверджувати, що у провадженнях на підставі угоди про визнання винуватості підозрюваний, обвинувачений з урахуванням зазначеної умови в свою чергу може розраховувати на певну гарантію щодо, що стосується розміру покарання[5, с. 201].

Отже, угода про визнання винуватості є певною компромісною формою вирішення того чи іншого кримінального конфлікту між державою та правопорушником, яка має деякі умови та підстави застосування. Підстави та умови є тими ознаками, які в свою чергу обумовлюють можливість і доцільність укладення такої угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим. Важливість дотримання та усвідомлення цих підстав та умов не лише суттєво полегшить роботу правоохоронним органам під час укладення угоди про визнання винуватості, а й значно зменшить кількість не затверджених і повернутих судом угод.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 28.08.2022).
7. Погорецький М. А., Кучинська О. П. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді). Вид. 2-ге, переробл. і допов. 2018. 254 с.
8. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія. І. В. Гловюк.: Юридична література, 2015. – 712 с.

9. Практикум зі складання процесуальних документів : навч. посіб. / О.П. Бойко та ін. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 308 с.
10. Молдован В.В., Молован А.В., Канавець Р.С. Кримінальний процес України: лекції. Процесуальні документи. Навчальний посібник. 2-ге вид. із змін та доп. К.: Алерта, 2016. 360 с.

Brazaluk Vadim Pavlovich

cadet of

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Bublik Nadiya Serhiivna

Doctor of Law,

Associate Professor of the Department of
Criminal Procedure and Strategic Investigations
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

PLEA AGREEMENT IN CRIMINAL PROCEDURAL LAW OF UKRAINE

Abstract: the paper presents the legal aspects and characteristic features of the plea agreement in the criminal procedural law of Ukraine.

Keywords: plea agreement, grounds for application, prosecutor, agreement on punishment.

УДК 343.3

Варич Валерія Юріївна

курсантка 3-го курсу

Навчально-наукового інституту права

та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗМІНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ

***Анотація:** в роботі розкрито поняття колабораційної діяльності в умовах воєнного стану. Розглянуто доповнення до нормативної бази за період воєнного стану та його наслідки.*

***Ключові слова:** колабораційна діяльність, кримінальне правопорушення, доповнення.*

24 лютого 2022 р. розпочалось повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію нашої держави. У зв'язку з цим Президент України підписав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».[1] Цей указ дав змогу для редакції та доповнення багатьох Законів та нормативно-правових актів, зокрема й для змін у Кримінальному Кодексі України.

Верховна Рада постановила доповнити Кримінальний Кодекс України статтею 111-1 “Колабораційна діяльність”, якою визначено поняття колабораціонізму та його форми, а також відповідальність за вчинення кримінального правопорушення, визначеного цією статтею. Так, колабораційною діяльністю визнається:

- публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України (ч.1 ст.111-1);
- добровільне зайняття громадянином України посади, не пов’язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора(ч.2 ст.111-1);
- здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти(ч.3 ст.111-1);
- передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором,

незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора(ч.4 ст.111-1);

- добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території (ч.5 ст.111-1);

- організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах (ч.6 ст.111-1);

- добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях. (ч.7 ст.111-1)[3]

Згідно Кодексу, санкція даного кримінального правопорушення передбачає покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від 10 до 15 років.

Можна дискутувати про надмірну м'якість або суворість покарання. Але, на мою думку, воно є цілком справедливим. Особи, які співчують окупанту та виправдовують його дії, а більше – закликають до співпраці з ворогом, мають бути надовго позбавлені можливості брати участь у будь-яких формах державного управління та місцевого самоврядування чи надання публічних послуг іменем України.

Звісно ж, у випадку виявлення можливих колаборантів необхідно відразу повідомляти про це представникам правоохоронних органів, які у подальшому будуть здійснювати належну перевірку осіб, які беруть участь в колабораційній діяльності, які будуть нести кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством, яке на даний час добре роз'яснює норму колабораційної діяльності та доповнює прогалини в даній сфері в умовах воєнного часу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 13.09.2022)
2. “Кримінальний кодекс України” Кодекс України; Закон від 05.04.2001 № 2341-III., в редакції від 19.08.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 13.09.2022)

Varych Valeriya Yuriivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor: Korogod Svitlana Volodymyrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

COLLABORATION ACTIVITIES UNDER MILITARY CONDITIONS: CHANGES TO CRIMINAL CODE

Abstract: the paper reveals the concept of collaboration activities under martial law. The additions to the regulatory framework for the period of martial law and their consequences are considered.

Keywords: collaboration activity, criminal offense, addition.

УДК 343.9

Василенко Олександр Олександрович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції, викладач кафедри

кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

***Анотація:** в сьогоденних умовах воєнного стану важко спостерігати за дотриманням прав та свобод людини. Так зараз це один з пріоритетних напрямків держави.*

***Ключові слова:** захист прав та свобод людини, Конституція України, нормативно-правові акти.*

Питання ефективного забезпечення захисту прав та свобод людини, завжди буде залишатися актуальною проблемою, вирішення якої залежить не тільки від окремої держави, а і від світового співтовариства. Сучасний стан правового прогресу всього людства сам по собі характеризується міжнародно-правовим забезпеченням і гарантуванням основних прав людини. Окреме нормативне закріплення даних основоположних прав і свобод являє собою унікальний фактор, що сам по собі підтверджує актуальність розвитку синтезованого бачення сутності держави в цілому.

На сучасному етапі всі права і свободи кожної людини забезпечуються та гарантуються нормами Конституції України, а також іншими нормативно-правовими та міжнародно-правовими актами. Беручи до уваги саме норми Основного Закону нашої країни, то всі права та свободи людини та громадянина знаходять своє відображення у Розділі 2 даного національного нормативно-правового акта. Також, Конституція України чітко визначає, що всі права, свободи та законні інтереси осіб, відповідним чином захищаються та охороняються державою та передбачає можливість особи самостійно здійснювати захист своїх основоположних прав [1].

Зазначимо, що з моменту введення правового режиму воєнного стану на всю територію України, деякі права і свободи людини можуть обмежуватися, тільки в межах чинних нормативно-правових актів нашої держави. У той же час вичерпний перелік прав та свобод, які не можуть бути обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану висвітлюється в нормах статті 64 Конституції України [1]. Так, відповідно до частини 3 Указу Президента України № 64/2022 під час дії воєнного стану можуть бути обмежені чи частково обмежені права, які безпосередньо передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України [2].

Все більшої актуальності в умовах сьогодення набувають питання щодо правомірності обмеження прав та свобод людини під час воєнного стану. У свою чергу, у період введення воєнного стану може обмежуватись фізичне право особи на свободу пересування, вільний вибір місця проживання та право вільно залишати територію України, що передбачаються змістом статті 33 Конституції України [1]. Необхідним є зазначити, що право особи на свободу пересування належить до особистих чи громадянських прав, що визначають свободу людини у сфері особистого життя, її юридичну захищеність від будь-якого втручання. Зазначене право визначається можливістю індивіда, що надається і охороняється державою, на власний розсуд вільно пересуватися [3, с. 104].

Обмеження свободи пересування та вільного вибору місця проживання можуть вводитись відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», яка містить положення про зміст заходів правового режиму воєнного стану [4]. На територію України вже розповсюджуються такі заходи, що обмежують зазначене право особи, наприклад: впровадження комендантської години (заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціальних перепусток чи посвідчень); заборона призовникам та військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома військового командування. Відповідні обмеження визначаються правомірними та доцільним, адже виступають як гарант забезпечення безпеки населення, суспільства та держави взагалі.

Ще одним актуальним питанням виступає дотримання права особи на свободу та особисту недоторканність. Зміст зазначеного права висвітлюється в нормах статті 29 Конституції України та зазначає норму, що обмеження такого права особи не може перевищувати 72 години. Однак, із введенням режиму воєнного стану на територію України було прийнято низку змін та доповнень до вже існуючих нормативно-правових актів України, зокрема в Кримінальний процесуальний кодекс. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 року №2201-IX [5]. Даним Законом доповнюються норми статті 615 КПК України та зазначається збільшення можливого строку обмеження права особи на свободу та особисту недоторканність до 216 годин [6]. У цьому випадку наявною є колізія норм, яку потрібно вирішити, однак зараз це зробити не виявляється можливим.

Отже, у зв'язку із введенням правового режиму воєнного стану на територію України, з'явилися актуальні питання щодо забезпечення прав та свобод людини в період дії такого часу. Всі обмеження прав та свобод мають

своє правове закріплення в нормативно-правових актах України і тому незаконного їх обмеження, на сьогодні, в нашій країні не відслідковується.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
3. Опанасюк Н. А. Право людини на свободу пересування як суб'єктивне право на туризм. Бюлетень Міністерства юстиції України: Офіційне видання, 2003. 102–110 с.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року №389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/389-19?msclkid=6a734fd2c26b11eca2fe813c09b6bd82#Text>
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 року №2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n45>
6. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Vasylenko Oleksandr Oleksandrovich

3rd year cadet Dnipropetrovsk State University
of internal affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Savenko Victoria Petrivna

lieutenant colonel of the police, teacher of the department
criminal law and procedure,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**CURRENT ISSUES OF PROVIDING
HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS UNDER
THE CONDITIONS OF MARITAL STATE**

***Abstract:** in today's conditions of martial law, it is difficult to observe the observance of human rights and freedoms. So now it is one of the priority directions of the state.*

***Keywords:** protection of human rights, Constitution of Ukraine, legal acts.*

УДК 343.9

Вертій Ігор Сергійович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції, викладач кафедри

кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

НЕОБХІДНІСТЬ ВНЕСЕННЯ ПОНЯТТЯ СЕРІЙНЕ ВБИВСТВО ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

***Анотація:** досі немає цілісного підходу до визначення серійних вбивств та серійних злочинів. Даний збіг обставин наводить до багаторазових розбіжностей у тлумаченні даних формулювань. Сьогодні для повного вибору покарання необхідно, щоб в законодавстві України було прописана чітка санкція за саме такий вид кримінального правопорушення.*

***Ключові слова:** психопатичність, серійне вбивство, серійний вбивця, законодавство.*

По А.Л. Протасевичу, серійне вбивство - скоєння двох чи більше тяжких однорідних або схожих злочинів, передбачених однією або кількома статтями Кримінального Кодексу України, однією особою, або групою осіб [1].

Багато авторів вважають, що тлумачення поняття "серійні" відповідає лише в тих випадках, коли злочини скоєно в різні тимчасові проміжки однією особою, або групою осіб, попередньою змовою, метою якої є вбивство трьох і

більше осіб. Головна умова – злочини характеризуються близькістю певних мотивів та одноманітністю їх вчинення.

Ґрунтуючись на даній інтерпретації, В.А. Образцов та С.М. Богомоллова включають до області серійних (масових) вбивств, таке:

1) вбивства, пов'язані з зґвалтуванням або задоволенням сексуального бажання в іншій формі, особистостями, в народі звані маніяками;

2) вбивства, в ході яких потерпілими стають кілька осіб, вчинені внаслідок конкретних операцій та інших інцидентів серед протизаконних угруповань;

3) вбивства персон, щодо яких у ході тривалого періоду реалізується задум у тому ліквідації (свідки злочину, почергове знищення членів створюють конкуренцію кримінальної групи, вбивства потерпілих афери);

4) вбивства згідно з «замовленням» найнятими вбивцями, які будують на цьому власну протизаконну кар'єру;

5) вбивства та інші небезпечні багатоепізодні злочини, що провадяться згідно з спірними аргументами, особами, охопленими болючими (маніакальними) думками та бажаннями.

Як правило, серійні вбивці є розважливими та здатні вибудовувати логічний ланцюжок дій правоохоронної системи, що дозволяє їм бути довго не спійманими.

Серійні вбивці часто повертаються на місце злочину і можуть «допомагати правоохоронцям» у пошуках самих себе (особливо це характерно для організованих серійних убивць) [2].

Багато серійних вбивць в інтерв'ю заявляють, що бажають здійснювати насильницькі дії над іншими людьми. Бажання є важливою частиною у циклі скоєння злочину серійним убивцею. У сукупності з відсутністю моральних та соціальних рамок це дозволяє їм вчиняти найжорстокіші злочини. Так, «битцевський маніяк» А. Ю. Пічущкін заявив, що якщо йому вдасться вийти на волю, то він продовжить чинити вбивства [3].

Багато серійних вбивць було спіймано через власну помилку. Іноді їх самовпевненість у власній величі та недосяжності для правоохоронних органів призводить до легковажної поведінки [4].

Після затримання деякі серійні вбивці намагаються накласти на себе руки. Причиною є не те, що їх упіймали, а те, що вони застрягли у фазі депресії і вони вже не мають можливості розпочати новий цикл. Фактично вони втрачають нагоду вчинити нове вбивство.

Таким чином, серійні вбивці будуть присутні в суспільстві доти, доки соціум виражатиме негативне ставлення до конкретної особистості, цим породжуючи у ній схильність до патологічної жорстокості.

Слід зазначити, що серійні вбивці психопатичні за своєю природою. Психопатичність полягає в тому, що вони прагнуть влади та безмежного контролю над своїми жертвами. Таким чином, для серійних вбивць страх жертви є запорукою власної безпеки [1, 2].

Завжди потрібно розуміти, що попередження, спостережливість і обережність - запорука збереження здоров'я та життя, не тільки свого, але та оточуючих. І хоч би якою гарною була слідча система, і хоч би якими були компетентні органи правопорядку, головне бути уважним до себе і до оточення. Все заради того, щоб запобігати страшні випадки, які шокують більшість жителів нашого товариства.

Підтверджено, що необхідність подальшого етапу розслідування серійних вбивств на сексуальному ґрунті спричинена умовами неочевидності вчинення злочину, який потребує встановлення та затримання особи злочинця, що вимагає в обов'язковому порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки іншими засобами це зробити неможливо [1].

Факт проведення негласних слідчих (розшукових) дій не підлягає розголошенню, за винятком умов, передбачених ст. 253 КПК України.

В Україні та у багатьох іноземних державах законодавчо поняття серійне вбивство не закріплено, хоч і вживається на практиці. Подібний висновок

підтверджує необхідність розробки цього поняття та єдності розуміння сутності серійних вбивств. Загальним у поглядах науковців є те, що «серійність» вбивств означає, що вони скоєні послідовно, з певним проміжком у часі, певною особою, у разі збігу мотиву, мети, способу вчинення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Батарчук, І. І. "СЕРІЙНІ ВБИВСТВА: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ." Студентський вісник НУВГП 1 (13) (2020): 94-97.
2. Nusar, Lesia. "Поняття й ознаки серійних вбивств." (2019).
3. Данилів, О. М. "Поняття серійного вбивства та відмежування його від інших суміжних явищ." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право 43 (2) (2017): 119-122.
4. Любчинський, Олександр. "Особливості предмета доказування у справах про вбивства на сексуальному ґрунті." Jurnalul juridic national: teorie și practică 29.1-2 (2018): 162-165.

Vertii Ihor Serhiyovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor: Savenko Victoria Petrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

THE NEED TO INTRODUCE CONCEPT OF SERIAL MURDER TO CRIMINAL CODE OF UKRAINE

***Abstract:** there is still no holistic approach to defining serial murders and serial crimes. This coincidence of circumstances leads to multiple disagreements in the interpretation of these wordings. Today, for a full choice of punishment, it is necessary that the legislation of Ukraine prescribes a clear sanction for this type of criminal offense.*

***Keywords:** serial murder, serial killer.*

УДК 349.3

Дзюба Анна Сергіївна

курсант 3-го курсу ННППФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ФОТОЗЙОМКА ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Анотація: в роботі проаналізовано використання фотозйомки при проведенні слідчих (розшукових) дій та її види.

Ключові слова: фотозйомка, слідчі дії, розшукові дії, вузлова фотозйомка.

Фотографія під час проведення різних слідчих (розшукових) дій має свої відмінності, які є викликані певною метою, а також визначеним порядком та тактикою проведення.

Фотозйомка застосовується під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема: огляд (огляд місця події включно), пред'явлення для впізнання, освідчування, слідчий експеримент, обшук.

Фотозйомка огляду місця події є найрозповсюдженішим видом слідчо-оперативної фотографії. Огляд місця події – слідча (розшукова) дія, під час ходу якої збирається інформація про обставини події. Метою зйомки під час огляду місця події є фіксація загальної картини події злочину, розташування місця події відносно навколишньої обстановки, фіксація слідів правопорушника, предмети, які могли б мати відношення до вчинення злочину і так далі.

Найчастіше під час огляду місця події застосовують орієнтуючу фотозйомку, а також детальну, вузлову та оглядову.

Орієнтуючу фотозйомку застосовують задля фіксування місця події в цілому, разом з навколишньою обстановкою і статичними орієнтирами. В кадрі повинно міститися: територія ділянки місцевості, оточуючі її будівлі, рельєф

місцевості, шляхи підходу та під'їзду. Орієнтуючий знімок робиться з віддаленої точки в дрібному масштабі, так щоб місце події було по центру кадру. Орієнтуюча фотокартка виконується за допомогою ширококутного об'єктива (найчастіше китовий об'єктив) з друком одного знімка, також можна виконати нормальним об'єктивом декількома знімками методом панорами (кругової чи лінійної). Оглядова фотозйомка виконується ближче до об'єкта, на відміну від орієнтуючої, а також, з декількох сторін. На фотокартках повинні міститися об'єкти, які мають криміналістичне значення. Як вид фотозйомки, оглядова фотозйомка являється зйомкою місця події з використанням мінімального охоплення навколишньої обстановки. На фотокартках повинні бути зображені предмети в початковому їх вигляді, і що є важливим, без зміни обстановки. Вузлова фотозйомка застосовується для того щоб зафіксувати окремі, найбільш важливі для криміналістичного дослідження та досудового розслідування ділянки й об'єкти на місці події. Проблемою застосування даного виду фотозйомки є те, що важливо виставити межі кадру (або декількох) таким чином, щоб орієнтувати вузол предмета стосовно оглядового знімку. Детальна фотозйомка застосовується для фіксування зовнішніх ознак деталей, слідів правопорушника, знарядь вчинення злочину, слідів тіла злочинця, транспортних засобів, куль, гільз, знарядь зламу і тому подібне.

При пред'явленні для впізнання живих осіб їх необхідно сфотографувати всіх для подальшого підтвердження правильного підбору статистів. Посилаючись на норми КПК особа, яку впізнають, має право сама обрати місце серед всіх статистів.[2.] Після проведення впізнання робиться знімок з зображенням тих ознак, за якими було впізнано предмет. Впізнана особа фотографується за правилами впізнавальної фотозйомки.[1.]

Застосування фотозйомки при проведенні такої слідчої (розшукової) дії, як освідування є дуже важливим, оскільки час від часу складно описувати в протоколі відмінні ознаки на тілі людини. Основним правилом фотозйомки при

освідування є те, що при фотографуванні необхідно дотримуватись етичних норм(йдеться про неможливість фотографування оголошених частин тіла).[3.]

Найскладнішим видом фотозйомки під час проведення слідчих (розшукових) дій є фотозйомка під час проведення слідчого експерименту. Складність цього виду фотозйомки обумовлена тим, що під час пересування необхідно фіксувати етапи руху стосовно нерухомих орієнтирів. Спочатку потрібно панорамним методом зафіксувати місце проведення слідчого експерименту, після чого сфотографувати предмети, які будуть використані в оді слідчого експерименту і далі потрібно фіксувати дії кожного учасника. Здійснення такої фотозйомки є доволі проблематичним, тому було б доцільніше внести зміни та використовувати замість фотозйомки відео фіксацію.

Останнім видом фотозйомки є фотозйомка під час обшуку, вона є одним із засобів фіксації ходу і результатів слідчої (розшукові) дії. При обшукові фото фіксується місце, де проводиться обшук, дії слідчого та оперативних працівників під час проведення слідчої дії, факт виявлення окремих предметів та їх ознаки. При знаходженні розшукуваних предметів послідовно роблять декілька знімків, які вказують на місце, де були виявлені речі, процес вилучення їх зі сховища, загальний вигляд, деталі та особливі ознаки. Залежно від умов та розмірів предметів зйомка проводиться звичайним, вимірювальним, стереоскопічним чи іншим методами.[1.]

Висновки: відповідно до проаналізованої інформації фотозйомка при проведенні слідчих (розшукових) дій широко використовується на практиці, як спосіб фіксації слідчих (розшукових) дій та покликана допомагати при зібранні інформації про вчинення злочину.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Навчальний посібник / М. Ю. Будзієвський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, К. О. Чаплинський, Ю. А. Чаплинська. - Д. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. - 397 с.. 2013
2. Кримінальний процесуальний кодекс України, стаття 228.
3. Біленчук П.Д. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : Навч. посіб. для студ. ВНЗ // МАУП; П.Д. Біленчук, А.П. Гель, Г.С. Семаков. – Київ, 2007. – 510 с.

Dzyuba Anna Serhiivna

cadet of the 3rd year of

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

PHOTOGRAPHY DURING INVESTIGATIVE ACTIONS

***Abstract:** the paper analyzes the use of photography during investigative (search) actions and its types.*

***Keywords:** photography, investigative actions, investigative actions, nodal photography.*

УДК 343.1

Дрозд Владислав Володимирович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК

ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

***Анотація:** в роботі характеризуються окремі питання, що стосуються процесу проведення обшуку. Розкрито ключові наукові положення кримінального процесу, проаналізовано чинне кримінальне процесуальне законодавство, що дає можливість повною мірою зрозуміти й оцінити досліджувану проблематику.*

***Ключові слова:** кримінальний процес, слідчі (розшукові) дії, обшук, докази та доказування.*

Почнемо з того, що надзвичайно актуальним питанням завжди було і залишається дослідження слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) в кримінальному процесі України.

Відповідно до ч.1 ст. 234 КПК України, обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або

майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [1].

З аналізу положень КПК України випливає, що існує три види обшуків:

- а) обшук житла;
- б) обшук іншого володіння особи;
- в) обшук особи.

Під житлом особи слід розуміти будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення. До іншого володіння особи відносяться транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи [1].

Як слушно зазначає Капліна О.В., термін «володіння» в юридичній літературі вживається в двох значеннях: 1) володіння як самостійний правовий інститут; 2) володіння як одне з правочинності права власності. Ці два значення не варто плутати. Проте вбачається, що з метою захисту прав та законних інтересів осіб у кримінальному провадженні при тлумаченні ч. 2 ст. 233 КПК під володінням слід розуміти фактичне володіння річчю (майном). Тобто фактичне володіння не варто ототожнювати з правом власності. Такий широкий підхід до розуміння понять «житло», зарахування до «іншого володіння» офісних та службових приміщень, приміщень господарського, виробничого та іншого призначення незалежно від форм власності відповідає й прецедентній практиці Європейського суду з прав людини [2].

Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді. До клопотання про проведення обшуку слідчий, прокурор обов'язково повинен долучити оригінали або копії документів та інших матеріалів в обґрунтування необхідності проведення обшуку, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань про реєстрацію відповідного кримінального провадження. Клопотання про

обшук розглядається в суді в день його надходження за участі слідчого або прокурора [1].

Таким чином, закон не вимагає окремого рішення від слідчого або прокурора щодо проведення обшуку, адже правовою основою його проведення є ухвала слідчого судді.

Якщо слідчий або прокурор вимагає проведення повторного обшуку, то підстави можуть бути вже не такими, як при первинному обшуку. Вони повинні доповнювати ті, які вже розглядалися слідчим суддею, або бути новими, якщо вони не були відомі слідчому або прокурору під час початкового обшуку [3, с.98].

Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи передбачений ст. 236 КПК України, відповідно до якої обшук повинен відбуватися в час, коли заподіюється найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважає, що виконання такої умови може істотно зашкодити меті обшуку. Також для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката [1].

Таким чином, вивчаючи це питання, можемо зробити висновок, що обшук як СРД, є одним із важливіших інститутів збирання доказів у кримінальному провадженні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 : станом на 10.09.2022. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 19.09.2022).
2. Капліна О.В. Проблеми нормативного регулювання та практики проведення обшуку під час кримінального провадження. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право», № 2(12). 2015. С. 30-38. URL : <https://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n2/15kovckr.pdf> (дата звернення 19.09.2022).
3. Комарова М.В. Правова регламентація поняття «Обшук». «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети»; Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Одеса, Україна, 22-23 січня 2016 р.). Одеса, 2016. С. 97-100.

Drozd Vladyslav Volodymyrovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor: Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

GROUNDS & PROCEDURE FOR THE SEARCH

***Abstract:** the paper describes individual issues related to the search process. The key scientific provisions of the criminal process are disclosed, the current criminal procedural legislation is analyzed, which makes it possible to fully understand and evaluate the investigated issues.*

***Keywords:** criminal process, investigative actions, search, evidence.*

УДК 343.1

Жернаков Денис Максимович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ У ВИГЛЯДІ АРЕШТУ МАЙНА**

***Анотація:** в тезі розглянуто основні особливості застосування заходу забезпечення у вигляді арешту майна. Проблеми забезпечення законності при прийнятті рішення про застосування такого примусового заходу.*

***Ключові слова:** арешта майна, майнова шкода, штраф, примусовий захід.*

Недоторканність права власності є однією із засад кримінального провадження, реалізація якої регламентується окрім ст.ст. 7, 16 Кримінального процесуального кодексу України, також ст. 40 Конституції України, Протоколом 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ратифікований Верховною Радою України 17.07.1997 року), правовими позиціями Європейського суду з прав людини, що відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та згідно зі ст. 8, 9 КПК України, визнаються джерелом права, а їх застосування

та врахування є обов'язковим під час здійснення кримінального провадження для усіх правозастосувачів.

Аналіз вищезазначених нормативних джерел дозволив зробити висновок, що попри те, що держава і гарантує забезпечення права власності, однак в окремих випадках дозволяє його обмежувати або навіть позбавляти.

Так, відповідно до ч.2 ст. 170 КПК України, арешт майна допускається з метою забезпечення: 1) збереження речових доказів; 2) спеціальної конфіскації; 3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; 4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди [1].

Оскільки право приватної власності охороняється законом згідно з Конституцією України, а накладення арешту на майно обмежує дане право, то застосування цього примусового заходу можливе лише за судовим рішенням. Згідно ч.1 ст. 170 КПК України, арешт майна у кримінальному провадженні здійснюється за ухвалою слідчого судді або суду [1].

Слід зазначити, при прийнятті рішення про застосування арешту майна слід враховувати не тільки питання, пов'язані з обмеженням прав підозрюваної особи щодо можливості відчуження, розпорядження та/або користування майном, а й питання, пов'язані з реалізацією прав потерпілого на відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням. Так, несвоєчасний арешт майна, спрямований на забезпечення цивільного позову, може призвести до того, що шкоду, заподіяну кримінальним правопорушенням, взагалі буде складно відшкодувати у зв'язку з тим, що на момент заявлення цивільного позову майно буде знищено, пошкоджено, приховано тощо. Така ситуація, у свою чергу, загрожує порушенням прав потерпілого [2; с.120].

Також слід звернути увагу на забезпечення належного зберігання майна, на яке накладено арешт. Так, наприклад, при вирішенні питання щодо передачі нерухомого майна на відповідальне зберігання, метою якого є збереження майна до скасування його арешту у встановленому КПК України порядку, потрібно мати на увазі, що така передача майна на відповідальне зберігання власнику не спричиняє наслідків, які негативно позначаються на інтересах будь-яких інших фізичних або юридичних осіб. При цьому, передачу майна на відповідальне зберігання можна розцінювати як найменш обтяжливий спосіб арешту, тобто зміну способу арешту майна у відповідності до положення ч. 4 ст. 173 КПК України. У даному випадку власник (законний володілець) майна зобов'язується прийняти нерухоме майно на відповідальне зберігання та забезпечити зберігання майна до скасування арешту у встановленому КПК України порядку [6; с.58].

Таким чином, інститут накладення арешту на майно є одним із інструментів захисту конституційних прав осіб, залучених до кримінального судочинства, від наслідків вчиненого кримінального правопорушення. Однак, разом з цим, процедура застосування арешту майна потребує подальшого наукового дослідження та вдосконалення на законодавчому рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення 19.09.2022).
2. Гарасимів О., Захарова О., Ряшко О. Арешт майна у кримінальному провадженні. Юридичний вісник № 2. 2022. с. 118-123. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/2329/2621> (дата звернення 19.09.2022).
3. Якових Є. В. Актуальні питання передання майна на відповідальне зберігання під час кримінального провадження / Є. В. Якових // Кримінальна юстиція

сучасної України: виклики та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присв. до 75-річчя д.ю.н., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 20 лист. 2021 р.) / відп. ред.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур; НУ «ОЮА». – Одеса, 2021. – С. 55-59.

Zhernakov Denys Maksymovych

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**FEATURES OF APPLICATION OF EVENT OF CRIMINAL
PROCEEDINGS IN FORM OF SEIZURE OF PROPERTY**

***Abstract:** the thesis describes the main features of the application of the security measure in the form of seizure of property. Problems of ensuring legality when making a decision to apply such a coercive measure.*

***Keywords:** seizure of property, property damage, fine, coercive measure.*

УДК 34

Жернаков Денис Максимович

курсант СР-042 ННІП та ФПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції,

викладач кафедри кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

***Анотація:** в тезі розглянуто особливості застосування заходів виховного характеру щодо неповнолітніх. Види заходів виховного характеру та аналіз судової практики щодо вчинення злочинів неповнолітніми.*

***Ключові слова:** примусовий захід, неповнолітні, виховний характер.*

Застосування одних і тих самих заходів впливу щодо до дорослих злочинців і неповнолітніх не можна визнати справедливим. Саме тому вже понад століття у багатьох державах створено та функціонують різні системи «іншого поводження з дітьми». Застосування до підлітку, що оступився, альтернативних кримінальному переслідуванню заходів впливу дає йому можливість уникнути судимості, ненашкодити репутації, допомагає усвідомити заподіяну шкоду, а державі дає можливість виховати і зберегти здорового члена суспільства.

Одним із видів звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності є застосування до нього примусових заходів виховного впливу, під якими розуміються призначені та наведені у виконання незалежно від волі неповнолітнього регламентовані у законі заходи державного примусу. Вони можуть бути застосовані щодо осіб, які не досягли 18-річного віку на момент їх призначення за скоєння злочину невеликої або середньої тяжкості.

У кримінальному законодавстві України щодо неповнолітніх, які вчинили злочин, передбачено спеціальний інститут - примусові заходи виховного впливу. Суть цих заходів є їх виховна спрямованість. Примусові заходи виховного впливу мають суворо індивідуальний характер і призначаються лише судом [3; с.279].

Відсутність у КК України положень про цілі примусових заходів виховного впливу є суттєвим пробілом. Саме тому у вітчизняній науковій літературі не перестають бути актуальними дискусії з цього питання. Більшість вчених сходяться на думці, що основними цілями заходів виховного впливу є виправлення неповнолітніх правопорушників та запобігання вчиненню ними нових злочинів. Вважаємо, що призначенням примусових заходів виховного впливу є виправлення та виховання неповнолітнього, який вчинив злочин, його позитивна соціалізація, формування позитивних навичок та звичок, попередження вчинення ним нових злочинів.

Як зазначав Л.М. Толстой, «виховання є вплив однієї людини на іншу з метою змусити виховуваного засвоїти відомі моральні звички». Виправленням, згідно з словником С.І. Ожегова є поліпшення, звільнення від якихось недоліків, пороків.

Тому заходи виховного впливу, що застосовуються до неповнолітнього правопорушника, повинні допомогти сформувати позитивні якості особистості, поважне ставлення до людини, власності, природи, допомогти підлітку позбутися прогалин та недоліків виховання [2; с.768].

Д.І. Фельдштейном у своїх дослідженнях розроблено типізацію підлітків-правопорушників. «Серед правопорушників, окрім групи осіб, які характеризуються стійким комплексом суспільно негативних, аморальних, примітивних потреб, системою відверто антисоціальних поглядів, є й групи підлітків зі слабо деформованими потребами, а також неповнолітні, які випадково стали на шлях правопорушень».

Аналіз судової практики свідчить, що нерідко неповнолітніми чинять корисливі, тяжкі злочини групою осіб. При цьому в багатьох злочинних групах є підлітки, які випадково стали на шлях злочинів.

Позитивний досвід застосування альтернативних кримінальному покаранню заходів впливу незалежно від тяжкості скоєного правопорушення накопичено у Німеччині. Так, у Німеччині виховні заходи щодо неповнолітнього правопорушника мають першорядне значення, саме на них робиться основний наголос. При призначенні даних заходів критерієм виступає не тяжкість злочину, а потреба у вихованні та сприйнятливність щодо нього»

Якщо ж поглянути на кримінальне законодавство України, то за тяжкі злочини, вчинені в нашій державі, неможливо було б звільнити неповнолітнього від кримінальної відповідальності та застосувати до нього примусові заходи виховного характеру тому, що відповідно до ч. 1 ст. 97 КК України, такий вид звільнення можливий лише за необережні нетяжкі злочини [1].

Здається, що цей досвід міг бути доречним і в Україні, і підстави призначення примусових заходів виховного впливу розширено. Суди повинні мати можливість призначати вищезазначені заходи не тільки неповнолітнім, які вчинили злочини невеликої або середньої тяжкості, а й неповнолітнім, які вчинили тяжкі злочини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України. 2001, 05 квітня. № 2341-III. Відомості Верховної Ради. № 25–26
2. Мирошниченко Н. Деякі пропозиції вдосконалення законодавства щодо заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: моногр.; ред. О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон. 2016/ С. 768.
3. Томашівський, Петро, Володимир Кушпінт. "Зарубіжний досвід звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру." Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки 3 (31). 2021. с. 279-284.

Zhernakov Denis Maksimovich

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific supervisor: Savenko Victoria Petrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

FEATURES OF APPLICATION OF COMPULSORY EDUCATIONAL MEASURES AGAINST MINORS

***Abstract:** the thesis considers the peculiarities of applying educational measures in relation to minors. Types of educational measures and analysis of judicial practice regarding the teaching of crimes by minors.*

***Keywords:** compulsory measure, minors, educational nature.*

УДК 343.1

Задорожня Ілона Ігорівна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

***Анотація:** у даній роботі зазначено що саме впливає на неповнолітніх, які вчиняють кримінальні правопорушення. Розкривається відмінність останніх тим, що у них не до кінця сформований фізичний, розумовий та психічний стани. При розкритті правопорушень що скоюють неповнолітні, слідчий та прокурор повинні враховувати їх особливості.*

***Ключові слова:** неповнолітня особа, вчинення кримінального правопорушення неповнолітніми, кримінальне провадження.*

Однією з найскладніших проблем протидії злочинності є скоєння кримінальних правопорушень неповнолітніми особами. В умовах реалізації судово-правової реформи особливого значення набуває питання вдосконалення кримінального провадження щодо неповнолітніх, під час якого повинен бути забезпечений максимальний захист прав та законних інтересів цих осіб, які потрапили до сфери дії кримінального процесу.

На вирішення проблеми зберігання прав та законних інтересів неповнолітніх, які вчинили кримінальне правопорушення спрямовано ряд міжнародних документів. Зокрема, це Конвенція ООН про права дитини (1989 року), Керівні принципи ООН з попередження злочинності серед неповнолітніх та Правила ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 року), Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам членам щодо соціальної реакції на злочинність серед неповнолітніх 1987 року, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі раннього психологічного втручання з метою профілактики злочинності (2000 року).

Чинне законодавство України передбачає низку особливостей притягнення неповнолітніх до кримінальної відповідальності. Так, Кримінальний кодекс України розглядає вчинення кримінального правопорушення неповнолітніми як пом'якшуючу обставину (п.3 ч.1 ст.66 КК). Адже законодавець враховує на те, що формування неповнолітнього як особистості ще не закінчилося [1]. Потрібно звернути увагу, що кримінальне провадження щодо неповнолітніх перш за все регулюється главою 38 Кримінального процесуального кодексу України [2].

Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в тому числі під час застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього [3].

Особливості порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх обумовлені передусім особливостями суб'єкта кримінального правопорушення. Фізичний розумовий і психічний розвиток неповнолітніх обумовлює нестійкість

їх характеру, незрілість мислення, що пояснюється процесом формування особистості, а також неможливість повною мірою самотійно захищати свої права та законні інтереси у кримінальному провадженні. Вивчаючи особу неповнолітнього правопорушника, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні враховувати, що: а) його особистість необхідно розглядати як індивіда, з притаманними тільки йому психологічними та віковими особливостями, як члена суспільства і як учасника кримінальної процесуальної діяльності; б) дані про особистість неповнолітнього потрібно досліджувати за період, що передував вчиненню кримінального правопорушення, під час його вчинення, а також після нього; в) необхідно збирати всебічні і повні дані, що характеризують особу неповнолітнього як з позитивного, так і з негативного боку, а також враховувати характер скоєного ним правопорушення; г) дані про особистість неповнолітнього необхідно збирати на всіх стадіях кримінального провадження [4].

Розгляду справ стосовно неповнолітніх у судовому порядку повинен бути спрямований не на призначення покарання, а на відновлення правосуддя, яке покликане впливати на підлітків спеціальними психолого-педагогічними засобами примусових заходів виховного характеру та забезпечення відшкодування матеріальної шкоди потерпілому від протиправних дій неповнолітнього злочинця.

Романюк В. В. у своїй науковій праці зазначає: «Результати вивчення понад 80 кримінальних проваджень щодо неповнолітніх, досудове слідство у яких здійснювалось слідчими Національної поліції у 2018-2019 рр. дозволяє зробити висновок щодо недостатності уваги органів досудового слідства на з'ясування можливості в неповнолітнього повністю усвідомлювати значення своїх дій та можливості керувати ними в конкретній ситуації. Такі відомості на вимогу ст. 486 КПК України можуть бути отримані шляхом проведення комплексної психолого-психіатричної або психологічної експертизи питання призначення експертного дослідження повинно вирішуватися щоразу за

наявності обставин, визначених КПК України. Проте, задля уникнення необґрунтовано призначених досліджень, зважаючи, що слідчий не володіє необхідними знаннями в галузі психіатрії та психології, останній потребує допомоги фахових спеціалістів на етапі підготовки матеріалів для призначення комплексної психолого-психіатричної експертизи» [5].

Отже, особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх полягають у тому, що існують окремі, самостійні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність правоохоронних органів під час розгляду таких проваджень. А неповнолітня особа, в свою чергу, має свої окремі особливості, які потребують індивідуального підходу та рішень, що допоможуть не покарати особу, а відновити правосуддя, яке покликане впливати на підлітків іншими способами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.06.2022).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.06.2022).
3. Гриньова К.Г. «Особливості порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх у сфері незаконного обігу наркотиків» ОДУВС, Одеса, 2020 рік. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/2312/1/%d0%93%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8c%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84.%2026%20%d0%b1%d0%b5%d1%80%2c%202020%20161-162.pdf> .

4. Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт). О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, З.М. Саїдова, М.І. Хавронюк. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2013.
5. Романюк В. В. «Процесуальний аспект вивчення особи неповнолітнього у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх». Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. 2019. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/scientist/84> .

Zadoroznya Iona Igorivna

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Strategic Investigations
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

FEATURES OF CRIMINAL PROCEEDINGS CONCERNING MINORS

***Abstract:** this work states what exactly affects juveniles who commit criminal offenses. The difference of the latter is revealed by the fact that they do not have a fully formed physical, mental and mental state. When solving crimes committed by minors, the investigator and the prosecutor must take into account their peculiarities.*

***Keywords:** minor, criminal offense by minors, criminal proceedings.*

УДК 347

Задорожня Ілона Ігорівна

курсант 3-го курсу ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції України
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Резворович Кристина Русланівна

доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ПРАВО ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація:** в роботі зазначено визначення воєнного стану та його вплив на право власності у цивільному праві та процесі. Роз'яснено різницю між примусовим відчуженням майна та вилученням. Розкрито умови та підстави примусового відчуження об'єктів права власності.*

***Ключові слова:** право власності, спеціальний режим, воєнний стан, примусове відчуження майна, вилучення майна.*

Питання права власності на сьогоднішні день, в умовах воєнного стану, має свою актуальність та проблематику. Після встановлення спеціального режиму, на території нашої держави, стає важливим визначення механізму передачі, примусового відчуження або вилучення майна у юридичних та цивільних осіб для потреб держави. Для вирішення питань пов'язаних з правом власності в умовах воєнного стану, в першу чергу потрібно визначити та

розкрити такі поняття: «воєнний стан», «примусове відчуження майна» та «вилучення майна».

Від 24 лютого 2022 року, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України "Про правовий режим воєнного стану" Президентом України було постановлено введення в Україні воєнного стану. Тому згідно цього указу Відповідно цього указу можуть запроваджуватися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною 1 статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [1].

Поняття воєнного стану визначене в Законі України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Відповідно ст.41 Конституції України: «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним». Але якщо наявні мотиви суспільної необхідності і є підстави, та виконуються дії в порядку визначеному законом, то тільки тоді допускається примусове відчуження об'єктів права власності. Останні можуть бути відчужені за умови

попереднього і повного відшкодування їх вартості. Таке відчуження допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Для більшого розуміння різниці між примусовим відчуженням майна та вилученням можна сказати, що у першому випадку це позбавлення власника права власності, майно переходить до держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, і лише за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості; а от у другому випадку – позбавлення державних підприємств, державних господарських об'єднань права господарського відання або оперативного управління індивідуально визначеним державним майном з метою його передання для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану [3]. Варто зазначити яке саме майно може бути примусово відчужене, а яке вилучене в рамках заходів правового режиму воєнного стану:

примусово відчужене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності;

вилучене майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку.

Одним із головних критеріїв розмежування поняття «вилучення» і «відчуження» є платність і безоплатність. Це можна пояснити наступним, що саме вилучення проводиться на безоплатній основі, а відчуження є платним.

В умовах сучасності може бути застосована виключно процедура примусового відчуження приватної власності та комунального майна, але обов'язково з подальшою компенсацією вартості. А от вилучення відбувається лише за рахунок держмайна і без відшкодування його вартості. Головною особливістю такої процедури є те, що лише виключно військове командування з погодженням з органом місцевого самоврядування приймають рішення про примусове відчуження майна, і обов'язково в залежності від проведених бойових дій на відповідній території.

Отже, можна підсумувати, що під час дії воєнного стану допускаються обмеження деяких прав і свобод людини. Може бути і обмеження законних інтересів юридичних осіб, у такому вигляді як примусове відчуження чи вилучення майна але лише в умовах воєнного стану. Для законного регулювання процесу здійснення останніх, розробляють відповідне законодавство, тому у випадках примусового відчуження чи вилучення об'єктів приватної власності слід звернути на них увагу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», дата звернення: 23.06.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст.250, дата звернення: 23.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Примусове відчуження та вилучення майна для потреб держави в умовах воєнного стану. дата звернення: 23.06.2022. URL: <https://pravo.ua/prymusove-vidchuzhennia-ta-vyluchennia-maina-dlia-potreb-derzhavy-v-umovakh-voiennoho-stanu/>

Zadorozhnaya Iona Igorivna

cadet of the 3rd year of uni law and training
specialists for units of the National Police of Ukraine
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific supervisor:

Rezvorovich Kristina Ruslanivna

PhD, Associate Professor

head of the Department of civil law and procedure
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

PROPERTY RIGHTS UNDER MARTIAL LAW

***Abstract:** the paper defines martial law and its impact on property rights in civil law and procedure. The difference between forced alienation of property and seizure is explained. The conditions and grounds for forced alienation of objects of property rights are disclosed.*

***Keywords:** property rights, special regime, martial law, forced alienation of property, seizure of property.*

УДК 343.1

Зайцев Данило Андрійович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

***Анотація:** в роботі проаналізовано деякі питання щодо здійснення міжнародного співробітництва для забезпечення кримінального провадження. Проаналізовано форми та методи здійснення міжнародного співробітництва, діяльність міжнародних організацій із зазначених питань.*

***Ключові слова:** міжнародне співробітництво, кримінальне провадження, екстрадиція.*

Останнім часом увагу міжнародної спільноти все більше привертає питання міжнародного співтовариства та співробітництва, у сучасних умовах розвитку інтернаціоналізації всіх сфер життя саме інститут міжнародної боротьби зі злочинністю зазнав якісних покращень, це напряму залежить від співробітництва країн та компетентності працівників органів які забезпечують рух проваджень по кримінальних справах. На сьогодні є певні методи світового

співтовариства які надають можливість у повному обсязі забезпечити кримінальне провадження але й вони наразі потребують покращення у зв'язку з змінами які відбуваються у світі.

Відповідно до ч. 1 ст. 542 КПК України міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження. До уповноважених (центральных) органів, що здійснюють міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях, відповідно до ст. 545 КПК України відносяться: Офіс Генерального прокурора України та Міністерство юстиції України, а також НАБУ у кримінальних провадженнях, що відносяться до його підслідності [1].

Один із методів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження це метод екстрадиції. Як зазначають науковці Ільченко О.В. та Сенченко С.М., проаналізувавши підходи до вищевказаної дефініції, під розумінням поняття екстрадиції вбачається, що загалом всі вони мають спільні риси, зокрема, сприйняття екстрадиції як інституту міжнародного співробітництва між державами у сфері кримінального процесуального права, сутністю якого є видача особи державі для здійснення досудового розслідування за обвинуваченням у вчиненні злочину або виконання обвинувального вироку суду. Порівняно із нормативними визначеннями, наукові підходи до розуміння є дещо більш розширеними та більш повно розкривають сутність інституту екстрадиції [2, с. 601].

Також слід звернути увагу на міжнародне співробітництво у кримінальних справах, яке здійснюється через міжнародні організації, зокрема Інтерпол (Міжнародна організація кримінальної поліції), Євроюст (Агенство

Європейського союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя). Так, відповідно до п.1 розділу III Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, запит (доручення) компетентного органу іноземної держави отримує Мін'юст від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави, визначеного міжнародним договором України, поштою або через дипломатичні канали. У термінових випадках запит (доручення) може надійти через Інтерпол, Євроюст або безпосередньо від компетентного органу іноземної держави, в тому числі з використанням факсимільного зв'язку чи електронної пошти [3].

Окрім цього, 24.05.2022 Рада ЄС ухвалила нові правила діяльності європейського агентства Євроюст (Eurojust), які дозволяють цій установі накопичувати, опрацьовувати та зберігати свідчення й докази воєнних злочинів, скоєних в ході військового вторгнення російської федерації в Україну [4], що є надзвичайно важливим з огляду на події, які відбуваються зараз у нашій державі.

Однак, незважаючи на те, що інститут міжнародної співпраці з питань співробітництва у кримінальних провадженнях є досить розвиненим, існують деякі проблемні питання, пов'язані із розбіжностями у законодавстві різних країн щодо підстав та процесуального порядку притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, які потребують подальшого дослідження та врегулювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI, в редакції від 10.09.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (Дата звернення - 17.09.2022)
2. Ільченко О. В., Сенченко С. М. Поняття та принципи екстрадиції у кримінальному процесуальному праві // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали VI Міжнародної науково-

практичної конференції, м. Суми, 19–20 травня 2022 р. / редкол. : А. М. Куліш, В. В. Миргород-Карпова, А. В. Стебляк та ін. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 598-602.

3. Інструкція про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 19.08.2019 від 2599/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19/conv#n76> (Дата звернення - 17.09.2022).

4. Євроюст: Рада ЄС ухвалила нові правила, що дозволяють агентству зберігати докази воєнних злочинів. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/> (Дата звернення - 17.09.2022).

Zaytsev Danylo Andriyovich

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**SOME ASPECTS OF IMPLEMENTATION
OF INTERNATIONAL COOPERATION
FOR ENSURING CRIMINAL PROCEEDINGS**

Abstract: the paper analyzes some issues related to the implementation of international cooperation to ensure criminal proceedings. Forms and methods of international cooperation, activities of international organizations on the specified issues were analyzed.

Keywords: international cooperation, criminal proceedings, extradition.

УДК 34

Зеленський Андрій Володимирович

курсант Навчально-наукового інституту права

та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права

та кримінології, капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ВИЯВІВ

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

***Анотація:** у даній науковій роботі зазначається класифікація декількох випадків доведення до самогубства, їх характеризуючи ознаки, кваліфікація. Розглянуто проблематику трактування у Кримінальному Кодексі України цієї статті, та можливі методи вирішення цього питання.*

***Ключові слова:** самогубство, доведення до самогубства, гра смерті, Синій кит, суїцидальні нахили.*

На початку дослідження хотілося б визначити поняття самогубства, і взагалі причин, які б могли передувати йому. Самогубство - навмисна смерть самого себе, як правило, від безвиході, причиною якої зазвичай називають

психічний розлад, як депресія, біполярний розлад, шизофренія, алкогольна або наркотична залежність.

У судово-слідчій практиці немає універсального способу виявлення даного суспільно небезпечного поведінки. Найбільш поширеними способами визначення таких діянь є умисне вбивство (стаття 115 КК України) та доведення до самогубства (стаття 120 КК України).

Розглянемо найпоширеніші випадки такої протиправної діяльності та спробуємо дати їй правову оцінку.

Перший варіант охоплює випадки, коли підлітки, які користуються соціальними мережами або месенджерами знаходять інформацію про певні «завдання», які полягають у нанесенні собі шкоди. Смертельні ігри «Синій кит» та «Червона сова» із соціальних мереж спонукали суїцидальні нахили підлітків. Ігри мали руйнівний вплив на аудиторію в основному у віці від 12 до 16 років, хоча були зареєстровані випадки самогубств серед дітей. На відміну від дорослих, діти сприйнятливіші, і їх характеристики більш нав'ювані, що робить їх легкою мішенню для кібер-злодіїв. За допомогою гри дорослий психолог по той бік екрану поступово руйнує свідомість і психіку жертви, словесними вмовляннями досягає наміченої мети, пропонує несамопиті завдання, загрожує вбити батьків. Тим самим, підліток/дитина, боячись за життя своїх батьків, несамопито виконує поставлені завдання.

Наступною і не менш важливою причиною самогубства та доведення до нього є психічна стійкість особи (не лише підлітка). Водночас варто зазначити, що юридичні дії, такі як законне звільнення чи негативні оцінки чи обмін інформацією в освітніх установах, хоч і є принизливими, цілком справедливими та не вираженими у образливій формі, не є методами доведення до самогубства. Тому, якщо хтось під впливом негативного життєвого середовища наважується діяти через слабкість характеру та пригніченого розуму, його оточення, колеги та знайомі не нестимуть відповідальності за його смерть, навіть якщо, на її думку, ці люди стануть непрямими причинами самогубства, тому що це були не

прямі дії, а просування кар'єрними сходами, які ненароком образили її невдалими висловлюваннями, вона їм заздрила і т.д.

Суб'єктом вбивства є фізична осудна особа, що досягла 16-річного віку. Суб'єктивна сторона вбивства визначається як умисел. При цьому, для кваліфікації вчиненого як вбивства, вік потерпілих не має значення і може лише свідчити про наявність кваліфікуючої ознаки при вчиненні вбивства малолітньої дитини, тобто особи, яка не досягла 14-річного віку.

На мій погляд, цей злочин може бути тільки умисним, але цей намір не обов'язково прямий. При прямому умислі винний розуміє, що робить діяння, наслідком якого є смерть, а за непрямого наміру передбачає наслідок і байдужий щодо нього. Тому вбивця день у день у різний спосіб утискує жертву, пов'язану з фізичним і психологічним впливом, і хоче, щоб той загинув безпосередньо, хоч і розуміє, що така поведінка призведе до самогубства останнього, та її психологія страждає і неспроможна витримати. Але вбивці байдуже, чи станеться врешті-решт самогубство — життя людини не має для злочинця жодної цінності.

Законодавець, конструюючи кримінально-правову норму, що міститься у статті 120 КК України, передбачив наявність спеціального суб'єкта – особу, від якої потерпілий перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності, службову особу, яка користується своїм становищем. Доведення до самогубства декількох осіб потребує посиленої відповідальності через підвищену суспільну небезпечність, особливо, якщо поєднане з діяльністю сект, носить масовий характер, як і доведення до самогубства неповнолітнього.

На закінчення відзначимо, що склад злочинності змінився з часу першої редакції в 1917 р. і в даний час перебуває в перехідній фазі, що має важливі наслідки для ефективного подолання проблем, що ведуть до суїциду та соціального втручання у приватне життя. У нормі пропонується додати як обтяжуючого обставини злий умисел, вирішити проблему суїциду у мережі Інтернет і додати норму недоторканності цього за певних умов.

Доведення до самогубства – це об'єктивний акт протиправного примусу проти волі шляхом жорстокості, здріства, систематичного приниження, підбурювання тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2016. С. 54.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея ; НАВС. Київ : Юрінком Інтер, 2016. С. 289;
3. Полный курс уголовного права : в 5 т. / [под ред. А. И. Коробеева]. СПб. : Р. Асланова “Юридический центр Пресс”, 2008–2008. (Учебники и учебные пособия). Т. II : Преступления против личности. 2008. С. 279.
4. Шестопалова Л. М. Самогубство та доведення до самогубства: заходи протидії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2001. 18 с.

Zelenskyi Andriy Volodimirovich

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Korogod Svitlana Volodymyrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

CLASSIFICATION OF MODERN DISCOVERIES

PROOF OF SUICIDE

Abstract: this scientific paper indicates the classification of several cases of suicide, characterizing them by signs and qualifications. The problem of the interpretation of this article in Criminal Code of Ukraine and possible methods of solving this issue are considered.

Keywords: suicide, leading to suicide, game of death, Blue Whale, suicidal tendencies.

УДК 343.3/.7

Івоніна Анна Олександрівна

курсант Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Березняк Василь Сергійович

д.ю.н., с.н.с., доцент кафедри кримінального права і кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

***Анотація:** стаття присвячена дослідженню основних питань щодо кримінального правопорушення, яке зазначено в статті 149 Кримінального кодексу України. З'ясовано поняття торгівлі людьми, фактори, що сприяють вчиненню торгівлі людьми, а також проаналізовано склад даного кримінального правопорушення.*

***Ключові слова:** торгівля людьми, трафікінг, фактори трафікінгу.*

Торгівля людьми або трафікінг є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Суспільна небезпека такого кримінального правопорушення полягає в посяганні на права людини (повагу, особисту недоторканість, свободу, волю, честь і гідність людини). До зони ризику входять діти, жінки та чоловіки, які згодом жебракують, змушені працювати, у рабство, піддаються сексуальній експлуатації, використовуються у збройних конфліктах та для експериментів. Тому торгівля людьми є загрозою безпеці громадян та національній безпеці держави.

У широкому розумінні торгівля людьми означає: 1) работоргівлю; 2) продаж, що веде до боргової кабали чи сімейного рабства; 3) вивезення та продаж людей для

використання у проституції чи порнобізнесі; 4) продаж дітей для незаконного усиновлення; 5) продаж людей з метою незаконного вилучення органів [1, с.22].

Кримінальним кодексом України у частині 1 статті 149 визначено, що торгівля людьми - це також вербування, передача, переховування, передача чи придбання особи, вчинені з метою експлуатації, з використанням шантажу, обману, викрадення, матеріальних чи інших дій. залежність потерпілого, його вразливий стан або підкуп третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згодина його експлуатацію[2].

Фактори, що сприяють трафікінгу:

- низька заробітна плата, матеріальна незабезпеченість, нижчий рівень життя;
- безробіття;
- корупція;
- бідність;
- збройні конфлікти;
- політична нестабільність;
- насильство;
- зростання організованої злочинності.

Законодавець передбачає таку кримінальну відповідальність за вчинене правопорушення:

позбавлення волі на строк від 3 до 8 років;

позбавлення волі на строк від 5 до 12 років з конфіскацією майна або без такої;

позбавлення волі на строк від 8 до 12 років з конфіскацією майна або без такої[2].

Даний вид кримінального правопорушення в першу чергу посягає на свободу, гідність і здоров'я людини. Торгівля людьми виражається у: 1) продажу людини;

2) іншій платній передачі особи; 3) виконанні будь-якої угоди, пов'язаної з переміщенням особи [3].

Кваліфікуючими ознаками торгівлі людьми виступають: 1) вчинені щодо неповнолітнього; 2) щодо кількох осіб; 3) повторно; 4) за попередньою змовою групою осіб; 5) службовою особою з використанням службового становища; 6) поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. 1) вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками 2) вчинені щодо малолітнього 3) організованою групою 4) поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. Як свідчить статистика, лише у 2018 році Національна поліція України встановила 186 фактів торгівлі людьми, у тому числі 108 випадків сексуальної експлуатації. Більшість жертв – жінки та діти [4].

Торгівля людьми як склад злочину, передбачений статтею 149 ККУ, тісно пов'язаний з іншими складами кримінальних правопорушень. Наприклад, необхідно розмежовувати торгівлю людьми від незаконного проведення дослідів над людиною, незаконного позбавлення волі чи викрадення людини, експлуатації дітей, використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом, примушування до вступу у шлюб, сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією. Тобто, склад злочину торгівлі людьми відмежовується від складу злочинів проти волі, честі та гідності особи. Також для розмежування цих складів злочинів необхідно провести їх юридичний аналіз, встановити, якими ознаками характеризується кожен з них, та з'ясувати, які із цих ознак є розмежувальними. Отже, торгівля людьми є соціально небезпечною проблемою для суспільства. Існує багато факторів, які сприяють торгівлі людьми не лише в Україні, а й у всьому світі. З метою недопущення розповсюдження даного виду кримінальних правопорушень вживаються невідкладні заходи щодо протидії злочинам у цій сфері.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Костючек М. Ф. Становлення та розвиток міжнародної системи протидії торгівлі людьми. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2010. № 9 (196). С. 21–29.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 19.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.09.2020 р.)
3. Науково-практичний коментар до статті 149 Кримінального кодексу України. URL: <http://www.jurists.org.ua/criminal-law/1800-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-149-kriminalnogo-kodeksu-ukrayini.html> (дата звернення: 12.09.2020 р.)
4. За перші півроку 2018-го поліція зафіксувала 186 випадків торгівлі людьми. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-torhivlya-liudmy-186-vypadkiv-za-pivroku/29398026.html> (дата звернення: 12.09.2020 р.)

Ivonina Anna Oleksandrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Scientific advisor:

Bereznyak Vasyl Serhiyovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

HUMAN TRAFFICKING: CURRENT ISSUES

***Abstract:** the article is devoted to the study of the main issues regarding the criminal offense specified in Article 149 of the Criminal Code of Ukraine. The concept of human trafficking, the factors contributing to the commission of human trafficking have been clarified, and the composition of this criminal offense has also been analyzed.*

***Keywords:** human trafficking, trafficking, factors of trafficking.*

УДК 343.1

Карелін Єгор Дмитрович

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ДОСТАТНІСТЬ ЯК ОДНА З ОЗНАК ДОКАЗІВ

***Анотація:** в роботі висвітлено основні ознаки доказів у кримінально-процесуальному праві. Проаналізована достатність доказів, як елемент оцінки доказів в кримінальному провадженні. Шляхом порівняльно-історичного методу досліджено динаміку формування правового інституту доказування у кримінальному процесі. Вивчено основні підходи до визначення поняття достатності доказів.*

***Ключові слова:** докази у кримінальному провадженні, оцінка доказів, достатність доказів, сукупність доказів.*

У кримінальному процесі доказування зазвичай розглядається як практична діяльність з встановлення обставин кримінального правопорушення. В результаті даної діяльності формується система доказів і, як наслідок, визначається предмет доказування. При цьому докази та їх процесуальні джерела утворюються під час кримінального провадження шляхом здійснення процесуальної діяльності.

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом (далі - КПК) України на законодавчому рівні у сфері кримінального судочинства закріплено такі

властивості доказів як належність, допустимість, достатність та достовірність. І якщо КПК України 1960 року законодавчо вимагав від слідчого визнання достатності доказів лише для складання обвинувального висновку, то чинний закон зобов'язує слідчого, дізнавача та прокурора провести оцінку сукупності доказів щодо достатності під час прийняття всіх процесуальних рішень, а також окремих процесуальних рішень, таких як повідомлення про підозру та складення обвинувального акту.

Варто зазначити, що якщо інші ознаки доказів у кримінальному процесі можна віднести до критеріїв оцінювання кожного доказу окремо, то саме критерій достатності застосовується до всієї сукупності доказів тієї чи іншої обставини. Слід зазначити, що серед науковців по-різному трактується поняття достатності доказів.

Так, В.М. Зінченко, розглядаючи дане питання, на дисертаційному рівні визначив поняття достатності доказів як їх системну процесуальну властивість, яка відображає наявність сукупності належних, допустимих і достовірних доказів та встановлюється на основі внутрішнього переконання суб'єкта доказування, що ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, на конкретний момент кримінального провадження з метою ухвалення відповідного процесуального рішення [1, 178].

При дослідженні проблеми оцінки слідчим достатності доказів під час прийняттах основних процесуальних рішень, науковці звертають увагу що чітко не встановлено, яка сукупність доказів повинна бути достатньою, проте зазначають, що дана ситуація це не упущення на законодавчому рівні, а скоріше неспроможність передбачити різні ситуації, що виникають на практиці.

Оцінка достатності доказів має певні особливості. Як вже зазначалося лише сукупність доказів підлягає оцінюванню, проте слід акцентувати увагу, що питання достатності доказів слід вирішувати при взаємодії з питанням про значущість кожного доказу, як окремо, так і в сукупності. Так, Ю.М. Грошевий

наголошує про якісний, а не кількісний підхід до визначення достатності доказів [2, с. 128]. Важливо пам'ятати, що кількісна характеристика не буде виконувати вирішальну роль у кримінальному провадженні. Наприклад, в одному кримінальному провадженні буде достатньо і десяти доказів, а в іншому і на підставі тридцяти не можливо дійти до конкретного висновку. Тому наголошуємо, що головним є зміст доказів, який включає в себе не тільки такі властивості доказів як належність та достовірність, а зокрема основну властивість - значущість, що прямо пов'язана з визначенням достатності доказів.

Той факт, що достатність є підсумковим елементом в оцінці доказів свідчить про його особливу важливість. Це підкреслює і М. Стоянов, який зазначає, що лише в останню чергу оцінюється достатність належних, допустимих і вірогідних доказів, встановлення обставин кримінальної справи та її вирішення по суті. Отже, помилки у визначенні допустимості, належності та достатності доказу ведуть до того, що докази виявляються недостатніми. [3, с. 478].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що достатність доказів у кримінальному провадженні встановлюється у результаті їх оцінювання. При цьому достатність оцінюється в останню чергу лише після встановлення належності, допустимості та достовірності доказів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Зінченко В.М. Достатність доказів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2020 URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13757/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%97%D1%96%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%9C..pdf?sequence=3&isAllowed=y> (Дата звернення: 19.09.2022)

2. Грошовий Ю.М. Проблеми формування суддівського переконання у кримінальному судочинстві Ю.М. Грошовий. Харків: Вища школа, 2013. С.144.
3. Стоянов М. Зв'язок властивостей доказів у кримінальному судочинстві України. Сучасний вимір держави та права. Миколаїв: Іліон за ред. В.І. Терентьєва та ін. 2008. С.477-478.

Karelin Yehor Dmytrovych

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

SUFFICIENCY AS ONE OF THE MARK OF EVIDENCE

***Abstract:** the paper highlights the main features of evidence in criminal procedural law. The sufficiency of evidence is analyzed as an element of evidence evaluation in criminal proceedings. By means of the comparative-historical method, the dynamics of the formation of the legal institution of evidence in the criminal process were investigated. The main approaches to defining the concept of evidence sufficiency have been studied.*

***Key words:** evidence in criminal proceedings, evaluation of evidence, sufficiency evidence, totality of evidence.*

УДК 343.1

Коляда Дар'я Володимирівна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

***Анотація:** у роботі розглянуто зміни до Кримінального процесуального кодексу України щодо здійснення досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, і зокрема зміни, які стосуються застосування заходів забезпечення кримінального провадження.*

***Ключові слова:** воєнний стан, законодавство, Кримінальний процесуальний кодекс України, запобіжні заходи.*

На сьогоднішній день в умовах воєнного стану в Україні постійно вносяться певні зміни до Законів України та інших нормативно-правових актів, відповідно зміни неодноразово вносилися і до Кримінального процесуального кодексу України.

Слід зазначити, що ще у 2014 році до КПК України було додано розділ IX⁻¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного,

надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції». Згідно з Законом від 12.08.2014 р. № 1631-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції»[1].

Цей розділ складався з однієї ст. 615 КПК України, відповідно до якої в місцевостях, де діє воєнний чи надзвичайний стан або антитерористична операція, повноваження слідчого судді, визначені КПК України, а також щодо обрання запобіжного заходу на строк до 30 днів передаються прокурору. Проте це стосувалося кримінальних проваджень лише щодо виключного переліку злочинів. Назва цього розділу декілька разів змінювалась. Так, на 24.02.2022 розділ IX⁻¹ мав назву: «Особливий режим досудового розслідування воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях» [2].

На теперішній час розділ IX⁻¹ має назву: «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». При цьому значних змін зазнали порядок здійснення досудового розслідування, фіксування процесуальних дій, повноважень слідчого судді та керівника органу прокуратури, строків досудового розслідування, застосування запобіжних заходів, порядку закінчення досудового розслідування, можливості відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Та найбільших змін зазнали запобіжні заходи, тобто сукупність превентивних заходів забезпечення кримінального провадження, які спрямовані на забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого, засудженого через певне обмеження їх особистих прав.

Так, здійснюючи системний аналіз можна визначити, що під час дії воєнного стану існують певні особливості. Вони стосуються, зокрема, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; продовження строків

тримання під вартою; порядок зміни запобіжних заходів у вигляді застави та домашнього арешту; скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призивом під час мобілізації, на особливий період; прийняття рішення про затримання з метою приводу, а також затримання особи без ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу прокуратури.

Також слід звернути увагу, що відповідно до ч.6 ст. 176 КПК України, під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114², 258-258⁵, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу, застосовується запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті [1].

Відтак, через встановлене нормативне регулювання обрання запобіжного заходу в умовах воєнного стану особам, які підозрюються або обвинувачуються у скоєнні перелічених злочинів, слідчий суддя, суд, а також керівник органу прокуратури, зваживши відповідні ризики, обставини конкретної справи, не може застосувати до вказаних осіб інший, більш м'який, ніж тримання під вартою, запобіжний захід [3].

Зазначені зміни викликають численні дискусії серед науковців та практиків та потребують подальшого дослідження та вдосконалення, з метою недопущення порушення прав та свобод людини під час здійснення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.09.2022)
2. Н. Вішевник. Воєнні трансформації КПК України URL: <https://radako.com.ua/news/voienni-transformaciyi-kpk-ukrayini> (дата звернення: 15.09.2022)
3. Т. Фоміна, В. Рогальська. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. Закон і бізнес. Особливий режим слідства. //URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html> (дата звернення: 15.09.2022)

Kolyada Darya Volodymyrivna

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal

Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**CHANGES TO CRIMINAL PROCEDURE
CODE OF UKRAINE REGARDING SECURITY
MEASURES CRIMINAL PROCEEDINGS**

***Abstract:** the paper examines changes to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the implementation of pre-trial investigation, court proceedings under martial law, and in particular, changes related to the application of measures to ensure criminal proceedings.*

***Keywords:** martial law, legislation, Criminal Procedure Code of Ukraine, preventive measures.*

УДК 343.9

Коляда Дар'я Володимирівна

курсант СР-042 ННІП та ФПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції, викладач кафедри

кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ПОНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОГО ТА ВОЄННОГО ЗЛОЧИНУ ТА ЇХ ВІДМІННІСТЬ ОДИН ВІД ОДНОГО

***Анотація:** сьогодні, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, важливо, щоб країна-агресор понесла покарання за всі свої кримінальні правопорушення. Для цього необхідно розуміти за які саме кримінальні правопорушення буде відбуватися покарання.*

***Ключові слова:** збройна агресія, покарання, військовий злочин, воєнний злочин.*

24 лютого 2022 року в Україну було здійснено повномасштабне вторгнення військ Російської Федерації. Відповідно до цієї події в Україні введено воєнний стан.

Введення військ Росії в Україну є беззаперечно кримінальним правопорушенням. Тому Російська Федерація повинна понести відповідальність за всі кримінальні правопорушення вчинені на території України. Для визначення цих кримінальних правопорушення використовують два терміни

воєнний та військовий злочин. Вони не є тотожними. Тому для того щоб країна агресор понесла відповідну відповідальність потрібно розуміти різницю між цими двома поняттями.

В українському законодавстві не має визначення поняттю «воєнний злочин». Дане поняття визначає міжнародне право, адже це саме його сфера. Згідно міжнародного гуманітарного права воєнний злочин- це дії, які є свідомим порушенням нормативних приписів міжнародних актів, які роз'яснюють загальноприйняті звичаї та правила війни [1].

В КК України не має визначення воєнного злочину, але є перелік кримінальних правопорушень, які відносяться до саме цього виду кримінальних правопорушень: мародерство (ст. 432 ККУ); насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 ККУ); погане поводження з військовополоненими (ст. 434 ККУ); незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними (ст. 435 ККУ) [2].

Повний перелік воєнних злочинів прописаний у Статуті Міжнародного кримінального суду.

Орган який займається справами з воєнних злочинів – Міжнародний кримінальний суд. Це постійний орган, який має повноваження здійснювати юрисдикцію стосовно осіб за найбільш тяжкі злочини, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства, як зазначено в Римському Статуті, та доповнює національні системи кримінального правосуддя [3].

І протокол до Женевських конвенцій 1949 року, також, містить відомість про відповідальність за вчинення воєнного злочину. Відповідно до нього відповідальність за даний вид кримінального правопорушення є не лише особистою, але й командною. Так, якщо командир має відомості та не вчинив перешкод порушенню його підлеглими норм міжнародного гуманітарного права, то він несе відповідальність [4].

Генеральна прокуратура України зафіксувала, що з початку вторгнення військ Росії до України, вони вчиняли велику кількість воєнних злочинів. Так в Україні зараз розслідуються понад 1 700 справ про воєнні злочини [5].

На сьогоднішній день йде збір доказів вчинення воєнних злочинів. Докази вчинення кримінального правопорушення військом Російської Федерації збирають на єдиній загальнодержавній платформі Офісу Генерального прокурора [6].

Відповідно до КК України військові кримінальні правопорушення – це кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів.

Кримінальний кодекс України передбачає 9 груп військових кримінальних правопорушень: проти порядку підпорядкування та військової честі; проти проходження військової служби; проти порядку про використання та охорону військового майна; проти порядку експлуатації військової техніки; проти порядку несення бойової служби та інших спеціальних служб; проти встановленого порядку збереження військової таємниці; військові посадові кримінальні правопорушення; проти порядку несення служби на полі бою та в районі бойових дій; кримінальні правопорушення, відповідальність за які впливає із міжнародних конвенцій.

Отже, кримінальні правопорушення вчинені проти законів та звичаїв війни є воєнними злочинами, а ті кримінальні правопорушення, які прописані в КК України є військовими кримінальними правопорушеннями. Тому Російська Федерація за кримінальні правопорушення вчинені під час війни в Україні понесе відповідальність саме за воєнні злочини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гнатівський М. М. Злочини воєнні. Українська дипломатична енциклопедія. К: Знання України, 2004. Т.1. 760с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.06.2022)
3. Міжнародний кримінальний суд. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/mijnarodniy-kriminalniy-sud> (дата звернення: 16.06.2022).
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 16.06.2022)
5. Статистика війни. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 16.06.2022)
6. Якщо ви стали потерпілим або свідком воєнних злочинів Росії – фіксуйте та надсилайте докази. Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://warcrimes.gov.ua> (дата звернення: 16.06.2022).

Kolyada Darya Volodymyrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor: Savenko Victoria Petrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

CONCEPTS OF MILITARY AND WAR CRIME & THEIR DIFFERENCE FROM EACH OTHER

***Abstract:** today, in the conditions of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, it is important that the aggressor country is punished for all its criminal offenses. To do this, it is necessary to understand exactly what criminal offenses will be punished.*

***Keywords:** armed aggression, punishment, war crime, war crime.*

УДК 343.6

Макаренко Владислав Ігорович

курсант 3-го курсу ННППФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

капітан поліції, старший викладач кафедри

кримінального права і криминології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

МОТИВ ЯК ОСНОВНА КВАЛІФІКУЮЧА

ОЗНАКА УМИСНОГО ВБИВСТВА

***Анотація:** в роботі презентовано концептуально-аналітичне дослідження такого явища, як мотив умисного вбивства. Автором з'ясовані поняття мотиву кримінального правопорушення та види кримінально-протиправних мотивів, а також наявні точки зору науковців стосовно суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 115 КК України.*

***Ключові слова:** мотив, умисне вбивство, кримінальне правопорушення, кримінально-протиправні дії, особа, Кримінальний кодекс.*

Мотив кримінального правопорушення - це внутрішнє спонукання особи до вчинення кримінально-протиправних дій, за які настає кримінальна відповідальність. У мотиві кримінального правопорушення ґрунтується те, заради чого вчиняються ті чи інші кримінально-протиправні дії або бездіяльність, у чому їх особистісний зміст для особи, що вчиняє кримінальне

правопорушення. У наукових колах зазначають, що у мотиві матеріалізуються потреби та інтереси особи, а його формування відбувається під впливом емоцій, потреб. Під час безпосереднього задоволення цих потреб мотиви можуть змінюватися і збагачуватися. Мотиви є основні і додаткові, та, як правило, особа здебільшого керується основними мотивами. Саме в таких мотивах найбільше проявляється суспільна небезпека особи, що вчиняє кримінальне правопорушення, адже мотив прямо пов'язаний з індивідуальними особливостями людини. До того ж, мотив означає також і глибоку особисту причину кримінально-протиправної поведінки.

Корисливий мотив є однією з кваліфікуючих обставин, яка впливає на кваліфікацію кримінальних правопорушень, враховуючи і умисне вбивство. У більшості випадків вбивство з корисливих мотивів є детально спланованим, адже майже завжди супроводжується тривалим процесом формування особи, ухваленням рішення і вибору засобів для його вчинення [1].

Корисливий мотив при умисному вбивстві охоплює переважно матеріальну вигоду, але що в свою чергу не можна зводити лише до заволодіння майном і грошовими коштами потерпілого (хоча на практиці вбивство з корисливих мотивів часто відбувається саме з таких причин). Корисливе вбивство передбачає не тільки отримання матеріальної вигоди і заволодіння винним речами потерпілого, але і прагнення позбутися будь-яких матеріальних витрат зараз або у майбутньому; зберегти матеріальні блага, з якими доведеться розлучитися на законних підставах [1]. До корисливого мотиву також належить вбивство на замовлення – позбавлення життя людини особою (виконавцем) за дорученням особи (замовника), яка пообіцяла сплатити або вже сплатила за це визначену грошову винагороду.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» від 5 листопада 2009 року ч. 2 ст. 115 КК України було доповнено п. 14 «з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» [2]. Наразі

чинний ККУ передбачає відповідальність за умисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, яке карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Мотив расової, національної чи релігійної нетерпимості характеризується вираженою аморальністю, що виявляється у внутрішній рушійній силі до завдання шкоди життю і здоров'ю особи лише через наявність в неї расових, національних або релігійних ознак причетності.

Даний мотив у КК України закріплюється у двох формах: у вигляді кваліфікуючої ознаки статей Особливої частини КК України або у вигляді обставини, що обтяжує кримінальну відповідальність [3].

Ще одним різновидом мотиву є хуліганський мотив. Так, умисним вбивством із хуліганських мотивів (п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України) є діяння, вчинене винною особою, коли він позбавляє іншу особу життя внаслідок явної неповаги до суспільства, нехтування загальнолюдськими правилами співжиття й нормами моралі, а так само без будь-якої причини чи з використанням малозначного приводу [4].

Існує багато авторитетних думок стосовно сутності хуліганського мотиву. Так, у спеціальній юридичній літературі досить часто зазначають, що під хуліганським мотивом потрібно розуміти мотив, в основі якого лежить прагнення грубого порушення громадського порядку, вираження своєї неповаги до суспільства, правовий нігілізм. Хуліганський мотив може бути категоричним вираженням бажання людини звернути на себе увагу, продемонструвати іншим свою перевагу над навколишніми тощо [5].

Вбивство через ревності, як правило, вчиняється за наявності сумнівів або при підозрі коханої людини, а також через відмову одружитися, продовжувати шлюб або інтимний зв'язок. Проблемним питанням є відмежування умисних вбивств через ревності від умисних вбивств із хуліганських мотивів або мотивів помсти. Чинне кримінальне законодавство України відносить ревності до обставин, що пом'якшують відповідальність особи [6].

Отже, підсумовуючи вищевикладений аналіз явища мотиву кримінального правопорушення, зокрема умисного вбивства, можемо зробити наступний висновок: мотив є особистісним вираженням інтересів і потреб людини. Кримінально-протиправний мотив демонструє собою суспільну небезпеку особи злочинця через прямий зв'язок мотиву з індивідуальними особливостями людини. Існує декілька видів кримінально-протиправних мотивів, найпоширенішими з яких є корисливий, хуліганський, мотив расової, національної чи релігійної нетерпимості, ревності тощо. Кожен з них має свою вагу під час безпосередньої кваліфікації кримінального правопорушення, може бути обставиною, яка обтяжує або полегшує кримінальну відповідальність злочинця. Крім того, мотиви можуть пересікатися між собою, наприклад: вчинення умисного вбивства із хуліганських мотивів та через расову, національну чи релігійну нетерпимість.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- Золотова О. І. Корисливий мотив як кваліфікуюча ознака умисного вбивства. Держава і право. 2009. №46. С. 513–518.
- Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості: Закон України від 05 листопада 2009 р. № 1707-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1707-17>.
- Сотула О. С. Умисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості: компаративіське дослідження. Право і суспільство. № 3. Ч. 2. 2016. С. 189-193.
- Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>.

Сотула О. С. Умисне вбивство з хуліганських мотивів з погляду правової компаративістики. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2016. № 2. С. 87-94.

Старко О. Л. Деякі питання кваліфікації вбивств, учинених на ґрунті ревнощів. Держава і право. 2010. №47. С. 498–503.

Makarenko Vladyslav Ihorovych

cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Korogod Svitlana Volodymyrivna

police captain, senior teacher of the department

criminal law and criminology

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

MOTIVE AS PRIMARY QUALIFIER

SIGN OF INTENTIONAL MURDER

***Abstract:** the paper presents a conceptual and analytical study of such a phenomenon as the motive of intentional murder. The author clarified the concepts of the motive of a criminal offense and the types of criminal and illegal motives, as well as the available points of view of scientists regarding the subjective side of the criminal offense provided for in Art. 115 of the Criminal Code of Ukraine.*

***Keywords:** motive, intentional murder, criminal offense, criminal actions, person, Criminal Code.*

УДК 342.6

Наумов Назарій Едуардович

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Скиба Елеонора Костянтинівна

доктор філософських наук,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ГЕНДЕР В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

***Анотація:** у зв'язку із євроінтеграційним вектором України, на перші ланки постає питання демократичного суспільства. У зв'язку із цим активізувалася проблема гендерної рівності, особливо важливим кроком у даному аспекті проблеми є робота жінок в органах Національної поліції України.*

***Ключові слова:** гендер, національна поліція, рівність, жінка-поліцейська, стереотип.*

Питання гендерної рівності на засадах рівних прав чоловіків та жінок є одним із пріоритетних напрямків розвитку демократичної та європейської України. Не зважаючи, на стрімкий розвиток та правове закріплення прав жінок, до нині спостерігається соціальний поділ на “чоловічі” та “жіночі” професії. Такий стереотип виник і щодо роботи в органах Національної поліції.

Актуальність теми зумовлена реформою у силових структурах, де щороку зростає кількість жінок. Хоча жінки досі залишаються малозалученими до

роботи в поліції, що ґрунтується на впевненості у відсутності певних умінь, навичок та якостей у жінок, які притаманні чоловікам, та потрібні для виконання повноважень правоохоронних органів.

Проте як вказує досвід Європейських країн, де кількість жінок-поліцейських в структурних підрозділах складає понад 40%, мають більш стійкий морально-психологічний клімат [1, с.7]. Представниць жіночої статі часто долучають до врегулювання конфліктів, оскільки вони менш схильні до агресивної поведінки, а також мають вищий рівень комунікабельності. З боку дисципліни, то представники особи жіночої статі є більш дисциплінованими порівняно із чоловіками.

Жінки є незамінними у роботі із врегулювання сімейних конфліктів, спілкуванні із жертвами домашнього насилля, а також при спілкуванні із дітьми та підлітками.

Звісно ж де-юре жінки вільні у виборі професії і можуть вступити до лав Національної поліції України, що передбачено ст.49 Закону України “Про Національну поліцію України”, де вказано, що кандидати на службу в органах Національної поліції є громадяни України, незалежно від їх статі. Проте й на далі існують гендерно-рольові та традиційно-панівні стереотипи (патріархат) у правоохоронних установах та організаціях [2].

Під гендерними стереотипи слід розуміти найпоширеніший уявлення про роль жінки та чоловіка у соціумі. Поділ на суто чоловічі та жіночі речі та роботу. Зокрема, є хибне уявлення про надто емоційність жінки, що може заважати у роботі, відсутність високого рівня фізичної та психологічної підготовки жінок, що є важливим для виконання завдань поліції, необхідність іти у відпустку пов’язану із пологами та доглядом за дитиною ці та інші стереотипи досі є поширеними у всьому світі.

Проте низка досліджень доводить, що жінки є більш стійкими та витривалими із фізичної точки зору, а фізичну силу можливо розвинути завдяки регулярним тренуванням.

Один із важливих стереотипів є зневага до жінок через їх невисокий зріст та низьку вагу, що за уявленням колег-поліцейський, унеможливорює самозахист жінки під час нападу на неї правопорушника, а також створює складнощі при затриманні особи, яка скоїла правопорушення. Проте існують спеціальні прийоми рукопашного бою розроблені спеціально для жінок, де враховані усі фізіологічні особливості жінок [3].

Наступним важливим гендерним стереотипом є вірування в те, що жінка не може займати керівні посади. Оскільки в органах Національної поліції існує вертикальне підпорядкування, то для жінок створюють так звані “скляні стелі”. “Ефект скляної стелі” - це неформальні, штучно створені бар’єри, які перешкоджають висококваліфікованим жінкам мати змогу йти по кар’єрним сходам [4, с. 57]. Задля того щоб жінці підвередити власні знання, навички та уміння їй треба працювати удвічі ефективніше, аніж чоловікам. Або ж, якщо жінка все-таки змогла зайняти керівну посаду, то це враховується, не як її особисте досягнення, а як випадкове, незаслужене, отримане завдяки комусь.

Ще однією проблема, яка є достатньо поширеною - це сексуальні домагання жінок у чоловічому колективі. Дуже часто, коли жінка опиняється у колективі, де переважна кількість чоловіки, вона страждає від сексуальних домагань. І це не обов’язково прямі дії сексуального характеру, а всебічні компліменти, які направлені на підкреслення жіночого тіла.

Щодо гендерної рівності в органах Національної поліції, то треба розуміти, що й жінка хоче і може служити та захищати, незважаючи на фізіологічні особливості. Чимало проблем пов’язаних із нормальною роботою жінок у поліції є вирішеним: варіація розміру форми, різні нормативи із фізичної підготовки, можливість кар’єрного росту, надання соціального забезпечення, можливість декретної відпустки без втрати посади та звання. Проте залишаються питання щодо сексуального «експонату» та бачення того, що навіть невисока та струнка дівчина може дуже добре протистояти правопорушникам, може захистити себе та інших осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Смірнова О. М. Психологічні умови забезпечення гендерної рівності в діяльності органів внутрішніх справ України: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. Харків, 2015. 20 с
2. Закон України “Про Національну поліцію України”// Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст.379
3. Мартиненко О. Права жінок-правоохоронців та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті // Права людини в Україні: інформ. портал/Харків. правозахис. група. 07.05.2009. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1241689788> (дата звернення: 20.10.2016)
4. Івченко Ю. Професійне зростання жінок у правоохоронній сфері: проблемні питання. Право України. 2006. № 5. С. 57–61.

Naumov Nazarii Eduardovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Skiba Eleonora Kostyantynivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

GENDER IN THE NATIONAL POLICE

***Abstract:** in connection with the European integration vector of Ukraine, the question of a democratic society comes to the fore. In connection with this, the problem of gender equality became more active, the work of women in the bodies of the National Police of Ukraine is a particularly important step in this aspect of the problem.*

***Keywords:** gender, national police, equality, female police officer, stereotype.*

УДК 342.6

Наумов Назарій Едуардович

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Цуркаленко Дмитро Петрович

старший викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ
ТА БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

***Анотація:** через початок війни на території України було введено воєнний стан, який характеризується певним переліком умов та обмежень. Зокрема, у роботі Національної поліції були введені певні зміни задля забезпечення публічного порядку та безпеки, а також з метою захисту національної безпеки.*

***Ключові слова:** воєнний стан, Національна поліція України, Закон Про Національну поліцію, публічний порядок, публічна безпека, посилене несення служби.*

24 лютого 2022 року розпочалася повномасштабна загарбницька війна російської федерації на території України. Війна, яка супроводжується ракетними обстрілами та окопуванням частини території держави, спричинило негативні наслідки такі як: падіння економіки, міграцію населення, підвищення

рівня злочинності (особливо збільшилася кількість кримінальних правопорушень пов'язаних із мародерством), порушення громадського порядку. Через вищевказані негативні наслідки є потреба у швидких та дієвих заходах спрямованих на підтримання та захист публічного порядку та безпеки, що відноситься і до компетенції Національної поліції України.

Одним із завдань поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, що визначено у Законі України “Про Національну поліцію України” [1]. Під терміном публічного порядку слід розуміти стан упорядкованості публічно-правових відносин і публічно-правової системи, за якої будь-яка особа, державний орган, орган місцевого самоврядування, а також їх посадові особи добровільно дотримуються правових і морально-етичних норм, культурних та інших соціальних норм, виконувати відповідні норми з метою досягнення громадської безпеки та загального добробуту; а публічна безпека - стан захисту інтересів, прав, свобод людини і громадянина, життєво важливий для держави, суспільства та кожної людини, є пріоритетним завданням діяльності кожної держави орган, орган місцевого самоврядування та їх посадові особи[2].

Так під час введення особливого стану - воєнного стану - Національна поліція переходить на посилений варіант несення служби, що передбачає комплекс правових, превентивних, оперативних та інших заходів, пов'язаних із залученням великої кількості працівників поліції з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки. Головною метою введення посиленого варіанту несення служби є відновлення правопорядку, усунення загрози життю та здоров'ю людини, створення та підтримання умов для подальшого функціонування органів державної влади [3].

Для посиленого варіанту несення служби, який потрібен для підтримання публічної безпеки і порядку при веденні воєнного стану характерним є велика кількість патрулів, які здійснюють охорону громадського порядку з метою забезпечення та підтримки порядку та запобіганню та виявленню правопорушень. Також до завдань Національної поліції в умовах воєнного стану

слід віднести забезпечення контролю дотримання комендантської години; несення служби на блокпостах; несення служби в умовах активних бойових дій під час звільнення окупованої території; виявлення та знешкодження диверсійно-підривних груп ворога; фіксація воєнних злочинів країни-агресора, активна взаємодія із військовими формуваннями, передбаченими законами; попередження та припинення масових зворушень, які заборонені в умовах воєнного стану; забезпечення посиленої охорони стратегічно важливих об'єктів; участь у рятуванні людей.

Важливим аспектом забезпечення публічної безпеки та порядку в умовах воєнного стану є взаємодія Національної поліції із добровольчими формуваннями територіальної оборони, що передбачено Законом України “Про основи національного спротиву” [4]. Так добровольчі об'єднання мають право здійснювати певні повноваження поліції, зокрема: бути залученими до патрулювання, а також охорони об'єктів, які мають важливе стратегічне значення; брати участь у заходах щодо тимчасового обмеження руху транспортних засобів та пішоходів поблизу та в межах надзвичайних ситуацій.

Виходячи із вищевказаного, можна дійти висновку, що в умовах воєнного стану Національна поліція України продовжує діяти в межах своїх повноважень, виконуючи покладені на неї завдання із забезпечення публічної безпеки та порядку. Проте їх виконання має низку відмінностей, порівняно із несенням служби у мирний час, до таких слід віднести: підпорядкованість військовим адміністраціям, що є тимчасовими державними органами, які утворюються на територіях держави, де вводиться правовий режим воєнного стану, та які здійснюють керування та координацію основних сил та засобів; перехід на посилений варіант несення служби; активна взаємодія не тільки із іншими військовими угрупуваннями, передбаченими законами, а й добровольчими організаціями населення з метою територіальної оборони, які допомагають у забезпеченні контролю дотриманню комендантської години, а також допомога у протидії кримінальним правопорушенням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015// Відомості Верховної Ради, 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018// Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. Ст. 241.
3. Міністерство внутрішніх справ. Наказ. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності від 10.12.2015 № 1560
4. Закон України Про основи національного спротиву// Відомості Верховної Ради, 2021, № 41, ст.339

Naumov Nazarii Eduardovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Dmytro Petrovych Tsurkalenko

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

ENSURING PUBLIC ORDER & SECURITY BY NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNDER CONDITIONS OF STATE OF MARTIAL

***Abstract:** due to the beginning of the war, martial law was introduced on the territory of Ukraine, which is characterized by a certain list of conditions and restrictions. In particular, certain changes were introduced in the work of the National Police to ensure public order and security, as well as to protect national security.*

***Keywords:** martial law, National Police of Ukraine, Law on National Police, public order, public security, increased duty.*

УДК 343

Новіков Данило Олексійович

курсант 3-го курсу ННППФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

старший викладач кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ФАКУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

***Анотація:** в даній роботі розглядаються факультативні ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення та їх значення для кваліфікації злочинів.*

***Ключові слова:** факультативні ознаки, місце, час, знаряддя, обстановка, спосіб.*

У кримінально-правовій науці важливе значення має правильне теоретичне та практичне розуміння об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Об'єктивною стороною складу кримінального правопорушення слід вважати сукупність передбачених законом про кримінальну відповідальність, а саме чинного Кримінального кодексу України [1], ознак, які характеризують зовнішній вияв суспільно небезпечного діяння, яке посягає на об'єкти кримінально-правової охорони.

У теорії кримінального права виокремлюють обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Ми поділяємо думку М. Р. Рудковської, яка стверджує, що обов'язкові ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливають на наявність суспільної небезпеки, їх ураховують під час кваліфікації посягання. Натомість факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та обставини, які знаходяться за межами його складу, визначають ступінь суспільної небезпеки, їх ураховують під час індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Нагадаємо, що до факультативних ознак об'єктивної сторони складу злочину належать: суспільно небезпечні наслідки, причиновий зв'язок між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя і засоби вчинення злочину. Вони мають різне юридичне значення залежно від того, чи віднесені вони кримінальним законом до ознак певного складу злочину. Якщо ці ознаки включені в диспозицію кримінально-правової норми, то вони є обов'язковими для цього складу злочину і мають вирішальне значення для підстав кримінальної відповідальності та кваліфікації злочину. Якщо ж ці ознаки в диспозиції норми не передбачено, то для одних складів вони не мають юридичного значення, а для інших мають значення для визначення таких ознак злочину: суспільної небезпечності, винності, мотивів вчинення злочину, мети його вчинення. Незважаючи на це, спосіб злочину, а також місце, час і обстановка вчинення злочину притаманні будь-якому злочинному діянню, виступають у ролі постійних ознак, що мають місце завжди, у всіх випадках, у здійсненні будь-якого злочину. Саме тому в ст. 64 КПК України зазначено, що час, місце, спосіб вчинення злочину, які характеризують подію злочину, підлягають доведенню за кожною кримінальною справою [2, с.96].

Суспільно небезпечні наслідки - це передбачена кримінально-правовою нормою матеріальна чи нематеріальна шкода, заподіяна злочинною дією чи бездіяльністю об'єкта посягання.

Вчинювана злочином шкода може бути класифікована на два види:

- 1) матеріальні наслідки: фізичні (вбивство, тілесні ушкодження); майнові (зменшення майнових фондів, заподіяння інших майнових збитків); екологічні;
- 2) нематеріальні наслідки: ідеологічні; політичні; моральні.

Під причиновим зв'язком у кримінальному праві слід розуміти об'єктивно існуючий зв'язок між діянням - дією чи бездіяльністю (причиною) - і суспільно небезпечними наслідками (наслідком), коли дія чи бездіяльність викликає настання суспільно небезпечного наслідку.

Місце вчинення злочину - це певна територія або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки.

Час вчинення злочину - це певний проміжок часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки.

Обстановка вчинення злочину - це конкретні об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється злочин.

Спосіб вчинення злочину - це певний метод, порядок і послідовність рухів, що застосовуються особою для вчинення злочину.

Засоби вчинення злочину - це предмети матеріального світу, що сприяють (полегшують) вчиненню особою злочину.

Знаряддями вчинення злочину називаються ті предмети, речі, за допомоги яких безпосередньо було вчинено злочин [2, с.125].

Отже, в дані роботі нами було проаналізоване поняття та характеристика об'єктивної сторони кримінального правопорушення та його факультативні ознаки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 03.04.2001, редакція від 05.01.2022, URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 22.02.2022 р.)
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

Novikov Danylo Oleksiyovych

cadet of the 3rd year

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Savenko Victoria Petrivna

senior teacher of the department

criminal law and criminology

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

OPTIONAL SIGNS OF OBJECTIVE SIDE OF CRIMINAL OFFENSE

***Abstract:** this work examines the optional features of the objective side of a criminal offense and their significance for the qualification of crimes.*

***Keywords:** optional features, place, time, tool, environment, method.*

УДК 351.741

Новіков Данило Олексійович

курсант 3-го курсу ННППФППП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Тінін Дмитро Геннадійович

майор поліції, викладач кафедри ТСП,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПЕРЕНАВАНТАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

***Анотація:** в даній роботі розглядається питання щодо перенавантаження поліцейського під час несення служби в умовах сьогодення. Ця тема має велике значення для визначення навантаження під час несення служби.*

***Ключові слова:** перенавантаження, несення служби.*

Варто почати з того, що запровадження воєнного стану на території України вплинуло на всі сфери суспільного життя. Особливо гостро на собі це відчували силові та правоохоронні органи, які цілодобово докладають зусиль для збереження життя та здоров'я населення. У зв'язку з ненормованою працею та важкими умовами несення служби, вартим уваги є дослідження питання щодо перевантаження правоохоронців.

Групу психофізіологічних небезпечних і шкідливих виробничих чинників за характером дії на поліцейського поділяють на фізичні та нервово-психічні перевантаження [1, с.98].

Фізичне перевантаження може спричинити проблеми - як фізичний, так і психічний дискомфорт, а отже, щоб уникнути дискомфорту, спричиненого фізичним перевантаженням потрібно вміти правильно розподіляти власні зусилля.

Фізичні перевантаження зумовлені потребою під час трудової діяльності виконувати роботу, пов'язану із значними м'язовими навантаженнями, великими енерговитратами або, навпаки, роботу, пов'язану з малими, недостатніми для організму енерговитратами. Ці перевантаження, у свою чергу, поділяють на статичні, динамічні й гіподинамію.

Статичні перевантаження пов'язані з фізичним зусиллям працівників, яке спрямоване на утримання вантажу, виконання роботи у вимушеному, незручному положенні. Динамічні навантаження пов'язані з частим фізичним впливом на правопорушника прийомами рукопашного бою тощо [1, с.101].

Гіподинамія, тобто недостатній рух, пов'язана з виконанням таких виробничих операцій як візуальний контроль при роботі патрульних, досить тривалої роботи за комп'ютером у слідчих та дізнавачів тощо.

Під час патрулювання значну частину робочої зміни (зазвичай нічної) працівникам патрульної поліції доводиться перебувати у вимушеному положенні сидячи. За таких умов рівень спеціальної витривалості (статична витривалість м'язів тулуба) впливатиме на працездатність й ефективність виконання службових обов'язків. У наукових джерелах спеціальну витривалість трактують як здатність до ефективного виконання роботи та подолання втоми в умовах навантажень, зумовлених вимогами конкретної рухової діяльності.

Враховуючи фізіологічні особливості організму людини різної статі й віку, передбачено різні норми гранично допустимих навантажень для жінок та чоловіків правоохоронців [2, с.214].

Також варто не забувати, що поруч з фізичними перевантаженнями в умовах воєнного стану, знаходиться і нервово психічне перевантаження, яке може принести ще більше шкоди для здоров'я правоохоронця.

До нервово-психічних перевантажень належать розумові, перенапруження аналізаторів, монотонність праці, емоційні перевантаження.

Розумові перевантаження найчастіше виникають в осіб розумової праці, в основі діяльності яких лежать сприймання, переробка, передача інформації і прийняття рішень. Розумовій праці притаманні мала рухливість, вимушена одноманітна поза, що спричинює погіршення функцій зорового аналізатора (гостроти зору, стійкості ясного бачення, зорової працездатності).

В умовах тривалої безперервної роботи порушуються насамперед складні функції психічної діяльності, що потребують значної уваги та концентрації, але зберігаються прості, доведені до автоматизму навички. Тому в ситуаціях, що вимагають критичного аналізу обстановки, а не стандартних рішень і дій, можуть виникнути грубі помилки, що є неприпустимим в правоохоронній діяльності [2, с.217].

Також зазначимо, що під впливом тривалої одноманітної роботи у людини виникає загальмований стан, що характеризується апатією, млявістю, появою відволікальних думок, які не стосуються виконуваної роботи. Багато нещасних випадків при несенні служби пов'язують із загальмованим станом правоохоронця.

Емоційні перевантаження поліцейських можуть виникати під час аварій, порушення ритмічності процесів, графіків роботи, коли немає сировини або вона неякісна, невідповідні умови праці. Емоційні перевантаження людей можуть бути наслідком поганого мікроклімату в колективі, коли немає злагодженості в роботі трудового колективу.

Отже, у висновках варто сказати, що вплив фізичних і нервово-психічних перевантажень під час служби може спричинити фізіологічне зрушення в організмі правоохоронців, що призводить до втоми, зниження працездатності, а в разі тривалого впливу, залежно від чинника, — до захворювань опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, органів слуху, зору. Тому в умовах воєнного стану держава вкрай потребує фізично та психічно здорових

поліцейських, які повинні мати регулярний відпочинок, щоб на сто відсотків виконувати поставлені перед ними завдання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
2. Основи професійної підготовки поліцейських: збірник метод. рекомендацій / Тьорло О.І., Синенький В.М., Йосипів Ю.Р., Банах С.М., Курляк М.Д. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 297 с.

Novikov Danylo Oleksiyovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Tinin Dmytro Gennadiyovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

OVERLOADING OF POLICE OFFICER DURING RENDERING SERVICES IN TODAY'S CONDITIONS

Abstract: this paper examines the issue of overloading of a police officer while on duty in today's conditions. This topic is of great importance for determining the load during service.

Keywords: overload, carrying service.

УДК 343.24

Первак Олександр Сергійович

курсант 3 курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПСИХІЧНИЙ РОЗЛАД ЯК ОBOB'ЯЗKOBA OЗHAKA OБMEЖEHOЇ OcyдHOCTI

Анотація: у роботі проведено характеристику поняття психічного розладу, окреслено основні риси та властивості інституту обмеженої осудності, та проаналізовано психічний розлад як обов'язкову ознаку обмеженої осудності.

Ключові слова: кримінальне право, психіка, психічний розлад, осудність, обмежена осудність.

Події, що відбуваються на території України, а також напружена соціально-економічна ситуація, спричинена пандемією SARS-COVID-2019, та інші життєві обставини впливають на кількість стресових ситуацій, які визначають емоційну напруженість людей та виникнення психічних розладів.

Посттравматичний стресовий розлад дуже рідко діагностується в практиці психіатричної експертизи (переважно у випадках вчинення кримінального правопорушення) і розглядається як медичний критерій обмеженої осудності або неосудності.

Осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта кримінального правопорушення (відповідно до кримінально-правової теорії), оскільки дозволяє дати юридичну характеристику психічного стану особи, зрозуміти, чи усвідомлювала певна особа свої дії під час вчинення кримінального правопорушення та чи могла контролювати такі дії [1, с.35].

Водночас психічний розлад правопорушника у разі виявлення переважним чином впливає на його (її) відповідальність і може або повністю виключає її, або передбачає (одночасно з призначенням покарання) застосування примусових заходів медичного характеру.

Тому так важливе є визначення психічного стану осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, та їх спеціальне лікування (у разі виявлення психічного розладу). Таке безчинство та скоєне кримінальне правопорушення є палицею з двома кінцями, що викликає багато дискусій між психіатрами та юристами. Якщо знайти розумну середину, можна виробити спеціальні правила поведінки з людьми, які вчиняють правопорушення з психічними розладами.

Частина 1 ст. 20 «Обмежена осудність» Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачає, що особа, визнана судом обмежено осудною, а саме, що внаслідок свого психічного розладу не могла до кінця розуміти свої дії та (або) не мала контроль над ними під час вчинення кримінального правопорушення [2, с.81].

На підставі вищевикладеного вважаємо, що обмежена осудність – це форма осудності, юридична характеристика психічного стану особи, яка означає, що здатність такої особи повністю усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними під час вчинення кримінального правопорушення є істотно обмеженою через наявні психічні розлади.

Так звана формула обмеженої осудності в теорії кримінального права складається з двох критеріїв. Перший — правовий, що визначається інтелектуально-конативними ознаками, що характеризують наявність такого

впливу психічного розладу на здатність людини повністю усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними, коли ця здатність істотно обмежена.

Особа, про яку йдеться, не може адекватно оцінити об'єктивну реальність через свій психічний розлад і не в змозі «узгодити її» зі своїми життєздатними можливостями, повністю перетравити ситуацію, прийняти логічне рішення, наповнити свої потреби некримінальними методами (через нездатність до успішної соціальної адаптації) зрозуміти більшість соціальних норм і правил поведінки.

Щодо практики психіатричної експертизи, критерій обмеженої осудності включає три взаємопов'язані компоненти:

- 1) визначення синдромного рівня психічного розладу;
- 2) встановлення його ступеня;
- 3) доведення ролі психічного розладу у виникненні злочинної поведінки.

З огляду на це обґрунтування висновків експертів про обмежену осудність є найскладнішим з усіх можливих експертних висновків, що вказує на його незастосування в експертній практиці [3, с.46].

У результаті можна констатувати, що обмежена осудність є виключно юридичною категорією. Особа може бути визнана обмежено осудною лише за рішенням суду, хоча цьому має передувати психіатрична експертиза чи комплексна психолого-психіатрична експертиза, результати якої враховуються судом. З юридичної точки зору обмежена осудність визначається суспільною небезпекою (обумовлена психічним станом особи) та тяжкістю кримінального правопорушення, а з експертної точки зору обмежена осудність визначає ступінь тяжкості психічного розладу та впливу останнього на організацію та реалізацію злочинної поведінки в певній ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін і ін. Х.: ТОВ "Одіссей", 2008. 1208 с.
2. Хохлова І. В. Кримінальне право України (Особлива частина). Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2006. 688 с.
3. Кримінальне право України: Особлива частина. Підручник для студ. вузів. / М. І. Бажанов і ін. К.: Юрінком Інтер; Х.: Право, 2003. 496 с.

Pervak Oleksandr Sergiovich

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Savenko Victoria Petrivna

senior lecturer of the Department of Criminal Law and Criminology
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

MENTAL DISORDER AS A MANDATORY SIGN OF LIMITED SOUNDNESS

***Abstract:** the paper characterizes the concept of mental disorder, outlines the main features and properties of the institution of limited sanity, and analyzes mental disorder as a mandatory sign of limited sanity.*

***Keywords:** criminal law, psyche, mental disorder, sanity, limited sanity.*

УДК 34

Расторгуєв Нікіта Олегович

курсант СР-042 ННІП та ФПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції,

викладач кафедри кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

***Анотація:** в тезі розглянуто основні питання щодо особливості кримінальної відповідальності юридичних осіб. Проблеми забезпечення законності у рішеннях про притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності.*

***Ключові слова:** юридична особа, кримінальна відповідальність, злочин, шкода.*

У вітчизняній літературі з юриспруденції останні кілька років активно обговорюється проблематика, пов'язана з можливістю покарання колективних утворень за скоєння суспільно-небезпечних діянь у вигляді їх кримінального переслідування. Кількість наукових публікацій з тематики, що розглядається, незмінно зростає, однак, у практичній площині змін поки не спостерігається. При цьому нові реалії все частіше змушують ще раз повернутися до аналізу ситуації, що склалася в правовому полі України. Наприклад, на тлі ситуації, що складається в країні, та пов'язаної зі спробами окремих сил дестабілізувати

політичні процеси за допомогою проведення несанкціонованих мітингів та залученням до протиправної діяльності, як правило, молоді, знову актуалізується необхідність проаналізувати доцільність та можливість притягати до відповідальності колективного утворення до більш серйозних видів кримінальної відповідальності.

Таким чином, серед злочинних діянь, що вимагають жорсткіших заходів реагування з боку правозастосовників.

Злочин (в тексті КК України використовується поняття «злочин», хоча в тексті КПК України використовується поняття «кримінальне правопорушення»). В теорії кримінального права обґрунтовується необхідність заміни поняття «злочин» на поняття «кримінальне правопорушення». В тексті вказаної роботи ці поняття будемо використовувати як тотожні.), як особливий різновид людської діяльності, здійснюється в часі і просторі, проходячи певні стадії від початку до закінчення. Фізичним стадіям діяння – руху тіла чи утриманню від нього завжди передують психологічний етап, який виникає з потреб, інтересів і нахилів особи, на основі чого формуються мотиви, частіше їх система (мотивація). Вони спонукають особу до тої чи іншої дії (бездіяльності), є причиною її дії. Антисуспільні потреби, інтереси особистості визначають незмінну, в тому числі криміногенну мотивацію, яка спонукає суб'єкта до вчинення кримінального правопорушення [1].

Соціальна природа злочину проявляє себе лише в кінцевому випадку, тому що безпосередньою причиною злочинної поведінки є вольовий акт конкретної особи. Однак, ця особа сформувалась в суспільстві, під впливом цього суспільства, здійснює свою діяльність також в ньому, поєднуючи її з певними можливостями, вимогами і сподіваннями. При цьому людина не є «іграшкою» в руках суспільства, вона здатна протистояти, чинити опір негативним явищам, які впливають на її рішучість вчинити те чи інше діяння. Саме ця автономність, відносна незалежність особистості від зовнішніх факторів і обумовлює її відповідальність за вчинені діяння [2].

Практика кримінального переслідування організацій досить давно склалася в багатьох зарубіжних країнах (Канада, США, Австралія, Великобританія, Фінляндія, Ірландія, Китай, Йорданія, багато держав європейського союзу та колишньої союзної держави).

Так, у кримінальному праві США питання притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб регламентовані як у федеральному кримінальному законодавстві, так і у кримінальних законах штатів. При цьому відзначимо, що така можливість поширилася сьогодні як у країнах з англо-саксонською правовою системою, так і в низці країн, правова система яких відноситься до романо-німецької правової сім'ї (Данія, Бельгія, Австрія, Люксембург).

Більше того, деякі фахівці зазначають, що поза вказаною концепцією сьогодні фактично залишаються лише Німеччина, де при цьому обговорення подібних перспектив у науковому середовищі нині триває досить активно.

Вочевидь, що здавалося б така ситуація нині в Україні не допустима через те, що за чинним кримінальним законодавством юридичних осіб просто є суб'єктами кримінальної відповідальності. При цьому зазначимо, що практично така ж ситуація складалася і щодо можливості активно притягувати їх до адміністративної відповідальності [3].

Слід зазначити, що законопроекти про можливість притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності неодноразово виникали і навіть направлялися на розгляд нижньої палати парламенту, але так і не знайшли підтримки серед представників держави через різні причини.

У спеціальній літературі обговорюються різні суперечливі аспекти, які можуть спричинити імплементація в діючу правову систему інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб. Найбільші складнощі, звичайно, пов'язані з категорією «вина» організації, що традиційно розглядається в юриспруденції через психічне ставлення особи до досконалого діяння (дії чи бездіяльності) та його наслідків. Очевидно, що юридичні особи не мають і

«волі», оскільки за своєю суттю є лише правовою фікцією, юридичною конструкцією, штучно створеним суб'єктом права. Разом з тим, у разі скоєння юридичною особою злочину, однією з обов'язкових ознак якого є наявність суб'єктивної провини, посадовій особі слід встановити форму її провини, а також психічне ставлення особи, чиї протиправні дії (бездіяльність) призвели до порушення правових норм. Звідси випливає висновок про те, що при такій постановці питання просто необхідно ламати і перекроювати усталені конструкції кримінально-правової науки, намагаючись, як це закріплено в інших країнах, визнати юридичну особу таким самим суб'єктом кримінальної відповідальності, як і фізична особа. На думку багатьох фахівців, такий підхід виглядає вкрай небажаним і суперечливим ще й тому, що серйозно змінює і каральну функцію держави.

У державах світу по-різному нормативно закріплюється кримінальна відповідальність юридичних осіб. В одних – норми про кримінальну відповідальність юридичних осіб включені в кримінальні кодекси (далі за текстом КК), в інших – прийнято спеціальні кримінальні закони про відповідальність юридичних осіб. Україна єдина держава на пострадянському просторі, в якій були використані обидва варіанти нормативного закріплення кримінальної відповідальності юридичних осіб [4].

Прийняття в Україні закону, що встановлює кримінальну відповідальність юридичних осіб, передувала активна наукова дискусія. Пропозиції про встановлення такої відповідальності обговорювалися ще у 1993-1997 роках та знайшли відображення в одному з двох проектів КК України, які розглядалися Верховною Радою України (Верховною Радою) I та II скликань. Одним із перших серед українських учених на необхідність запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб звернув увагу І. Даньши.

Проблемними на сьогодні є такі питання:

– юридичні особи не можуть підлягати кримінальній відповідальності внаслідок неможливості визначення вини такої особи у скоєнні кримінального

правопорушення, відсутності науково обґрунтованої системи кримінальних покарань юридичних осіб тощо;

– кримінальна відповідальність юридичних осіб не відповідає фундаментальним принципам кримінального права, зокрема принципу особистої винної відповідальності та принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності і покарання;

– встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб лише із загально-превентивною метою є недоцільним, оскільки у законі і без цього є значна кількість норм, що мають попереджувальний характер.

На думку професора С. Келіна, притягнення фізичної особи до кримінальної відповідальності за вчинений злочин часто не змінює ситуацію на краще, оскільки злочинна діяльність організації все ще наявна, а шкода, яку спричиняють юридичні особи під час вчинення злочину, часто не відповідає тяжкості кримінальних покарань, а також тим санкціям, які застосовуються до них у рамках інших видів юридичної відповідальності [5].

Ще однією проблемою є зміна власника юридичної особи. Так, вищезазначеним законом не передбачено будь-яких винятків, спрямованих на захист інтересів нового власника юридичної особи, у разі притягнення такої юридичної особи до відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені її попереднім власником [5].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Богатирьов, І. А. Савченко. "Кримінальна відповідальність як сучасна проблема кримінального права України." Підприємництво, господарство і право 2. 2016. с. 133-137.
2. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / за ред. О.М. Омельчука. К.: Алерта; КНТ. ЦУЛ, 2010. 208 с

3. Цимбалюк В. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності юридичних осіб та перспективи України / В. Цимбалюк [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/5024/1/cymbaliuk.pdf>
4. Грищук В. К., Пасєка О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародний досвід та основні теоретичні підходи: наук.-практ. посіб. / В. К. Грищук, О. Ф. Пасєка. К.: Юринком Інтер, 2017. 296 с
5. Гаврилiшин, Анатолій Петрович, Валентина Петрівна Козирєва. "Проблеми кримінальної відповідальності юридичних осіб." Юридичний вісник. Повітряне і космічне право 2. 2018. с. 160-165

Rastorhuiev Nikita Olegovich

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Savenko Victoria Petrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**FEATURES OF CRIMINAL LIABILITY
OF LEGAL ENTITIES IN UKRAINE**

***Abstract:** the thesis discusses the main issues regarding the specifics of the criminal liability of legal entities. Problems of ensuring legality in decisions on bringing legal entities to criminal responsibility.*

***Keywords:** legal entity, criminal responsibility, crime, damage.*

УДК 347.9

Рибалко Марія Дмитрівна

здобувач вищої освіти III курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Україна, Дніпро)

Науковий керівник:

Нагорна Олена Олександрівна

старший викладач кафедри

цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Україна, Дніпро)

УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

***Анотація:** в роботі досліджено поняття неповнолітніх як учасників цивільно-процесуального законодавства, загальні особливості участі в цивільному процесі та судочинстві, розглядається їх цивільно-правове становище та дієздатність, проблематика участі неповнолітніх при судовому розгляді справ.*

***Ключові слова:** судовий розгляд, неповнолітні, суб'єкти цивільного процесу, дієздатність, цивільні права, захист прав та інтересів.*

Стрімкий розвиток суспільства, соціальні, економічні, політичні перетворення в державі свідчать про невідпинний процес розширення прав і свобод людини, це означає, що необхідно розширювати та вдосконалювати ефективні механізми забезпечення всього спектру прав, закріплених законодавством. Держава має створити належні умови для нормального функціонування, саморозвитку, самореалізації, ініціативи, розкриття потенціалу сім'ї. В даний час категорії цивільних справ, що стосуються інтересів дітей,

широко поширені в судовій практиці, які, відповідно, привертають певну увагу держави та суспільства. Законодавець неодноразово намагався знайти оптимальну модель судового розгляду, де можна було б повністю враховувати інтереси дітей, правильно реагувати на порушення їх прав.

Як відомо, однією з головних передумов виникнення цивільних процесуальних правовідносин є наявність цивільної процесуальної правосдатності, якою володіє кожен громадянин з моменту народження, а також цивільної процесуальної дієздатності, тобто здатністю особисто здійснювати цивільні процесуальні права та нести обов'язки. У процесуальному законодавстві чітко визначаються вікові межі процесуальної дієздатності громадян. У науковій літературі також зазначається, що обов'язковою умовою існування процесуально-правової форми є діяльність суб'єктів, здатних виконувати певні функції. Форма діяльності суб'єкта права визначається у вигляді категорії правосуб'єктності, що включає правосдатність і дієздатність, оскільки саме ці категорії відображають спосіб існування та вираження суб'єкта права.

Доцільним буде визначити три варіанти участі неповнолітніх у цивільному процесі, у якому будуть захищатися їх права, свободи та законні інтереси:

1) малолітні особи віком до 14 років не можуть брати особисту участь у цивільному процесі для захисту своїх прав. Захист прав таких осіб здійснюють їх законні представники;

2) неповнолітні особи віком з 14 років можуть брати особисту участь у процесі по справах, нарівні з законними представниками, що виникають з відносин у яких вони беруть участь;

3) у передбачених законом випадках можливість незалежного захисту неповнолітнім своїх прав та інтересів у суді [1].

Проаналізувавши міжнародний досвід, є цікавим те, що у США категорії правосдатності та дієздатності взагалі не розмежовуються, вони приховані під загальною формулою «здатність пред'являти позови або відповідати по ним»

(capacity to sue or to be sued). Процесуальне законодавство не регламентує вік, з досягненням якого громадянин може самостійно виступати на суді. Однак існують обмеження, щодо особистого виступу перед судовими інстанціями, які стосуються і громадян неповнолітніх (infants). Вік, з досягненням якого настає повноліття, неоднаковий в різних штатах: частіше він дорівнює 21 року, іноді для жінок – 18 років, або вони набувають дієздатності зі вступом у шлюб.

У ЦПК Німеччини зазначено, що особа володіє процесуальною дієздатністю тоді, коли вона може приймати на себе обов'язки за договором.

А в Англії нормативні акти не містять загальних понять процесуальної правоздатності і процесуальної дієздатності. Як правило, правове регулювання зосереджено на конкретних приписах, що визначають, хто може пред'явити позов, кому можуть бути адресовані вимоги. Тобто, не всі процесуальні кодекси країн Європи містять поняття процесуальної дієздатності [2, с.80-82].

Варто зазначити, що навіть у роботах, безпосередньо присвячених судовим суперечкам з участю дітей немає чіткого визначення процесуального становища дитини. При дослідженні питання про осіб, які беруть участь у справі, багато вчених обмежуються характеристикою участі органів опіки та піклування, прокурора, третіх осіб, не торкаючись питання про процесуальне становище дитини.

Неповнолітні, як і усі фізичні та юридичні особи мають цивільнопроцесуальну правоздатність. Однак, неповнолітній - людина, яка має певні потреби, але не має достатньо сил, розуму та досвіду, щоб захистити себе. Тому суди як органи державної влади зобов'язані своєчасно та неупереджено захищати права та свободи неповнолітніх шляхом розгляду цивільних справ.

Як показує судова практика в Україні присутність дитини на засіданнях у справах, які стосуються її інтересів, – швидше виняток, ніж правило. Частіше думку дитини з'ясовують органи опіки та піклування (точніше, їхні дорадчі органи, часто в особі доповідача), суди зазвичай обмежуються врахуванням

думки дитини, яка може бути відображена у висновку органу опіки та піклування, або взагалі не з'ясовують думку дитини.

Під час інтерв'ю суддя районного суду у Хмельницькій області зазначила, що участь дитини в судовому процесі – це така специфіка, що зазвичай судді це не практикують. Але все-таки, коли потрібна думка дитини щодо питання залишення її з бабусею чи дідусем, з мамою чи татом, чи визначення місця проживання, де їй буде комфортно, і навіть при позбавленні батьківських прав це треба робити.

Під час моніторингу судових засідань в Україні було з'ясовано, що думка дитини під час судового процесу прямо не залежить від її віку. У більшості випадків суд не з'ясовував думку дитини, якщо це прямо не вимагалось законом, навіть у випадках, коли дитина за своїм віком була здатна усвідомлювати суть справи, що стосується її інтересів. Так, принаймні у 15 з 50 справ суд не з'ясовував думку дитини, яка досягла шкільного віку на час розгляду справи [3,с.55].

Отже, неповнолітні є специфічними суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин, але до них необхідно застосовувати положення цивільного процесуального законодавства, які стосуються осіб, що беруть участь у справі. Дитина має виступати повноправним учасником цивільного судочинства, бути наділеним відповідними правами та обов'язками з метою отримання можливості активної участі у судочинстві, яке буде сприяти більш повній реалізації його права на захист. З'ясувавши проблематику участі неповнолітніх у цивільному процесі України, варто наголосити на тому, що процесуальні права неповнолітніх є чітко визначеними у чинному законодавстві України і спрямовані на захист прав, свобод та законних інтересів осіб. Але, і надалі необхідне постійне вдосконалення та розробка нових, сучасних форм та способів захисту їхніх прав та інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р.; станом на 07.08.2022 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, Ст.47
2. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. К. Алерта, 2015. С.80-82
3. В. Рибак , М. Серєда. Стандарти правосуддя, дружнього до дитини, та їх втілення в Україні (некримінальний аспект): Звіт про результати моніторингу судових процесів в Україні/ ред. В. Череватий. Р. Куйбіда, спост. та інтерв./ В. Ільчишена, В. Нечаєв, Л. Олійник, В. Разік, Р. Сухоставець, Н. Хмелевська, 2020, с.55

Rybalko Mariia Dmitryvna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Ukraine, Dnipro)

Scientific advisor:

Nagorna Olena Oleksandrivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Ukraine, Dnipro)

PARTICIPATION OF MINORS IN THE CIVIL PROCESS OF UKRAINE

***Abstract:** the paper examines the concept of minors as participants in civil procedural legislation, general features of participation in civil process and judicial proceedings, their civil legal status and legal capacity, issues of minors' participation in judicial proceedings are considered.*

***Keywords:** court proceedings, minors, subjects of civil proceedings, legal capacity, civil rights, protection of rights.*

УДК 343.2

Сопилюк Анна Павлівна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ТА ПРАВОПОРУШЕННЯ:
ШЛЯХИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ**

***Анотація:** в роботі проаналізовано деякі питання щодо шляхів законодавчого запровадження кримінального проступку та правопорушення. Проаналізовано поняття та методи кримінальних правопорушень та проступків.*

***Ключові слова:** кримінальний проступок, кримінальне правопорушення, покарання.*

Над питанням реформування законодавства про адміністративні правопорушення та запровадження інституту кримінальних проступків вивчали такі вчені, як В.І. Борисов, Д.О. Балобанова, Н.Л. Березовська, І.П. Голосніченко, О.О. Кашкаров, Ю.Ю. Коломієць, В.М. Куц, Н.А. Мирошніченко, Н.М. Мирошніченко, В.О. Навроцький, О.В. Острогляд, В.О. Туляков, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк та інші.

На реалізацію положень Концепції прийнято низку нормативних актів: в 2008 р. – Концепцію реформування кримінальної юстиції України, в 2012 р. – Кримінальний процесуальний кодекс України та ЗУ «Про адвокатуру та

адвокатську діяльність», в 2014 р. – ЗУ «Про прокуратуру», а в 2015 р. – законів України «Про забезпечення права на справедливий суд» та «Про національну поліцію». Водночас, представлений сьогодні законопроект щодо запровадження системи кримінальних проступків потребує системного аналізу актуальності державного питання та його відповідності загальним правилам законотворчої діяльності, принципам кримінального права України. Для вирішення цієї проблеми необхідно чітко розрізняти та розуміти поняття кримінального правопорушення, кримінального проступку та злочину. Тому необхідно знати визначення.

Більш змістовне, чітке та визначене поняття про “кримінальне правопорушення” є визначення О.Ф. Скакуна: «Кримінальним правопорушенням є діяння, яке вимагає притягнення винного до відповідальності»[2, с. 420]. Ю.А. Денисова під кримінальним правопорушенням розуміє: «суспільно небезпечна та злочинна поведінка, що порушує правові норми, і несе за це відповідальність» [3, с. 245].

При цьому згідно з Проектом закону № 10126 поняття кримінального правопорушення є єдиним для його видів – злочину та кримінального проступку, а відмінність між вказаними видами кримінального правопорушення проводиться на підставі видів покарань, які можуть до них застосовуватись[7]. Відповідно до ч. 4 ст. Стаття 11 Законопроекту № 10146 Кримінальним проступком є суспільно небезпечне і каране діяння (дія чи бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального проступку, зазначене в книзі «Про кримінальні проступки» Особливої частини цього Кодексу» [8]. На думку багатьох науковців, такий спосіб визначення видів кримінальних правопорушень призвів до появи зайвих понять в українському кримінальному праві та породив безглузді норми визначення.

За визначенням кримінального проступку рекомендую звернутися до вченого А. С. Макаренка, який вважає, що кримінальний проступок є кримінальним правопорушенням і є кримінально караним діянням незлочинного

характеру. Необхідно також повернутися до загального правила тлумачення кримінальних проступків як поведінки, за яку передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше 6 місяців, обмеження волі на строк не більше 2 років чи інші більш м'які покарання у вигляді штрафу понад тисячу неоподатковуваних мінімум доходів громадян.

Підходи до визначення поняття кримінального проступку, а також встановлення їх переліку, викладені у законопроекті В.Д. Швеця та законопроекті, внесеному групою народних депутатів України (В. М. Стретовичем, С.П. Головатим, Д.М. Притикою), суттєво різняться. Отже, згідно із законопроектом, запропонованим представниками групи осіб в Україні, кримінальним проступком є діяння, за яке передбачено покарання у вигляді громадських робіт або інші більш м'які покарання, крім основних. При цьому автори законопроекту не визначили критеріїв розмежування проступків і злочинів. У проектах цих авторів відсутні статті про кваліфікацію злочинів.

Визначення злочину законодавець надає в ст.11 КК України, в якій зазначається, що злочин – це протиправне, суспільно небезпечне, винне, каране діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Необхідно розрізняти злочин і проступок, для цього слід визначити основні ознаки, за якими розмежовуються ці два поняття: 1) ступінь суспільної небезпеки; 2) вид і масштаби наслідків злочину (вид і масштаби злочину кримінально-правових наслідків)

Законопроект № 10126 [7] пропонує вдалий підхід, згідно з яким існує визначення поняття кримінальних правопорушень, розмежування між кримінальними проступками та правопорушеннями як видами кримінальних правопорушень має встановлюватися за допомогою формальних критеріїв – вид і міру покарання, яке може бути застосоване до того чи іншого кримінального правопорушення.

Матеріальна ознака у злочині проявляється у суспільній небезпечності діяння, а у проступку – у суспільній шкідливості діяння. Так от кримінальна

протиправність – закріплення злочинного діяння у Кримінальному кодексі України свідчить про наявність злочину. Так само його наявність у законі про кримінальний проступок свідчить про належність діяння до даної категорії. Караність – за злочин передбачено застосування найсуворіших, найтяжчих для засудженого наслідків – покарання, а за проступки застосовується не покарання, а стягнення. Багато відмінностей є і в процесуальних ознаках кримінальних правопорушень. Так, можуть бути передбачені різні процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності, розслідування та винесення судових рішень. Також передбачено різні строки для публічного переслідування: 10 років для злочину, 3 роки для проступку й 1 рік для правопорушення.

Вивчивши вищезазначені питання, можна зробити висновок, що аналіз окремих пунктів, положень та законів свідчить про наявність невизначеності у запровадженні системи кримінальних проступків, щодо уточнення поняття кримінального правопорушення та його видів, встановлення розмежування, між кримінальними правопорушеннями та злочину відображені в тексті КК України. Дослідивши вищезазначені проблеми, можна дійти висновку, що аналіз вказаних проектів, статей та законів свідчить про існування невизначеності в запровадженні інституту кримінальних проступків, щодо з'ясування поняття кримінального правопорушення та його видів, встановлення критеріїв відмежування кримінальних проступків від злочинів і способу їх відображення в тексті КК України, обрання законодавчих прийомів запровадження інституту кримінального проступку, встановлення системи кримінальних проступків. Тому запровадження інституту кримінальних проступків необхідно здійснювати після глибокого аналізу зарубіжного досвіду, перш ніж вирішити деякі проблеми: статус інституту проступків у системі нормативно-правових актів України, розмежування кримінальних проступків від злочинів, класифікація кримінальних правопорушень та ін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Тацій В. Я. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький, А. О. Байда // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 310-328 URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/6129/1/Taciy_310-328. (Дата звернення - 23.09.2022)
2. Code pénal, Chapitre Ier: Des principes généraux URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEG> (Дата звернення - 23.09.2022)
3. Code pénal Version consolidée au 26 juin 2015 URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=6B653D2BC7977B486CBAF3EF98BAC971>. (Дата звернення - 23.09.2022)
4. Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів: Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 (станом на 1 вересня 2011 р.) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 27. – С. 838.
5. Про робочу групу з питань реформування законодавства про адміністративні правопорушення та запровадження інституту кримінальних проступків: Розпорядження Президента України від 30 травня 2012 р. № 98/2012-рп URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/98/2012-%D1%80%D0%BF>. (Дата звернення - 23.09.2022)
6. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 1153-р
7. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків : проект Закону України від 26 лютого 2012 р. № 10126 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42706. (Дата звернення - 23.09.2022)

8. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків: проект Закону України від 3 березня 2012 р. № 10146 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42733.
(Дата звернення - 23.09.2022)

Sopylyuk Anna Pavlivna

cadet of the 3rd year

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Korogod Svitlana Volodymyrivna

Lecturer of the Department of Criminal Law and Criminology

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**CRIMINAL MISCONDUCT & OFFENSES:
WAYS OF LEGISLATIVE IMPLEMENTATION**

***Abstract:** the paper analyzes some issues related to the ways of legislative introduction of criminal misdemeanors and offenses. Concepts and methods of criminal offenses and misdemeanors are analyzed.*

***Keywords:** criminal misdemeanor, criminal offense, punishment.*

УДК 343.1

Фісун Наталія Олександрівна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

***Анотація:** досліджено право на забезпечення законності і обґрунтованості під час досудового розслідування, а також можливість оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора як юридичну гарантію реалізації принципу змагальності сторін у досудовому кримінальному провадженні.*

***Ключові слова:** забезпечення прав, скарга, оскарження, досудове розслідування, законність.*

Сучасна держава забезпечує захист конституційних прав і свобод громадян, що гарантується основним Законом України, а це сприяє зростанню довіри громадян до держави, що так необхідно в сучасних реаліях. Тільки через взаєморозуміння та раціональну співпрацю державний механізм зможе працювати на благо суспільства. Врахування потреб населення, повага до інтересів народу, удосконалення механізму роботи органів державної влади, до

складу яких входять також прокуратура, суд та слідчі органи – є запорукою продуктивної діяльності демократичної держави.

Таким чином, постійні відносинам між країною і населенням надають можливість вирішувати нагальні проблеми як окремо, так і в цілому, захищати конституційні права і свободи громадян. Ці відносини мають форму звернення громадян з питань, які виносяться на розгляд органів влади чи посадових осіб тощо. Цей процес реалізує прояви порушень та недоліків у функціонуванні органів державної влади з урахуванням звернень громадян із заявами, листами та повідомленнями, особливо скарг на рішення чи дії, які порушують їх права, свободи та законні інтереси. Скарга є важливим джерелом відповідної інформації для виявлення прогалин у діяльності органів, до складу яких входять слідчі органи, які допомагають виявляти порушення закону, що мали місце у кримінальному провадженні, які відіграють важливу роль у забезпеченні прав. Щодо порядку розгляду зазначених скарг слідчим суддею, то можна констатувати, що ці скарги розглядаються слідчим суддею територіального суду, керуючись засадами судового розгляду скарг.

Порядок та підстави розгляду скарг від осіб, які є учасниками кримінального провадження здійснюється відповідно до норм КПК України, а саме: слідчий суддя зобов'язаний розглянути подану скаргу не пізніше 72 годин з моменту надходження; скарги про закриття кримінального провадження, слідчий суддя розглядає не пізніше 5 днів з моменту надходження; скарги розглядаються обов'язково при участі скаржника або її представника чи захисника та службової особи, рішення підлягає оскарженню [1].

У разі відсутності даної уповноваженої особи або особи яка уповноважена на здійснення розгляду скарги, то її розгляд відбувається безперешкодно. Відповідно до статті 303 КПК України, яка визначає які рішення, дії чи бездіяльності слідчого, дізнавача та відповідного прокурора, можуть бути оскаржені безпосередньо під час досудового розслідування та хто має право на оскарження і який процесуальний порядок, підстави даної процесуальної дії.

При цьому сторона захисту чи інша особа, законні права чи інтереси якої були цілком обмежені під час досудового розслідування, чи її представник можуть подати скаргу щодо відповідної відмови слідчого, дізнавача, прокурора в задоволенні клопотання про закриття окремого кримінального провадження з відповідних підстав, які передбачені в п. 9-1 ч. 1 статті 284 КПК України [2].

Слід пам'ятати, що такі процесуальні дії як оскарження рішень судді місцевого суду здійснюються тільки в апеляційному порядку. А також треба визначити, що слідчий чи дізнавач має безпосереднє право оскаржувати будь-які рішення прокурора під час досудового розслідування у тому ж числі, які безпосередньо стосуються закриття кримінального провадження щодо окремої підозрюваною особи чи за інших законних підстав, які передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві.

Також необхідно зазначити, що право на оскарження повністю впливає із забезпечення непорушного права особи на особистий захист. Забезпечення та дотримання всіх принципів такого права – найважливіша гарантія захисту прав і свобод та законних інтересів людини і громадянина, що закріплені в нормах Конституції України. Також це право гарантується засобами судового захисту, які включають право звернення відповідно до міжнародних договорів України в міждержавні органи правосуддя щодо захисту прав і свобод людини. Положення статті 59 Конституції України гарантують кожній людині право на одержання кваліфікованої юридичної допомоги, а у випадках, які безпосередньо передбачені законом – безкоштовної [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що держава створила систему, згідно з якою громадяни мають право на законних підставах реалізувати своє право на подання скарги про порушення їх прав, тобто право на оскарження. Важливу роль у кримінальному розслідуванні відіграє досудове розслідування, оскільки фахівець шукає відповідну інформацію для встановлення об'єктивної істини про вчинене кримінальне правопорушення. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності спеціалістів, які провадять кримінальне провадження, є

невід’ємним правом кожного громадянина, але ці дії мають здійснюватися лише в порядку та на підставах, передбачених КПК України. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора здійснюється в порядку та на підставах, передбачених КПК України, і має різні форми.

На мою думку, найбільш раціональною моделлю буде така модель правовідносин, яка не обмежуватиме можливості розслідування, але в свою чергу не дозволить свавілля, що виражається в порушенні чи обмеженні прав і свобод громадян, і повністю забезпечить їх належний захист.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лисенкова К. Є. Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора в досудовому кримінальному провадженні через призму принципу змагальності сторін. К.Є Лисенкова, 2015.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.09.2022)
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2022)

Fisun Natalia Oleksandrivna

3rd year cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**FEATURES OF PROVIDING HUMAN RIGHTS
DURING PRE-COURT INVESTIGATION**

***Abstract:** the right to ensure legality and reasonableness during the pre-trial investigation, as well as the possibility of appealing procedural decisions, actions or inaction of the pre-trial investigation bodies or the prosecutor as a legal guarantee of the implementation of the principle of adversariality of the parties in pre-trial criminal proceedings, were studied.*

***Keywords:** ensuring rights, complaint, appeal, pre-trial investigation, legality.*

УДК 343.3/.7

Черкасова Олеся Миколаївна

здобувач вищої освіти 3 курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Березняк Василь Сергійович

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

***Анотація:** стаття присвячена дослідженню основних питань щодо кримінального правопорушення, яке зазначено в статті 120 Кримінального кодексу України. З'ясовано поняття самогубства, способи та причини його вчинення, а також проаналізовано сучасні причини доведення до самогубства.*

***Ключові слова:** самогубство, доведення до самогубства, причини самогубства, групи смерті.*

Самогубство є гострою соціальною проблемою у сучасному світі. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно близько 800 000 осіб у світі закінчують життя самогубством. На жаль, самогубство є однією з найбільш розповсюджених причин смерті серед молодих людей віком від 15 до 29 років. На країни з низьким і середнім рівнем доходу припадає 78 % самогубств в світі.

Актуальність обраної теми обумовлена високим рівнем суспільної небезпечності такого явища, як доведення до самогубства, а також появою нових, «сучасних» причин цього діяння.

До способів вчинення самогубства належать використання пестицидів, повішення і застосування вогнепальної зброї. Серед причин самогубства найбільш поширені це депресія, фінансові проблеми, розрив відносин або хронічний біль і хвороба. Показники самогубств також високі серед найбільш уразливих груп, які піддаються моральному тиску, наприклад, біженці і мігранти, корінне населення, особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, а також ув'язнені [1]. Кожна з наведених підстав є складною проблемою, вирішення якої покладається на психологів та психіатрів.

Що ж взагалі являє собою самогубство?

Самогубство, як зазначає В. Кірієнко, є різновидом аморальної поведінки людини, яка спрямована на позбавлення себе життя, що визначається усвідомленим, вольовим (керованим, бажаним) характером, проявляється як результат складної взаємодії зовнішніх психотравмуючих факторів та особистісних якостей суб'єкта такої діяльності і тягне за собою його смерть [5].

Доведення до самогубства – діяння, що має високу суспільну небезпеку, оскільки тягне за собою суспільні, психічні та біологічні наслідки. Варто відмітити, що у даному випадку перевагу мають активні дії суб'єкта, про активність дій свідчить тлумачення ст.120 ККУ у Постанові Пленуму ВСУ «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» № 2 від 07.02.2003, де зазначено, що доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство настає за умови, що потерпілий вчинив відповідні дії внаслідок жорстокого поводження з ним, шантажу, примушування до вчинення протиправних дій або систематичного приниження його людської гідності винним. Відповідно до Пленуму під жорстоким поводженням розуміються безжалісні, грубі діяння, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань таких як мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень

чи побоїв, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо. Щодо систематичного приниженням людської гідності, ним є тривале принизливе ставлення до потерпілого у вигляді постійних образ, глумління над ним тощо [4].

Посилаючись на дані Єдиного державного реєстру судових рішень, слід зазначити, що за останні п'ять років в Україні було розглянуто 33 кримінальні справи за ст. 120 КК України, з них винесено лише 7 вироків. На увагу заслуговує те, що значна кількість кримінальних проваджень, відкритих правоохоронними органами навіть не доходить до суду. Причинами низького показника розкриття кримінальних правопорушень даного виду переважно є відсутність доказів, складу кримінального правопорушення або суб'єкта. На жаль, ця проблема у подальшому буде тільки погіршуватись, адже в наш час з'являються так звані «групи смерті» у соціальних мережах Інтернет, метою яких є доведення до самогубства осіб віком приблизно від 12 до 18 років. За даними департаменту комунікації Національної поліції України, кіберполіція виявила 926 таких груп, з яких лише 600 було заблоковано. У зв'язку з протиправною діяльністю таких груп було відкрито 35 кримінальних проваджень, а також встановлено 4 факти суїцид.

Особливістю даних кримінальних правопорушень є: відсутність реального контакту представника спільноти з потерпілим, складність у виявленні особи злочинця, відсутність у кримінально-правовій нормі положень, що конкретизують визначення таких дій протиправними. Зважаючи на ці особливості, законодавство потребує розширення кримінально-караних способів доведення до самогубства.

З огляду на сучасну ситуацію, а саме у зв'язку з низьким рівнем розкриття цього кримінального правопорушення Верховна Рада України внесла зміни до ст. 120 КК України [2]. Сучасна редакція статті сформульована таким чином: доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що

суперечать її волі, схилення до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства[3].

Отже, проблема самогубства, а особливо доведення до нього натепер є актуальною не лише в Україні, а в багатьох країнах світу. Причинами є як зовнішні проблеми в державі, так і особисті проблеми людини. З метою підвищення рівня ефективності діяльності органів Національної поліції України в цій сфері пропонується проведення виступів у навчальних закладах, трудових колективах з метою запобігання та попередження самогубства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Suicide: fact sheet // World Health Organization: official site. Last update: March 2017. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide> [Дата звернення 13.09.2022]
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства): прийняття від 08.02.2018 № 4088.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2292-19#Text> [дата звернення 13.09.2022]
3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 ред. від 19.08.2022 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [дата звернення 13.09.2022]
4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text> [дата звернення 13.09.2022]
5. В Кірієнко Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання доведенню особи до самогубства або до замаху на самогубство: дис. к.ю.н. Харківський національний університет внутрішніх справ Харків, 2017. 18 с.

Cherkasova Olesya Mykolaivna

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Bereznyak Vasyl Serhiyovych

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

PROOF OF SUICIDE: CURRENT ISSUES

***Abstract:** the article is devoted to the study of the main issues regarding the criminal law violation, which is specified in Article 120 of the Criminal Code of Ukraine. The concept of suicide, the methods and reasons for committing it are clarified, as well as the modern causes of suicide are analyzed.*

***Keywords:** suicide, leading to suicide, causes of suicide, groups of death.*

УДК 347.9

Черкасова Олеся Миколаївна

здобувач вищої освіти 3 курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Нагорна Олена Олександрівна

старший викладач кафедри

цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ОСНОВНІ ПИТАННЯ ЩОДО
СУДОВИХ ВИТРАТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОКАЗУВАННЯМ**

***Анотація:** в роботі розглядається одне з найбільш серйозних питань, яке постає перед особою, яка звертається за судовим захистом – це судові витрати, адже здійснення ефективного судового захисту неможливо без фінансування судової системи, оплати гонорару адвокату тощо.*

***Ключові слова:** судові витрати, судове доказування, сторони, судовий збір.*

Судове доказування є діяльністю сторін, інших учасників справи та суду, спрямована на встановлення обставин, які мають значення для справи, та обґрунтування висновків про ці обставини [1, с. 68]. Процес судового доказування складається з таких етапів: перш за все це збирання доказів, потім дослідження доказів та їх оцінка. Деякі науковці наводять більш розширену структуру судового доказування, проте ці три етапи є основними.

Згідно з чинним законодавством, кожна сторона повинна довести обставини, що мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, а також важливим є те, що ці сторони повинні нести витрати у цьому процесі.

Найбільш активну роль сторони відіграють саме на етапі збирання доказів (на цьому етапі відбувається формування доказової бази, яка в подальшому безпосередньо вплине на судові рішення, отже від активності сторін на цьому етапі залежить успішність усіх їх подальших процесуальних дій та кінцевий результат вирішення справи судом), а тому саме на цьому етапі вони несуть найбільші витрати, пов'язані з судовим доказуванням. Наприклад, у випадку необхідності оперативного закріплення доказової інформації суд за заявою сторони вживає заходів забезпечення доказів. В такому випадку позивач повинен сплатити судовий збір.

Окрім судового збору, на сторони розповсюджуються й інші судові витрати, які також тосуються судового доказування. До них відносяться: витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, експертів, витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, витрати, пов'язані з проведенням експертизи, інші витрати, пов'язані з судовим доказуванням. Судові витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, експертів полягають в витратах сторони при явці вищевказаних осіб до суду. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів полягають у покритті стороною витрат осіб, які не є учасниками судового процесу, пов'язаних з поданням ними доказів до суду. Так, відповідно до ч. 1 ст. 140 ЦПК особа, яка надала доказ на вимогу суду, має право вимагати сплатити їй грошову компенсацію у зв'язку з наданням такого доказу. Розмір компенсації встановлюється судом на підставі поданих цією особою доказів здійснення відповідних витрат. В ухвалі про витребування доказів суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат осіб, пов'язаних із поданням відповідних доказів (ч. 11 ст. 84 ЦПК). У випадку, якщо у встановлений судом

строк особа, за заявою якої суд постановив ухвалу про витребування доказів, не виконає вимогу суду про внесення грошових коштів на покриття вказаних витрат на депозит суду або попередньої оплати витрат осіб, пов'язаних із поданням відповідних доказів, суд може скасувати ухвалу про витребування доказів (ч. 3 ст. 135 ЦПК). Розмір витрат, пов'язаних з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, пов'язаних з розглядом справи чи підготовкою до її розгляду, встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів (ч. 2 ст. 140 ЦПК). Їх розмір не повине бути більше, ніж 50 % прожиткового мінімуму для працездатних осіб за сукупність дій, необхідних для розгляду справи (Постанова КМУ від 27 квітня 2006 р. № 590 «Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних, адміністративних та господарських справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави» [5]).

Отже, витрати, пов'язані з судовим доказуванням, складають важливу частину судових витрат сторін у цивільному судочинстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Тертишніков Р.В. Доказування і докази в судочинстві України: Науково-практичний посібник. Харків: Вид. «ФІНН», 2009. 88 с.
2. Дрогозюк К.Б. Доказування у цивільному процесі України та Франції: монографія. Одеса: 2019. 238 с.
3. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник (для підготовки до іспитів і тестування) за ред. Н.Ю. Голубевої. Одеса: «Гельветика», 2018. 430 с.
4. Курс цивільного процесу: підручник . В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова. Харків: Право, 2011. 1352 с.
5. Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних, адміністративних та господарських справ, і порядок їх компенсації за рахунок

держави: постанова КМУ від 27 квітня 2006 р. № 590. Ред. від 27.05.2022
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2006-%D0%BF#Text>

6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. Ред. Від 07.08.2022
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Cherkasova Olesya Mykolaivna

3rd year student of higher education

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Nagorna Olena Oleksandrivna

senior teacher of the department

civil law and procedure

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

MAIN QUESTIONS REGARDING COURT COSTS IN CIVIL PROCEEDINGS, RELATED TO PROOF

***Abstract:** the work deals with one of the most serious issues faced by a person seeking legal protection - legal costs, because effective legal protection is impossible without financing the judicial system, paying attorney's fees, etc.*

***Keywords:** court costs, court evidence, parties, court fee.*

УДК 34

Чурілова Анна Сергіївна

курсантка 3-го курсу

навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права

та кримінології, капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПРОГНОЗУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ: ХАРАКТЕРИСТИКА ДАНИХ МЕТОДІВ

***Анотація:** в роботі визначено прогнозування кримінально протиправної поведінки засуджених та характеристика цих методів, а саме: метод екстраполяції, моделювання. Також є і певні недоліки, насамперед, значний рівень суб'єктивізму та певну обмеженість досвіду учасників експертного опитування.*

***Ключові слова:** екстраполяція, ступінь формалізації, метод моделювання, засудженні та відбування покарання.*

Кримінологічні прогнози важливі в системах запобігання злочинності. Для правильного визначення мети діяльності та завдання суб'єкта, уповноваженого прогнозувати злочинну поведінку засуджених, у виборі заходів й засобів запобігання злочинам у майбутньому та розробити дієвий план

(програму) їх реалізації, важливо з певною мірою достовірності уявляти основні параметри злочинності в майбутньому та приймати з огляду на це відповідні управлінські рішення.

Необхідність дослідження в конкретному напрямку зумовлена тим, що впровадження прогнозування злочинності, особливо щодо засуджених, безпосередньо впливає на ефективність рішень, що приймаються при підготовці концепцій розвитку Державної кримінально-виконавчої служби України, а також при плануванні заходів у сфері протидії злочинності інші відповідні рішення, регулюють нормативно-правові акти, якими регламентована діяльність закладів та закладів, що виконують покарання тощо.

Під методами кримінологічного прогнозування в установах виконання покарань розуміють «сукупність правил та прийомів підготовки й формулювання прогностичних висновків про майбутні тенденції злочинності в установах виконання покарань та інших суспільно небезпечних явищ, які її супроводжують, причинний комплекс та механізми, що продукують та сприяють вчиненню злочинів засудженими, а також організаційно-правові засади стратегії й тактики запобігання злочинним проявам у місцях позбавлення волі» [1, с. 296].

В науковій літературі наявні різні підходи до груп методів кримінологічного прогнозування.

Зокрема за ступенем формалізації виділяють дві групи методів: 1) фактографічні – передбачають кількісний аналіз показників злочинності (рівня, структури й динаміки), даних судової статистики, офіційної звітності про діяльність МВС, та інших державних органів і соціальних інститутів; 2) інтуїтивні – ґрунтуються на різноманітних індивідуальних або колективних експертних оцінках [2, с. 170].

Найбільш поширеним методом, який відноситься до першої групи є метод екстраполяції. За зазначеним методом здійснюється проекція на майбутнє стану, тенденцій та закономірностей злочинності в установах виконання покарань на основі результатів її дослідження у минулому й на сьогодні. Метод екстраполяції

дає можливість отримати прогностичні висновки не лише про динаміку, а й про структуру, характер, коефіцієнти та інші характеристики злочинності в установах виконання покарань.

Такі висновки можуть бути розподілені за групами протиправних діянь й осіб, які їх вчинили, чи за їх окремими видами, за змістом криміногенних чи антикриміногенних факторів тощо. Використання даного методу визначається як буде змінюватись рівень окремих видів злочинів в установах виконання покарань найближчими роками. Проте даний метод не є об'єктивним для середньострокових на довгострокових прогнозів. Головною вимогою застосування такого методу є відносна стабільність криміногенних факторів злочинності в установах виконання покарань, сталість національного законодавства та практики його застосування в порядку виконання та відбування покарання в установах виконання покарань, а також еволюційних процесів формування та реалізації кримінально-виконавчої політики держави.

Зазначене обумовлює доцільність використання методів екстраполяції лише для короткострокових кримінологічних прогнозів, за умов мінімального рівня впливу таких факторів, як на систему виконання покарань, загалом, так і на окрему виправну (виховну) колонію. Другим у цій групі й більш точним є метод моделювання, який полягає в розробленні системи математичних моделей (на основі прийомів формальної логіки та загальнонаукових методів порівняння й аналогії, аналізу та синтезу, індукції й дедукції тощо) функціонування соціальних, у тому числі кримінологічних, явищ в установах виконання покарань, визначення тенденцій і закономірностей їх розвитку та особливостей взаємодії з іншими соціальними процесами [4].

Зазначений метод передбачає прогнозування кількісно-якісних характеристик злочинності в установах виконання покарань, які відображають її залежність від дії соціально-економічних, політичних, правових та інших чинників. Тому належне його застосування потребує суттєвої математичної та статистичної підготовки. Складність методу моделювання полягає в тому, що

залишаються недостатньо вивченими всі причини, які породжують злочинні прояви та умови, що сприяють вчиненню злочинів, механізм їх взаємодії та вплив кожного з них на злочинність, а тому цей метод теж залишається лише імовірно-прогнозованим, що не дає можливості персоналу установ виконання покарань здійснювати ефективну боротьбу зі злочинністю. Ефективність кримінологічних прогнозів значно підвищується при компонуванні фактографічних та інтуїтивних (оціночних) методів, в основі яких лежать умовиводи компетентних фахівців різних сфер знань чи практик.

На зміст та якість цього прогнозу об'єктивно впливають рівень розвитку конкретної галузі науки та характер самого об'єкта, що вивчається [1, с. 302].

До переваг цієї методики можна віднести той факт, що «прогнозування та планування запобігання злочинам в установах виконання покарань не тільки на відомості офіційної інформації чи висновки прогнозних екстраполяційних трендів і математичних моделей, а й використання власного професійного досвіду та інтуїції» [5].

Серед недоліків цієї методики виділяють, насамперед, значний рівень суб'єктивізму та певну обмеженість досвіду учасників експертного опитування.

Практичне значення використання зазначених методик кримінологічного прогнозування в установах виконання покарань полягає в забезпеченості планової та цілеспрямованої діяльності адміністрації колонії, пенітенціарної системи України, правоохоронних та інших державних органів і громадських організацій, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю. Це дає можливість вибору доцільних засобів протидії цьому негативному явищу в колоніях з урахуванням як наявних ресурсів, так і тих, що з'являються згодом.

Крім того, прогнозування дозволяє заздалегідь підготуватись до вирішення нових проблем, в умовах функціонування установ виконання покарань застерегти суб'єктів запобігання злочинам від ситуації, коли вже не має доцільності та можливості діяти на випередження. Однак, на жаль, кримінологічне прогнозування в нашій країні ще не увійшло в повсякденне

життя . У зв'язку з цим, досить поширеною практикою є реакція на наслідки злочинної поведінки засуджених, а не на криміногенні чинники, які сприяли їй.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : посіб. / за ред. О. М. Джужі. К.: НАВС, 2013. 620 с.
2. Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / О. М. Джужа, О. Г. Кулик, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. 190 с.
4. Кримінологічний довідник; за наук. ред. д-ра юрид. наук, професора, академіка НАПрН України Бандурки О. М. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора Джужі О. М., д-ра юрид. наук, професора Литвинова О. М. : довідкове видання. Харків : Діса плюс, 2013. 412 с.
5. Лунеев В. В. Курс мировой и российской криминологии : учебник для магистров. В 2 т. Т.1. Общая часть. М. : Издательство Юрайт, 2012. 1003 с.

Churilova Anna Sergivna

3rd year cadet

educational and scientific institute of law and specialist training

for units of the National Police

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Korogod Svitlana Volodymyrivna

senior lecturer of the Department of Criminal Law
and criminology, police captain
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**PREDICTION OF CRIMINALLY
ILLEGAL BEHAVIOR OF CONVICTS:
CHARACTERISTICS OF THESE METHODS**

***Abstract:** the paper we defines the prediction of criminally illegal behavior of convicts and the characteristics of these methods, namely: the method of extrapolation, modeling. There are also certain shortcomings, first of all, a significant level of subjectivity and a certain limitation of the experience of the participants of the expert survey.*

***Keywords:** extrapolation, degree of formalization, modeling method, convictions and sentencing.*

УДК 34

Чурілова Анна Сергіївна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Приловський Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри криміналістики

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ЗАГРОЗ
КІБЕРНЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЇЇ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Анотація: в роботі визначені загрози кібернетичній безпеці в умовах сьогодення та її кримінально-правове забезпечення, також зазначені найбільш поширені випадки кібератак, їх наслідки.

Ключові слова: воєнний стан, кібернетична безпека, кібернетична атака.

В умовах зростання ролі інформації у всіх сферах суспільного життя та масштабного використання кіберпростору, який не має кордонів, постійно трансформується і створює чимало переваг для зловмисників, які швидко адаптують свою злочинну діяльність до новітніх технологічних можливостей, вже не викликає сумнівів у тому, що запорукою безпеки будь-якого сучасного суспільства, держави та кожної окремої людини є забезпечення високого рівня

кібернетичної захищеності державних органів, промисловості, транспорту та інших систем.

Крім того, як повідомлялося на одному з останніх самітів НАТО, агресія в кіберпросторі сьогодні може бути прирівняна до бойових дій, що ведуться на суші, у повітрі, морі та космосі. Особливо гостро ця проблема постала в умовах підготовки та безпосередньо повномасштабного військового вторгнення на територію України Російської федерації, яка дуже активно використовує кіберінструменти як елемент своєї агресії. Останнім часом спостерігається зростання кібернетичних загроз, які дедалі стають руйнівнішими, фіксується збільшення кількості кібератак на державні вебсайти, енергетичні ресурси, банківську систему, об'єкти критичної інформаційної інфраструктури, медіаресурси.

Серед наймасштабніших кібератак на критичну інформаційну інфраструктуру України, поряд із вірусом «NotPetya» (2017 р.) та атаками на енергетичну систему України (2015 р. та 2016 р.), слід указати кібератаку, що сталася в ніч з 13 на 14 січня 2022 р., коли постраждало 22 сайти органів державної влади. І хоча витоку персональних даних від цієї атаки, за інформацією правоохоронних органів, не відбулося [5], втім треба мати на увазі, що за державними ресурсами завжди стоять персональні дані, які у подальшому можуть бути викрадені та використані у протиправних цілях, а тому кожна кібератака на державні ресурси в кінцевому рахунку спрямована проти суспільства й кожного громадянина.

Водночас із початком воєнних дій на території України спостерігається й зворотній процес, коли атаки спрямовані саме на персональні пристрої окремих громадян (в тому числі телефони) з кінцевою метою руйнування систем та заподіяння шкоди інтересам держави [6]. Зокрема, шляхом розсилання фішингових листів нібито від імені органів державної влади з інструкціями щодо, наприклад, підвищення рівня інформаційної безпеки або ж дій на період воєнного часу, здійснюються спроби поширення вірусних програм, головною

метою яких є зібрати конфіденційну інформацію насамперед із персональних пристроїв держслужбовців. Загалом, за даними Держспецзв'язку, за півтора місяці війни кількість кібератак на українську критичну інформаційну інфраструктуру становила 362 випадки, що втричі більше за аналогічний період 2021 р. При цьому основними цілями кібератак стають уряд та місцеві органи влади, сектор безпеки й оборони, комерційні організації, фінансові установи, телеком та розробники програмного забезпечення, а найпоширенішими методами кібератак – збір інформації, поширення шкідливого програмного коду, використання відомої вразливості, порушення властивостей інформації [1].

Все це зайвий раз підтверджує важливість визнання на державному рівні кіберзахисту одним із пріоритетів національної безпеки України та відповідно одним із ключових блоків кіберреформи UA30, поряд із міжнародною співпрацею, навчанням та законодавчими й нормативними змінами. На жаль, недосконалість вітчизняного законодавства в сфері кібербезпеки, в тому числі чинного кримінального законодавства, значно ускладнює своєчасне реагування на кібернетичні виклики, створює суттєві перепони у притягненні до відповідальності осіб, які посягають на цю сферу, що в решті-решт негативно позначається на запобіганні цим вкрай небезпечним проявам.

Водночас слід відмітити, що в умовах воєнних дій протиправне використання кіберпростору дещо змінило свої вектори, адже поряд із вже традиційними посяганнями, спрямованими на викрадення персональних даних для подальшого заволодіння чужим майном (кібершахрайство), залежно від мети, яка при цьому переслідується, посягання на об'єкти кіберзахисту все частіше набувають форм кібершпигунства, кібердиверсії та кібертероризму, адже головною метою кіберагресії на сьогодні є розвідка заради збору чутливої інформації (понад половина всіх кібератак) та дестабілізація ситуації в Україні шляхом залякування мирного населення.

З огляду на це цілком справедливим убачається твердження про те, що інформація, яка становить загрозу національній безпеці, не обмежується лише

тією, що належить до державної таємниці. Як зазначається у наукових джерелах, предметом, зокрема шпигунства, нерідко стають й інших відомостей, в тому числі й ті, які належать до категорії «Для службового користування» [3, с. 86-87], чи навіть такі, які не належать до останніх, але можуть бути використані у протиправних цілях.

Крім того, поширеним явищем стає створення у злочинних цілях розвідувальних баз даних, що використовуються для підготовки атак, зокрема шляхом розробки спеціальних комп'ютерних програм, здатних перехоплювати потрібну інформацію. В умовах воєнної агресії РФ проти України кіберпростір активно використовується для отримання інформації стосовно розташування ЗСУ та підрозділів ТРО, об'єктів військової інфраструктури та цивільної критичної інфраструктури, скупчення людей у місцях отримання гуманітарної допомоги, переховування від обстрілів, маршрутів евакуації людей, розташування медичних закладів, переміщення підрозділів правоохоронних органів тощо.

Щодо об'єктів критичної інфраструктури, то їх охорона, в тому числі за допомогою кримінально-правових засобів, в умовах військової агресії набуває першочергового значення. 16 листопада 2021 р. Верховною Радою України нарешті був прийнятий Закон України «Про критичну інфраструктуру», в п. 15 ч. 1 ст. 1 якого кіберзахист об'єктів критичної інформаційної інфраструктури визнаний окремим напрямом, що здійснюється поряд із комплексом режимних, інженерних, інженерно-технічних та інших заходів щодо охорони об'єктів критичної інфраструктури [2].

Проте треба визнати, що прийняття цього Закону є лише першим кроком на шляху правового забезпечення захисту критичної інформаційної інфраструктури України, адже у ньому не визначено ані переліку та видів правопорушень, ані відповідальності за них, а функцію підготовки змін до КК України делеговано уповноваженому органу у сфері захисту критичної інфраструктури України протягом року з дня початку ним своєї діяльності (п. 11

Прикінцевих та перехідних положень). Єдине, що зараз зрозуміло, це те, що цей законодавчий акт (як зазначено у преамбулі до нього) є складовою законодавства у сфері національної безпеки, що дає підстави окремим фахівцям вважати, що відповідні кримінально-правові норми мають з'явитися саме у розділі I Особливої частини КК України [4, с. 65].

Проте сьогодні можна лише констатувати прогальність чинного законодавства про кримінальну відповідальність в частині забезпечення охорони кібернетичної безпеки України та наявність нагальної потреби у виокремленні окремого розділу в Особливій частині КК України, який буде ширшим за обсягом ніж його розділ XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку», адже інформаційна безпека та кібербезпека (як її технологічна складова) заслуговують на визнання їх самостійним об'єктом кримінально-правової охорони.

Розв'язання цього вкрай непростого завдання вимагає передусім вироблення єдиної концепції щодо забезпечення такого захисту, яка має враховувати пріоритетність захисту відповідних соціальних цінностей, що зумовлено поліоб'єктністю кіберпосягань, а також рівнозначністю з точки зору важливості невід'ємних складових родового поняття «національна безпека».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. За півтора місяця війни кількість хакерських атак зросла втричі. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/za-pivtora-misyasya-viini-kilkist-khakerskikh-atak-zroslavtrichi>.
2. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.
3. Сергієвський С. К. Кримінальна відповідальність за державну зраду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / НДІВПЗ ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України. Харків, 2021. 205 с.
4. Таран О. В., Сандул О. Г. Проблеми кримінальної відповідальності за посягання на об'єкти критичної інфраструктури в ядерній енергетиці. Ядерна та радіаційна безпека. 2019. 3(83). С. 58-67. URL: <https://nuclearjournal.com/index.php/journal/article/view/177/172>.

5. Щодо кібератак на сайти державних органів. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/shodo-kiberatak-na-saitiderzhavnikh-organiv>.

6. Як вберегтися від зловмисників у кіберпросторі: поради для українців від голови Держспецзв'язку Юрія Щиголя. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/yak-vberegtisya-vid-zlovmisnikiv-u-kiberprostoriv-poradidlya-ukrayinciv-vid-goloviderzhspeczv-yazku-yuriya-shigolya>

Churilova Anna Serhiyivna

cadet of the 3rd year

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Prylovsky Volodymyr Volodymyrovych

Doctor of Law,

teacher of the department of criminology

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**CONCERNING CURRENT THREATS
CYBERNETIC SECURITY OF UKRAINE IN THE TERMS
WAR TIME AND SOME ASPECTS OF IT
CRIMINAL-LEGAL SECURITY**

***Abstract:** the work identifies the threats to cyber security in today's conditions and its criminal legal support, the most common cases of cyber attacks and their consequences are also indicated.*

***Keywords:** martial law, cyber security, cyber attack.*

УДК 343.6

Щербина Дар'я Віталіївна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ПРОБЛЕМАТИКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

***Анотація:** головним своїм пріоритетом та найвищою державною цінністю українська держава визнала людину, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпеку. У зв'язку з цим теоретичне та практичне дослідження самогубства як соціального явища та його попередження є доволі важливими. На практиці виникають проблеми щодо розмежування самогубства з іншими суміжними складами. Однією з причин невеликої кількості порушених кримінальних справ за статтею 120 КК України є недосконалість чинного кримінального законодавства.*

***Ключові слова:** кримінальне правопорушення, самогубство, постанова, вбивство, катування.*

Самогубство – це свідоме позбавлення себе життя. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, кожні 40 секунд одна людина в світі позбавляє себе життя. В Україні в середньому щороку вчиняє самогубство 8 – 9 тис. осіб.

Варто зрозуміти, що причин для самогубства може бути безліч: невдале кохання, невиліковна хвороба, шантаж, систематичне приниження честі та

гідності, втрата близької людини. Показники самогубств також високі серед найбільш уразливих груп, які піддаються дискримінації, наприклад, біженці і мігранти, корінне населення, особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, а також ув'язнені [1].

Кожна з вище наведених підстав є важливою проблемою, якою займаються кваліфіковані психологи та психіатри. Нам же варто поглянути на дану проблему з боку кримінального права, а саме: самогубство вчинене через насильство, тобто у кримінально – правовій науці визначеного як доведення до самогубства.

Норми, які закріплюють невід'ємне право людини на життя, існують як на рівні міжнародного, так і національного права. Відповідно до ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод право кожного на життя охороняється законом [2].

Доведення до самогубства – діяння, що має високу суспільну небезпеку, оскільки тягне за собою суспільні, психічні та біологічні наслідки. Варто відмітити, що у даному випадку перевагу мають активні дії суб'єкта, оскільки, відповідно до ст. 120 КК України самогубство особи має бути наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності [3].

У Постанові Пленуму ВСУ «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи», зазначено, що доведення до самогубства або замаху на самогубство настає тільки за умови, що потерпілий вчинив відповідні дії внаслідок систематичного жорстокого поводження з ним, шантажу, приниження його людської гідності та честі. Також, варто зазначити що Пленум звертає увагу саме на, що під жорстоким поводженням слід розуміти безжалісні, грубі діяння, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань таких як мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо. Щодо систематичного приниженням

людської гідності, ним є тривале принизливе ставлення до потерпілого у вигляді постійних образ, глумління над ним тощо [4].

З процесом застосування ст. 120 ККУ на практиці можуть виникати проблеми із розмежуванням від суміжних складів. Найпоширенішим прикладом є співвідношення доведення до самогубства та вбивство, адже суспільно небезпечним наслідком вбивства передбаченою ст. 115 ККУ є настання біологічної смерті людини, яка може бути також присутні і у разі вчинення кримінального правопорушення передбаченою ст. 120 ККУ. Але не варто порівнювати дані склади кримінального правопорушення, адже при вбивстві смерть особи – це протиправній дії суб'єкта кримінального правопорушення, а щодо ст. 120 ККУ – смерть заподіюється самим потерпілим, а роль винної особи полягає у тому, що вона своїми діями сприяє вчиненню самогубства.

Також суміжним складом щодо ст. 120 ККУ є катування. У диспозиції ст. 127 ККУ стверджується, що катування є спеціальним видом жорстокого поводження з потерпілим. Таким чином, якщо катування потерпілого призводить до його самогубства або замаху на самогубство, діяння необхідно кваліфікувати за статтею 120 КК України за сукупністю зі статтею 127 КК України. На мою думку, для вирішення даного питання потрібно розмежовувати дані норми за суб'єктивною стороною діяння, конкретно з'ясувати на що був спрямований умисел та ставлення винного до вчинення діяння та настання наслідків

Треба розуміти, що побудова конструкції диспозиції статті 120 ККУ зумовлює складність у процесі доказування вини винного. Здебільшого слідчим, прокурором не здійснюється повідомлення про підозру у зв'язку з недостатньою кількістю доказів щодо факту вчинення такого кримінального правопорушення, складністю визначення винного і характеру його зв'язків з потерпілою особою через особливості способів доведення до самогубства [8, с. 215].

Висновок. Доведення до самогубства – особливе кримінальне правопорушення, так як вчиняє його не винна особа, а сам потерпілий. Наявність

проблем відмежування даного кримінального правопорушення від суміжних складів, свідчить на наявність прогалин саме в диспозиції статті. Вважаю, що доцільно було б змінити «замах на самогубство» на «спроба самогубства», так як замах в кримінальній науці розуміється як стадія вчинення кримінального правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Suicide: fact sheet // World Health Organization: official site. Last update: March 2017. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04. 11. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Дата звернення: 22.09.2022)
3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Дата звернення: 22.09.2022)
4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text> (Дата звернення: 22.09.2022)
5. Кончина К., Сисой В. Основні проблеми притягнення до кримінальної відповідальності за доведення до самогубства. Підприємство, господарство і право. 2019. № 4. С. 213–216.

Shcherbina Daria Vitaliivna

cadet of the 3rd year

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Korogod Svitlana Volodymyrivna

senior lecturer of the Department of

Criminal Law and Criminology,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**PROOF OF SUICIDE: PROBLEMS
OF CRIMINAL-LEGAL REGULATION**

***Abstract:** Ukraine has recognized a person, his life and health, honor and dignity, inviolability and security as its main priority and the highest state value. In this regard, the theoretical and practical study of suicide as a social phenomenon and its prevention are quite important. In practice, there are problems with distinguishing suicide from other related compounds. One of the reasons for the small number of initiated criminal cases under Article 120 of the Criminal Code of Ukraine is the imperfection of the current criminal legislation*

***Keywords:** criminal offense, suicide, resolution, murder, torture.*

УДК 343.9

Щербина Дар'я Віталіївна

курсант 3-го курсу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Приловський Володимир Володимирович

к.ю.н., доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ГАБІТОЛОГІЯ В КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація:** у даній роботі викладено найбільш важливі поняття в криміналістичній техніці, які визначають зовнішній вигляд людини. Однією з ключових задач криміналістики являється ідентифікація зовнішності людини.*

***Ключові слова:** габітологія, криміналістична діяльність, особистість, словесний портрет, татуювання, пірсинг, татуаж.*

Під час здійснення своїх професійних обов'язків правоохоронці, зокрема зі встановлення невідомої особи злочинця, правозахисники користуються сучасними досягненнями в технологічній та науковій діяльності. Криміналістика по праву вважається наукою, яка виконує забезпечувальну функцію у кримінальному провадженні, є «праксеологією кримінального процесу [1, с. 191]. Дійсно, криміналістика надає слідчому, прокурору та іншим учасникам кримінального провадження цілий набір засобів, методів та прийомів, таким чином надаючи досудовому розслідуванню ефективний зміст

Зовнішній вигляд (зовнішність) людини здавна використовують під час упізнання та кримінальної реєстрації злочинців. Така потреба є важливою і сьогодні в діяльність правоохоронних органів, а саме під час проведення слідчо-розшукових дій, затримання та розшуку підозрюваного, перевірки за обліками безвісти зниклих і невпізнаних трупів.

Отже габітологія – це учення про ознаки зовнішності людини, їх матеріальні та ідеальні зображення, методи та засоби їх фіксації і використання для встановлення фактів, які відіграють важливу роль у розслідуванні кримінальних правопорушень. Даний термін у науку криміналістики запровадив 1973 р. В.А. Снетков як утворення з термінів ""habitus"" та "scope" - «розглядати» [2].

Питанням криміналістичної габітології та її дослідженням також займалися такі учені: Р. Рейсс, Г. Гросс, М. Овсяннікова, А.І. Вінберг, Р.С. Белкін, В.І. Гончаренко.

Особистість – є найбільш складним предметом ідентифікації, складність полягає в тому, що кожна людина – унікальна та багатостороння. Опис зовнішності в криміналістиці може здійснюватись за двома методиками: довільно – тобто опис здійснюється з показань свідків зі слів та виразів, які використовуються в повсякденному житті.

Систематизований опис – це опис за методом словесного портрета. Основи такого опису були закладені в кінці XIX століття Альфонсом Бертільоном, а як зазначав у своєму дослідженні Р. Рейсс, німецький і швейцарський криміналіст: «Словесний портрет – це точний опис за допомогою спеціального словника форм зовнішніх органів людського тіла, рис і зовнішності» [3; с. 7]. Тобто, словесний портрет охоплює більшу частину опису ознак зовнішності: анатомічних, функціональних та супутніх.

Криміналістична ідентифікація може бути успішно здійснено тоді, коли слідчий в ході розслідування максимально ретельно і наполегливо фіксує ознаки зовнішності з дотриманням вимог криміналістичної ідентифікації.

Опис проводять зверху вниз, від загального до конкретного – загальна будова тіла, голова, волосся, кінцівки, шия, плечі, спина. Ознаки характеризують за розміром (великий, малий, середній), формою (кругла, квадратна, трикутна тощо), положенням (виступаюче, скошене, пряме) і кольором (червоний, блідий). Особливі прикмети – відмітні зовнішні ознаки, вроджені або набуті у процесі життя, які вирізняються своїм розміром, розміщенням, кольором (каліцтво, родимі плями, великий рот, ніс тощо).

Татуювання у вигляді малюнків, як правило, мають певний прихований зміст, а саме: можуть вказувати на становище в злочинному середовищі, належність до злочинної діяльності, судимість і терміни покарання, злочинний досвід і ступінь кваліфікації, належність до певної категорії злочинців, спосіб учинення злочину, знаряддя злочину [4]. Наявність у підозрюваної особи татуювання дозволяє звести кримінально релевантне коло всього до однієї людини. Це можливо лише тоді, коли малюнок виконано за індивідуальним ескізом, він є неповторним, і можливість існування такого малюнка в іншій особі виключена. Проте сучасна молодь часто обирає ескізи для татуювання з Інтернет - мережі, що ускладнює пошук особи лише за цією ознакою та розширює коло підозрюваних [5, с. 383].

Окрім татуювання молодь зараз прикрашає своє тіло так званим татуажем - корекція форми брів, губ, очей. За допомогою введення фарби під шкіру люди коригують своє обличчя.

Також важливо згадати про пірсинг – проколювання певної ділянки тіла, та встановлення в місце проколу певної прикраси. Можна сказати, що за допомогою вище вказаних прикмет зовнішності робота правоохоронних органів з приводу ідентифікації правопорушника значно полегшується.

Отже, розвиток криміналістичної габітології та подальше вдосконалення методів та прийомів має вагомим значенням в діяльності правоохоронних органів. Оскільки завдяки даній науці може бути отримана інформація, яка дає можливість знайти підозрюваного. Відтак доречно зазначити, що вищенаведені

прикраси тіла потрібно детально досліджувати та вивчати під час складання портрету злочинця, бо саме ці ознаки: татуювання, пірсинг, татуаж – є досить помітними та добре закарбовуються в пам'яті очевидця кримінального правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням: організаційно-правові та криміналістичні основи: наук. практ. посіб., ред. кол.: І.М. Козьяков, В.Т. Маляренко, Г.П. Серета та ін. Київ: Національна академія прокуратури України, 2014. 750 с.
2. <https://lawbook.online/osnovyi-kriminalistiki/lektsiya-kriminalistichna-gabitologiya-69645.html> (Дата звернення: 20.09.2022)
3. Рейсс Р.А. Словесный портрет: Оpozнание и отождествление личности по методу Альфонса Бертильона.
4. Біленчук П. Д., та ін. Криміналістика.: Підруч. для слухачів, ад'юнктів, викладачів вузів системи МВС України, П. Д. Біленчук, О. П. Дубовий, М. В. Салтевський, П. Ю. Тимошенко. За ред. акад. П. Д. Біленчука. - Київ: АТІКА, 1998. 416 с.
5. Яремко О.М. Криміналістичний аспект особливостей дослідження зовнішності людини для ідентифікації злочинця. О.М. Яремко Порівняльно-аналітичне право № 1, 2016. С. 381-383.

Shcherbina Daria Vitaliivna

cadet of the 3rd year

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Prylovsky Volodymyr Volodymyrovych

Associate Professor of the Department of Forensics and Pre-Medical Training

candidate of science

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

HABITOLOGY IN FORENSIC ACTIVITIES

***Abstract:** this paper describes the most important concepts in forensic techniques that determine a person's appearance. One of the key tasks of forensics is the identification of a person's appearance.*

***Keywords:** habitology, forensic activity, personality, verbal portrait, tattoo, piercing, tattoo.*

УДК 34

Яковенко Максим Дмитрович

курсант СР-042 ННІП та ФПФПНП

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна

підполковник поліції, викладач кафедри кримінального права та процесу,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація: в роботі визначені особливості правопорушень проти волі, честі та гідності громадян в часи воєнного стану, що являється досить актуальною проблемою сьогодення, наголошено на гарантії забезпечення найголовнішого права людини-право на життя.

Ключові слова: правопорушення, воля, честь, гідність, воєнний стан, право на життя, основоположні свободи громадян, захист, держава.

Актуальною є ця тема тому що загострення збройного конфлікту внаслідок нападу Російської Федерації на Україну стало приводом для введення в Україні воєнного стану.

Президент Зеленський оголосив воєнний стан і розірвання дипломатичних відносин із Росією та прокоментував її напад словами, що Росія підло і самовбивчо напала на Україну, а російська держава стоїть на шляху зла.

Правове становище людини на війні є одним із найголовніших питань у міжнародному праві, і вирішення його дуже важливе для можливої гуманізації самої війни. Очевидно, що в умовах відкритого протистояння під час військової операції ніхто не може нікому гарантувати життя, бо одна армія прагне фізично знищити іншу, солдат однієї армії вбиває солдата супротивника. Отже, для реалізації цього принципу потрібна наявність спеціальних умов, і однією з таких умов є полон. Обеззброєному ворогові, захопленому на полі бою, який не має можливості продовжувати опір, має бути гарантоване природне право - право на життя. Таким є принцип сучасного міжнародного права. Однак на противагу позиції юристів і політиків завжди існувала позиція військових — ворог має бути повалений за будь-яку ціну [1].

Суть війни, згідно з позицією вченого, полягає у боротьбі армій держав з метою перемоги над ворогом. Завдання права у цих обставинах полягає не так у перешкоджанні військовим силам виконувати свій обов'язок, як в укладанні цього явища у певну протокольну форму. Наявність протоколу, який закріплює ключові аспекти війни, покликана відрізнити війну, наприклад, від простого вбивства. І якщо війна — це продовження політики держави у вигляді збройної боротьби, то сама збройна боротьба зведена за своєю суттю до фізичного знищення одного солдата іншим. Причому слід врахувати, що така поведінка з початком війни на полі бою набуває легітимного характеру, заохочується ворожою державою. На цьому тлі ідеї про поважного ставлення до ворога на полі бою, про принцип гуманності при веденні війни, про цінність людського життя відступають перед необхідністю виграти одну битву або війну в цілому [2].

Одним із пріоритетних завдань держави є захист прав і основоположних свобод людини. Серед таких прав – право на повагу до гідності людини і право на свободу та особисту недоторканність, які закріплені в статтях 28 і 29 Конституції України. Вказані права посідають виняткове місце в системі прав людини. Без їх належного захисту не може йтися про реалізацію інших прав.

Необхідно зазначити, що за увесь період існування розглядуваних кримінальноправових заборон жодна особа не була засуджена за насильницьке зникнення (ст. 146-1), підміну дитини (ст. 148), незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги (ст. 151) та примушування до шлюбу (ст. 151-2). Більше того, жодній особі не було вручено підозру про вчинення вказаних злочинів. Водночас є підстави стверджувати, що зазначений стан речей пов'язаний не з фактичною відсутністю цих діянь в об'єктивній дійсності, а з іншими факторами, зокрема з недосконалою редакцією перерахованих норм, що ускладнює їх застосування.

Важливою у рамках нашої тематики дослідження є «Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів», націлена на гарантування прав цивільного населення під час збройного конфлікту [3]. У документі визнається, що діти занадто часто зазнають тяжких страждань унаслідок збройних конфліктів та прирівняних до них дій. Незважаючи на те, що зазначені міжнародні норми визнаються державами, проблема залишається невирішеною. За даними ЮНІСЕФ, понад 34 млн дітей, живуть в збройних конфліктах або надзвичайних ситуаціях та не отримують потрібного захисту, зокрема 6,6 млн дітей у Ємені, 5,5 млн дітей у Сирії та 4 млн дітей у Демократичній Республіці Конго. На Сході України приблизно 500 тис. дітей зазнають наслідків збройного конфлікту і потребують невідкладного захисту та гуманітарної допомоги, зокрема доступу до чистої питної води, безпечного середовища для навчання, якісної охорони здоров'я та психосоціальної підтримки [4].

У свою чергу необхідно відмітити, що у міжнародному праві захист прав дітей та підлітків містить велику кількість міжнародно-правових актів універсального та регіонального характеру, а також носить обов'язкову і рекомендаційну юридичну силу, беручи до уваги факт, що Україна з 1945 року є членом ООН, а з 1992 року також членом ОБСЄ і Ради Європи (з 1995 р.) на регіональному рівні.

Слід зазначити, що 17 червня 1999 р було прийнято Конвенцію про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182, яка ратифікована Верховною Радою України 5 жовтня 2000 року [5]. Дана Конвенція забороняє залучати дітей у віці до 18 років до робіт, які можуть завдати шкоди їх здоров'ю, моральному чи психологічному стану. Зокрема, це робота в гірській промисловості, тобто на небезпечних промислових підприємствах, а також втягування в проституцію, порнографію та торгівлю наркотиками. Не менш важливим міжнародним нормативноправовим актом є Ратифікована Україною 05 жовтня 2000 року Конвенція Міжнародної організації праці № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці, яка зазначає, що використання неповнолітніх як солдат є однією із найгірших форм дитячої праці та забороняє вербування неповнолітніх до участі у збройних конфліктах.

Крім того, ратифікований Верховною Радою України 4 лютого 2004 року «Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми та покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності». Варто зауважити, що предметом Європейської конвенції про здійснення прав дітей є «підтримка прав дітей, забезпечення надання їм процесуальних прав та полегшення застосування ними цих прав шляхом забезпечення того, щоб діти особисто або через інших осіб чи органи були поінформовані та допущені до участі у розгляді судом справ, що їх стосуються» [6]. Її ратифіковано Верховною Радою України 3 серпня 2006 року № 69-V. Для України Конвенція набула чинності 1 квітня 2007 року.

Слід констатувати, що держава може засвідчувати свою неспроможність охороняти основні права людини на непідконтрольних територіях. Однак такий підхід не розв'язує проблему збереження суверенітету, територіальної цілісності та захищеності прав людини. Тому на сьогодні перед Україною гостро постала проблема пошуку нових більш дієвих моделей правозахисної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Щербіна М. Захист прав людини в умовах збройного конфлікту. Збірник тез круглого столу, присвяченого 72-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (м. Київ, 10 грудня 2020 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2021. 165 с.
2. Лямкін Р. В. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&
3. Декларація про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів: міжнародний документ ООН від 14 грудня 1974. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_317#Text
4. ЮНІСЕФ потребує 3,9 млрд. дол. США для надання невідкладної допомоги 41 мільйону дітей у світі. Офіційна веб-сторінка ЮНІСЕФ в Україні. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_32165.html.
5. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182: ратифіковано Законом №2022-III від 05 жовтня 2000 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text
6. Європейська конвенція про здійснення прав дітей: Конвенцію ратифіковано із заявою Законом №69-V від 03 серпня 2006 р. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text

Yakovenko Maksym Dmytrovych

cadet

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Scientific advisor:

Savenko Victoria Petrivna

lieutenant colonel of the police, teacher of the

Department of Criminal Law and Procedure,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**CHARACTERISTICS OF CRIMINAL OFFENSES
AGAINST WILL, HONOR & DIGNITY OF
PERSON IN CONDITIONS OF MARITAL STATE**

***Abstract:** the paper identifies the specifics of offenses against the will, honor and dignity of citizens during martial law, which is a very relevant problem today, and emphasizes the guarantee of ensuring the most important human right - the right to life.*

***Keywords:** crime, will, honor, dignity, martial law, right to life, freedoms of citizens, protection, state.*